

KARLSÄNGE 300 ÅR.

1692 - 1992

EN HISTORIK OMKRING EN BY I NORRA
DELEN AV GRANGÄRDE.

AV KJELL VADFORS.

Flygbild över Karlsänge. Foto: Kjell Vadfors.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Förord	3	<u>Släktregister</u>	
Inledande historik	4	Gärdsveds	69
Befolkningsutveckling	6	Lindbergs	70
Dammar, kvarnar och sågar	7	Halvars - Bubergs	72
Övriga verksamheter	11	Salmons	73
Vägarna	14	Täpp Per Perssons	73
Sägner och fornminnen	16	Erik Lars	74
Övrigt	17	Forsbergs	74
<u>Gårdar och släkter</u>		Norra Gården	75
Gärdsveds	21	Ris Jans	75
Lindbergs	23	Hallbergs	77
Halvars-Bubergs	28	Karl Mats	77
Erik Lars	30	Carl-Mats	78
Norra Gården	33	Andrés	78
Per Görs	33	Plåtens - Mjölarns	78
Ris Jans	34	Rämsgården	79
Karl Matts	35	Hyresgäster	80
Hallbergs	39	Anders Ers - Vadfors	81
Plåtens - Mjölarns	39	Gamla Åkerströms	82
Rämsgården	40	Smoljars	82
Hyresgäster, Rämsgården	43	Kull Pellas	82
Anders Ers. Vadfors	45	Nya Åkerströms	82
Gamla Åkerströms	49	Barbro Linbergs	83
Kull Pellas	51	Karl Eriks	83
Nya Åkerströms	52	Söderbergs	84
Brynbergs Karl Eriks	54		
Kompletterande foton	57		
		<u>Bilagor.</u>	
		Stamtavlor	85
		Kartor	87
		Ordlista, mått och vikter	98
		Sjukdomar i äldre tider	99

Förord till första upplagan.

Inför Karlsänges instundande 300-årsjubileum framväxte tanken att försöka åstadkomma en liten historik omkring byn. Resultatet härav presenteras i denna lilla skrift som bygger på forskning i diverse källmaterial, främst då kyrkoarkivalier från Grängärde Kyrkoarkiv i form av födelse- och dopböcker, lysnings- och vigselböcker, död- och begravningsböcker samt husförhörslängder. Vidare har domböckerna från Västerbergslags Häradsrätt genomsökts, liksom skifteshandlingarna från Storskiftet 1811 - 1815 respektive Laga Skiftet 1866 - 1878.

Historiken bygger också delvis på muntliga framställningar som berättats från generation till generation, och som således har fortlevt in i vår tid. En genomgång av befintliga gårdsarkiv har gett värdefulla bidrag till gårdarnas historia.

Jubileumsskriften inleds med en inledande historik samt en beskrivning över kvarnar, sågar, dammar och yrkesverksamheter Här återges även ett par gamla sägner, och en beskrivning av några fornminnen. Därefter följer så en redogörelse av gårdarnas historia, ett släktregister över alla som varit bosatta i Karlsänge åren 1690 - 1970, samt några kartor och stamtavlor.

Karlsänge i augusti 1990.

Kjell Vadfors.

Förord till andra upplagan.

Över 15 år har nu förflutit sedan den första upplagan av jubileumsskriften Karlsänge 300 år publicerades. Sedan dess har det inträffat flera förändringar i byn. Dessutom har en del nya fakta framkommit vilka kompletterar den tidigare historiken. Det kan därför anses vara befogat att redigera en andra upplaga av skriften.

Karlsänge i juli 2010.

Kjell Vadfors.

Förord till tredje upplagan.

Eftersom det framkommit önskemål om en illustrerad upplaga har jag redigerat en tredje upplaga, nu försedd med foton. Innehållet i övrigt är i stort sett oförändrat utom vissa tillägg och en del mindre ändringar.

Karlänge i oktober 2016.

Kjell Vadfors.

INLEDANDE HISTORIK.

En sommardag för över 300 år sedan, närmare bestämt den 10 augusti 1690, begav sig tvenne nämndemän, Lars Ersson på Lillheden och Nils Johansson från Västansjö, till Karlsänge. Deras uppdrag var att syna ut en byggningsplats åt en nybyggare vid namn Per Halvarsson. Den plats han utsett låg på en backe strax nordost om den nuvarande Sågdammen i Karlsänge, och det hus han sedan lät uppföra här, är sannolikt identiskt med Johan Lindbergs gård.

Denne Per Halvarsson var född 1662 i Östanmyra (en numera övergiven by vid nuvarande Kalkbacken, sydost ifrån Lillheden). Han var son till bergsmannen Halvar Persson och dennes hustru Anna Jonsdotter i Östanmyra. Det kan i sammanhanget nämnas att Per Halvarssons farfar, Per Mattsson i Gärde, var med om att uppföra Saxhytte Masugn år 1633. Slakten går att följa ytterligare ett stycke bakåt i tiden. Således var Per Mattsson son till länsmanen Mats Olofsson från Västerby vid Sunnansjö, född omkring år 1540 i byn Gärde. Han var i sin tur son till Olof Persson i Gärde, född omkring år 1500.

Marken i Karlsänge hade tidigare tillhört Per Halvarssons morfar, Jon Nilsson i Östanmyra, vilken sannolikt hade slogar här uppe. Ägarförhållandena före Jon Nilsson, som levde 1572 till 1652, är okända. Vi vet dock att Jon Nilsson delade på ett 1/4 mantal i Östanmyra tillsammans med Halvard Mattsson i Kyrkbyn, och mycket talar för att Jon Nilssons hustru Anna var syster till denne Halvar Mattsson. Själv synes Jon Nilsson ha varit född i Norrbo och son till en Nils Jönsson.

Det ursprungliga ängset, efter vilket byn har fått sitt namn, låg vid sammanflödet mellan Tansbäcken och Saxhytteån. Namnet torde kunna härledas till en tidig markägare som hette Karl. Vem denna var och när han levde är okänt, men man kan misstänka att han var bosatt i Kyrkbyn eller någon av de omgivande byarna, samt att han levde under 1400-talet eller tidigt 1500-tal. I den första jordeboken över Årliga Räntan 1539 namnges en Per Karlsson i Backa vid Kyrkbyn, som eventuellt skulle kunna vara son till denne Karl som namngett Karlsänge.

En gammal sägen gör gällande att en vid namn Karl ifrån Stakheden skall långt tillbaka i tiden ha slagit detta änge, som således fått sitt namn efter honom. Stakheden blev dock inte bebyggd förrän på 1640-talet (av en Johan Eriksson från Kyrkbyn), och någon vid namn Karl fanns inte där under de närmast följande decennierna. En i sammanhanget intressant omständighet är dock den, att Backaborna i Kyrkbyn synes ha varit tidiga markägare i det område som sedermera kom att kallas för Stakheden. Kanske finns det trots allt en gammal släktanknytning. Här kan även nämnas att det ligger ett änge ett par kilometer nordost ifrån Karlsänge, som kallas Simonsängen eller Simasänge, som ängset vanligen kallades av ortsbefolkningen. Namnet kan sannolikt ledas tillbaka till en bergsman Simon Persson, vilken levde i byn Gärde vid mitten av 1500-talet och som var bror till den ovan nämnde Olof Persson i Gärde. Mycket talar för att de ursprungliga markägarna här var bosatta i Gärde samt i Backagården vid Kyrkbyn. Backa låg sannolikt på den plats som senare kom att kallas för Högbacken.

Per Halvarsson var närmare 30 år gammal, när han omkring 1692 slog ner sina bopålar i Karlsänge som byns förste nybyggare. Mer om honom och hans familj finns att läsa under rubriken "Gårdar och släkter". Från 1690-talet fram till omkring 1730 fanns här endast Per Halvarssons gård, men nu tillkom ytterligare en gård, nämligen Halvarsgården, sedermera känd som Erik Larsgården. Det var sonen Halvar Persson, född år 1701, som nu anlade ett nybygge på östra sidan av Tansbäcken, ett par hundra meter nordväst om faderns gård.

Det skulle sedan dröja ända fram till 1770-talet innan en tredje gård anlades i byn. Denna gång rörde det sig om en Ris Lars Ersson, född år 1750 i Roskänge, som valde att bli nybyggare i Karlsänge. Denne var även han en ättling till Per Halvarsson på så sätt att han var sonson till en dotter åt Per Halvarsson. Platsen för detta nybygge låg norr om Saxhytteån, cirka 300 meter nordost om det första nybygget. Gården kom sedermera att kallas för Ris Jans efter en vid namn Ris Jan Andersson.

På 1780-talet uppkom ytterligare en gård, denna gång genom delning av den ovan nämnda Halvarsgården. Denna gård var belägen på en kulle norr om Tansbäcken. Jag benämner i fortsättningen gården som "Norra gården". Nybyggaren här hette Halfvars Per Jansson, och han var född 1761 i Karlsänge. Han flyttade dock till Östersaxen på 1830-talet, varigenom Norra gården sannolikt ödelades.

En femte gård tillkom en bit in på 1800-talet. Omkring 1815 flyttade nämligen Daniel Larsson upp ifrån Saxhyttan till den plats där Rämmsgården nu ligger, dvs. längst i söder i Karlsänge. Daniel Larsson var måg till en Johan Persson i Saxhyttan, tidigare ägare av området i Karlsänge, Dennes farfars far var nybyggaren Per Halvarsson i Karlsänge och man härav dra slutsatsen att den sistnämnde var den ursprunglige ägaren av området.

På 1850-talet tillkom ytterligare två nybyggare då bröderna Erik Jansson och Per Jansson från Laxsjön slog sig ner här och grundlade Anders Ersgården respektive Gamla Åkerströms. Nya Åkerströmsgården byggdes 1876 av Kull Per Andersson, och 1892 kom så Karl Erik Jansson ifrån Brynberget och bebyggde den så kallade Karlsängsholmen i Gylltjärnsmyren.

Karl Mattsgården anlades omkring 1876 då Karl Mattsson vid Laga Skiftet ålades att flytta från Saxhyttan till Karlsänge. Någon fast boende på gården blev det dock inte förrän på 1890-talet då sonen Karl Mats Fredrik Karlsson flyttade hit. Omkring 1910 tillkom ytterligare en gård då den gamla Lindbergsgården (från början Per Halvarssons nybygge) delades. Det var Erik Lindberg som då byggde åt sig ett stycke nordost om faderns gård.

Emedan gamla gårdar ödelades allteftersom nya anlades, förefaller det att aldrig ha funnits mer än åtta gårdar i byn. Detta gårdsantal har i stort sett varit konstant under hela 1900-talet. Folkmängden har dock varierat en hel del. Från att år 1800 ha legat på cirka 25 personer, steg folkmängden till ett maximum 1890, då man kunde notera omkring 50 personer i byn. Under 1900-talet sjönk folkmängden successivt och år 2000 fanns här endast 7 familjer och 12 fastboende. En stor del av den gamla åkermarken hålls fortfarande öppen, medan de gamla myrskiftena har växt igen och nu till största delen är täckta med lövskog. Glädjande nog har det under de senaste åren skett en inflyttning av yngre familjer till byn, och man kan för närvarande notera 14 fastboende här. Ett par fastigheter utnyttjas dessutom som fritidshus.

Befolkningsutveckling.

1700	1	familj	6	invånare
1710	1	↓	7	↓
1720	1	↓	7	↓
1730	2	familjer	7	↓
1740	2	↓	6	↓
1750	2	↓	10	↓
1760	2	↓	10	↓
1770	3	↓	15	↓
1780	3	↓	18	↓
1790	4	↓	22	↓
1800	4	↓	26	↓
1810	3	↓	22	↓
1820	5	↓	28	↓
1830	5	↓	29	↓
1840	5	↓	25	↓
1850	5	↓	20	↓
1860	7	↓	26	↓
1870	7	↓	30	↓
1880	8	↓	42	↓
1890	9	↓	52	↓
1900	8	↓	46	↓
1910	9	↓	46	↓
1920	9	↓	47	↓
1930	8	↓	35	↓
1940	8	↓	27	↓
1950	8	↓	25	↓
1960	8	↓	27	↓
1970	8	↓	28	↓
1975	8	↓	20	↓
1980	5	↓	14	↓
1985	7	↓	15	↓
1990	7	↓	15	↓
2000	7	↓	12	↓
2016	7	↓	14	↓

Obs. Ovan angivna befolkningstal är endast ungefärliga.

Verksamheter.

Dammar, kvarnar och sågar.

Karlsängsdammen.

Rester av en gammal dammvall finns bevarade strax intill vägen där den passerar över Tansbäcken. Det rör sig här om en gammal magasinsdamm för Saxhytte Masugn. Hyttorna krävde mycket vatten till driften av vattenhjulen, och man byggde därför magasinsdammar för att effektivt kunna ta vara på vattnet. Denna damm synes ha tillkommit vid mitten av 1600-talet, och den var i bruk fram till slutet av 1700-talet. En stor del av den så kallade Gylltjärnsmyran torde ha varit överdämd. Dammen finns för övrigt omnämnd i ett rannsaktionsprotokoll angående en skogsdelning 1684 (Anders Nils gårdsarkiv i Saxhyttan). Vidare kan anföras ett protokoll från 1819, där det anmärkes att den gamla dammen som varit vid Karlsänge nu är helt raserad (Nyhammars Bruks arkiv). I samband med vägbygget 1955 tog man bort de gamla stockar som hittills legat kvar vid Tansbäckens utflöde i Sågdammen.

Sågdammen.

Sedan den ovan nämnda magasinsdammen raserats anlades en nyare, mindre damm omkring 50 meter nedanför den gamla dammen. Detta skedde troligen på 1840-talet. Den var avsedd att magasinera vattnet till en nyuppförd kvarn vid Karlsängsforsen. När det sedermera byggdes en såg i Karlsänge, fick denna damm bli magasinsdamm åt så-gen. År 1969 gjorde Kjell Vadfors en genomgripande reparation av dammen, då delar av den försågs med betongmurar. Ytterligare en renovering genomfördes år 2002 av Kjell Vadfors med hjälp av granarna Enar Söderberg, Rune Forsberg, Christer André samt Anders och Lennart Karlsson.

Sågdammen med sågen och trösklogen. Foto: Kjell Vadors.

Dahlmans damm.

Lantmätaren och ingenjören Nils Dahlman, född 1752 i Värmland, död 1834 i Perlby, var från 1815 inspektör vid Saxhytte Masugn och bosatt på Bruksgården i Saxhyttan (gården låg där Hedbergs gård nu är belägen). Hösten 1819 började Dahlman bygga en magasinisdamm vid sammanflödet mellan Tansbäcken och Saxhytteån. Invånarna i Karls-änge reagerade starkt häremot, då de menade att deras ängar skulle översvämmas. Vid laga tinget i Grangärde den 21 oktober 1819 hade därför Gärdsvä Lars Ersson, Bubergs Jan Andersson samt Hol Jan Andersson låtit instämma Nils Dahlman. Denne ansåg å sin sida att dammen skulle bli till en "oberäknelig nytta för Saxhytte Bergsbruk". Dahlman påstod dessutom att hela Karlsängsbyn var en olaga inkräkning på Saxhytteböndernas skogsmark. Karlsängsbönderna kunde dock på ett övertygande sätt bevisa, att de hade laglig rätt till sin mark. Vid tinget den 10 oktober 1820 uppnåddes en förlikning på så sätt, att Dahlman skulle få färdigbygga sin damm, emot det att Karlsängsborna skulle få ersättning för den överdämnda marken, bland annat i form av en viss mängd hö årligen. Dahlmans damm torde inte ha varit i bruk längre än fram

emot mitten av 1800-talet, eftersom verksamheten vid Saxhytte masugn tog slut 1856. Rester av dammen finns kvar ännu idag.

Rester av Dahlmans damm.
Foto: Kjell Vadfors.

Kanaldammen.

Kanaldammen uppfördes i Saxhytteån ett stycke nordost ifrån Rämsgården. Denna damm byggdes omkring år 1836, och avsikten var att via en grävd kanal tillföra vatten till ett stort vattenhjul, som via en så kallad stånggång skulle driva läns pumparna vid Ställbergs- och Illmyragruvorna. Själva vattenhjulet var placerat i en stenlagd grop på västra sidan av Saxhytteån ett stycke norr om Gamla Dahlgrens (Saxgården i Saxhyttan). Anläggningen var i bruk till omkring 1880, men dammen och kanalen användes senare för att förse Dahlgrens kraftstation med vatten. Dammen finns kvar än idag.

Gamla Kvarndammen och Sågdammen.

Dammen var belägen i Saxhytteån cirka tre kilometer nordost om Karlsänge. Dammen är av gammalt datum då den sannolikt uppfördes vid mitten av 1600-talet för att förse Saxhytteböndernas kvarn med vatten. Rester av dammen finns kvar än idag. Gamla Sågdammen ligger även den i Saxhytteån, cirka en kilometer nordost om Karlsänge. Den uppfördes sannolikt vid mitten av 1600-talet vid anläggandet av Saxhyttesågen. Den revs troligen vid mitten av 1800-talet. Rester av dammen finns kvar än idag.

Stampdammen. Denna damm låg på gränsen mellan Karlsänge och Saxhyttan. Som framgår av namnet var det en magasinisdamm till en så kallad vadmalstamp. Det rörde sig således om en anläggning för framställning av vadmal. Det är okänt när denna damm anlades, men den finns inritad på 1811 års karta över Saxhyttan. Rester av dammen finns ännu bevarade. Se vidare nedan.

Saxhyttekvarnen.

Den äldsta kända kvarnen i trakten var den så kallade Saxhyttekvarnen som var belägen i Saxhytteån, cirka tre kilometer nordost om Karlsänge. Den finns omnämnd redan 1664 och ägdes då av två bönder i Östanmyra och en i Rossa. Sedermera skedde en utflytning från dessa byar till Saxhyttan och Karlsänge, och kvarnen ägdes nu samfällt av bönderna i sistnämnda byar. Den synes ha varit i bruk fram till 1840-talet, då nya kvarnar anlades, dels i Karlsänge, dels i Saxhyttan.

Karlsängskvarnen.

Den äldsta kända kvarnen var en liten skvaltkvarn som sannolikt anlades av byns förste invånare, Per Halvarsson, på 1690-talet, och den tycks ha varit i bruk under större delen av 1700-talet. Den var belägen vid den ovan nämnda gamla Karlsängsdammen, och hade anlagts vid en omloppskanal strax öster om själva dammen. Omloppskanalen försvann helt i samband med vägbygget 1955. Vad själva kvarnen beträffar omtalas 1859 att den då är utan tak. Enligt Brynbergs Karls Erik Jansson skall rester av denna skvaltkvarn ha funnits kvar så sent som på 1870-talet. Denna tidiga skvaltkvarn ersattes troligen på 1840-talet, av en nyare, något större kvarn som anlades vid nedre änden av Karlsängsforsen. Från den då nyanlagda dammen ledde en träränna ner till ett vattenhjul, som drev kvarnen via en kuggväxel. Karlsängsborna ägde kvarnen gemensamt, och den låg på ett så kallat byundantag. Kvarnen var i bruk fram till 1870-talet. Kvarnbyggnaden, som låg med gaveln mot gamla byvägen, revs 1892 och inköptes av den ovan nämnde Karl Erik Jansson, vilken använde timret och virket till att uppföra en ladugård och en lada vid sitt nybygge i Karlsänge.

Saxhyttesågen.

Den äldsta kända sågen inom området var Saxhyttesågen, belägen omkring en km ovanför Karlsänge i Saxhytteån. Den uppfördes sannolikt av Halvar Persson i Östanmyra vid mitten av 1600-talet. Vid början av 1700-talet ägdes den av hans söner, Per Halvarsson i Karlsänge, Jon Halfvarsson i Saxhyttan och Mats Halfvarsson i Östanmyra. Senare kan man notera många delägare i Saxhyttesågen, vilken utgjordes av en enkel enbladig ramsåg som drevs av ett vattenhjul. Vattnet magasinades i en liten damm. I ett värderingsprotokoll från 1814 omnämns att sågen "är förlorad och skall ombyggas". Av ett protokoll från 1823 får man veta att sågen är nyuppförd. Den förefaller sedan ha varit i drift under ytterligare några årtionden. Av allt att döma upphörde driften här någon gång vid mitten av 1840-talet. Idag finns endast rester av sågdammen kvar. Dessa rester kan beskådas strax nedanför den branta slänten till höger om skogsbilvägen mot Björkåsen och ett stycke ovanför avtagsvägen mot Hjördis Staffas fritidshus.

Karlsängssågen.

Sågen uppfördes omkring 1870 av Tägt Erik Jansson i Karlsänge. Den var till en början utrustad med en sågram av trä för endast ett sågblad, och den drevs av ett vattenhjul. Den ovan nämnda kvarndammen utnyttjades som sågdamm. Erik Jansson lät även samma vattenhjul driva slipmaskin, bandsåg, svarv och bormaskin. Efter Erik Janssons död 1879 utnyttjades sågen av sonen Anders Ersson, som bland annat monterade in en sågram, där man kunde sätta in flera sågblad. Han försåg också sågen med ett kantverk. År 1921 gjorde dennes son, August Vadfors, en mer omfattande renovering, då han lät installera en ny sågram av järn, som han själv konstruerade och byggde. Denna nya sågram tillät upp till 10 sågblad. Han ersatte också det gamla vattenhjulet med en vattenturbin, vilken var placerad på botten av en fyra meter hög så kallad sprängtrumma. Vattentillförseln till denna trumma skedde via en horisontell träränna från sågdammen. År 1943 försåg han såghuset med ett plåttak, som ersatte det tidigare,

Och nu uppruttnade pärtaket. Sågen var i bruk fram till år 1960. Maskineriet är fortfarande intakt men dock inte längre körbart eftersom den ovan nämnda trärumman och trärännan ruttnat ner. Länsantikvarieämbetet beviljade 1996 ett anslag för att säkra en grundmur som riskerade att rasa samman.

Foto: Tage Hugosson, 2005.

Trösklogen.

Omkring år 1875 lät den ovan nämnde Erik Jansson uppföra en tröskloge med halmlider strax intill såghuset. Han utrustade logen med ett avancerat självrensande tröskverk vilket drevs från vattenhjulet i sågen via en lång drivlina. Erik Jansson, tillsammans med sonen Anders Ersson, vilka båda var kända som duktiga smeder och snickare konstruerade och tillverkade tröskverket.

Tröskverket.

Foto: Kjell Vadfors, 2016.

Vattenhjulet ersattes år 1921 med den under sågen ovan omnämnda vattenturbinen. Tröskverket användes av flera gårdar i Karlsänge och Saxhyttan som saknade egna tröskverk. Det var i bruk fram till mitten av 1930-talet och finns bevarat än idag. Den kände byggnadsexperten Gunnar Zetterqvist besökte platsen år 1987 och bedömde då att såväl sågen som tröskverket var unika i sitt slag. Genom medverkan av Lantbruksenheten vid Länsstyrelsen i Falun beviljades år 2014 ett anslag från EU och Lantbrukverket som möjliggjorde en upprustning av byggnaden, som då vart i starkt förfall. Villkoret för anslaget var att anläggningen skulle vara tillgänglig för allmänheten. Renoveringen utfördes av Naoclérs Bygg Service. Kjell Vadors har anordnat en utställning av gamla föremål i byggnaden. Garngärde Hembygdsförening arrangerade hösten 2015 en visning av tröskklogen, halmlidret och sågen.

ÖVRIGA VERKSAMHETER.

Vadmalsstampen.

Stampen var belägen i den sydligaste delen av byn vid gränsen mot Saxhyttan. Det är osäkert när den anlades, men man vet dock att den var i drift vid slutet av 1700-talet och en bit in på 1800-talet. Vadmal är ett genom så kallad valkning bearbetat grovt och tjockt ylletyg. Denna valkning, som skedde i en såplösning, avsåg att göra ylletyget tätt genom krympning och hopfiltning av fibrerna. Själva valkningen utfördes i en så kallad stamp, där ett vattenhjul drev klubbor eller stötar som bearbetade tyget. Den förste stamparen här kan eventuellt ha varit Per Halfvarsson i Saxhyttan, sonson till Karlsänges förste nybyggare Per Halfvarsson. Per Halfvarsson den yngre ägde vid denna tid marken i det aktuella området. I varje fall vet man att dennes son Johan Persson senare innehade sysslan som stampare. Han var född 1860 i Saxhyttan och bosatt på Stamparbacken (platsen sedermera känd som Saxbergs). Stampen synes senare ha drivits av dennes son Per Jansson Saxström. Han avled 1838, och sannolikt upphörde då även verksamheten vid stampen. Stamphuset är sedan länge borta.

Kalkbränning.

En stensatt ugn, cirka 2,5 meter djup och knappt en meter i diameter, finns bevarad cirka 50 meter söder om Vadfors gård. Enligt uppgift skall det här röra sig om en gammal kalkbränningsugn. Det har även föreslagits att det ursprungligen skulle ha rört sig om en gammal myrimalmsbläster, alltså en primitiv ugn för järnframställning i forna dagar. Det finns dock inga belägg för att så skulle ha varit fallet. Under senare delen av 1800-talet användes ugnen som kolugn, och på platsen har man även bränt trätjära. En tid begagnades ugnen också som rökbastu, dvs. man använde den till att röka fläsk. Denna bastu eldhärjades sedermera.

Torbrytning.

Vid mitten av 1800-talet förekom torvbrytning på Nyhammars Bruks dåvarande egendom i Karlsänge. Torvtäkten låg på den så kallade Gylltjärnsmyrens nordligaste del, mellan Brynbergs Karl Eriks gård och Erik-Larsgården. Verksamheten upphörde i samband med att Nyhammars Bruk fick frånträda Karlsängsegendomen vid Laga Skiftet 1878. Johan Karlsson ägnade sig på 1950-talet som bisyssla, åt torvbrytning inom det aktuella området. Han inköpte därvid en handdriven maskin för malning av den torkade torven. Avsikten var att framställa torvströ som bl.a. användes i djurstallar.

Anders Erssons snickeri och smide.

Anders Ersson i Karlsänge började på 1870-talet tillverka bland annat tröskverk, kastmaskiner, hästvandringar och kördon. Han höll även på med finsnickeri samt reparationer av möbler med mera. Anders Ersson var också känd som en skicklig smed, och det talades ofta om hans starka hjulskoningar. Han hettade därvid upp järnringen, placerade den så utanpå trähjulet och kylde av den med vatten, varvid hjulskoningen krymptes fast på trähjulet. Under några årtionden drev han även sågen i Karlsänge (jämför ovan). Anders Ersson var verksam ända till strax före sin död 1927, då han var 84 år gammal. Av hans gamla smedja finns numera endast skorstenen kvar.

Handelsboden - mangelboden.

Under 1880-talet drev Anders Ersson en affär i Saxhyttan, med sonen Gustaf Adolf Eriksson (Vadfors) som föreståndare. Denna affär var belägen strax väster om Anders-Hansgården i Saxhyttan. De hade även en liten handelsbod i Karlsänge, vilken fungerade som filial till affären i Saxhyttan. Denna handelsbod låg strax väster om Anders Erssons gård. Man saluförde här en del baslivsmedel såsom socker, mjöl, gryn, salt m.m. Sedan handelsverksamheten upphört omkring år 1900 utnyttjades huset som mangelbod. Här fanns under många år en stor handdriven mangel, som användes av byborna. Byggnaden revs 1948, men mangeln finns bevarad och finns nu till beskådande i den ovan nämnd utställningen i trösklogen.

Karlsänge Snickerifabrik.

År 1922 lät Johan Karlsson tillsammans med sina två yngre bröder Gustaf och August uppföra en byggnad på faderns, Karl Erik Janssons, egendom i Karlsänge. Här inredde de så en snickerifabrik. Flera av maskinerna, bl.a. rikthyveln och planhyveln, inköptes från en fabrik i Leksand som eldhärjats. De flesta maskinerna drevs av en central elmotor (en Nyhammarsmotor) via en remtransmission. Således fick rikthyvel, planhyvel, klyvsåg och bandsåg sin drivkraft via transmissionen. Däremot hade fräsmaskin, bormaskin, putsmaskin och kapsåg separata motorer. En del av maskinerna, bl.a. listhyveln, hade de händiga bröderna själva konstruerat och byggt. Johan Karlsson inhandlade dessutom den gamla fäbodstugan vid Nävbodarna, som han nu satte upp i Karlsänge. Han inrättade nu denna till sitt kontor. Den yngste brodern, August Karlsson, drog sig sedermera ur verksamheten för att bli byggnadssnickare, medan Johan och Gustaf blev kvar på fabriken. På 1950-talet ämnade de utöka verksamheten med tillverkning av glasspinnar. För ändamålet uppfördes en liten tillbyggnad vid södra gaveln av huset, där de installerade de inköpta (begagnade) maskinerna, bl.a. en specialhyvel för tillverkningen av glasspinnarna. Det visade sig dock att denna hyvel var starkt nedsliten och följaktligen inte fungerade som man tänkt sig. Glasspinnatillverkningen kom därför aldrig igång. Vad snickerifabriken beträffar hade man här en omfattande tillverkning av bl.a. fönster och dörrar, köksinredningar såsom bänkar och skåp samt även en del möbler, t.ex. stolar och bord. Man utförde dessutom en hel del reparationer av möbler. Snickerifabriken drevs under närmare 60 år. Bröderna gjorde sig kända för sitt stora yrkeskunnande, och snickerierna från Karlsänge blev berömda för sin höga kvalitet. År 1974 omkom Gustaf Karlsson genom en tragisk halkolycka vid gården i Karlsänge varigenom Johan Karlsson, nu 80 år gammal, ensam blev kvar.

Verksamheten vid fabriken minskade sedan successivt, för att omkring 1980 helt upphöra. Johan Karlsson slutade sina dagar 1981. Verkstadsbyggnaden och maskinerna finns fortfarande kvar intakta. Från och med år 200 var ägare är Gurli och Enar Söderberg. Ägare. Den förstnämnda är dotter till den ovan nämnde August Karlsson. Från och med år 2015 är Joakim Otterberg och Tina Lindmark ägare av fastigheten.

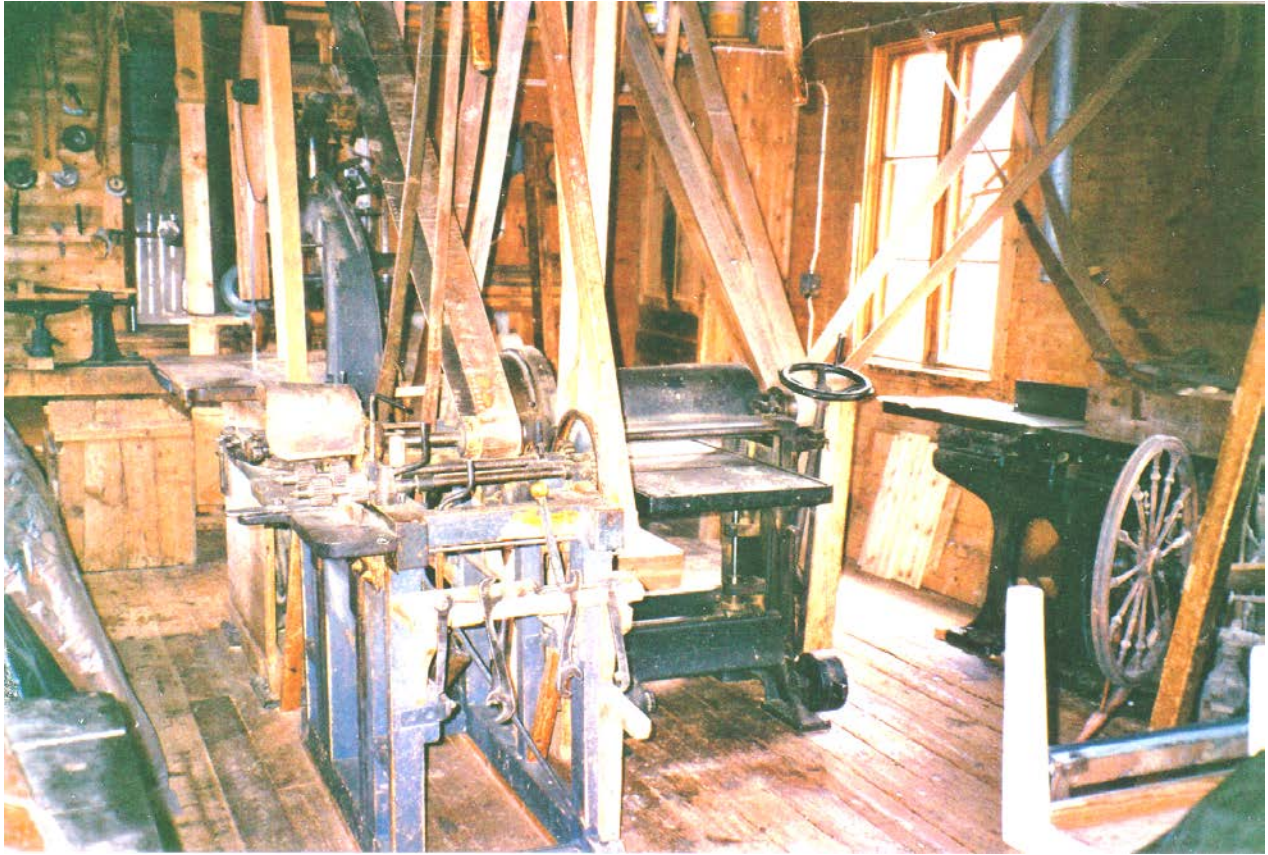

Foto: Kjell Vadfors. 2013.

Gruvdriften och byggmästarverksamheten vid Rämsgården.

Räms Anders Persson påträffade på 1880-talet en zinkmalmsfyndighet i sin brunn hemma på gården i Karlsänge. Den 10 februari 1890 upprättades ett kontrakt med Nyhammars Bruk angående undersökningsarbete av nämnda fyndighet, och därefter förekom här gruvbrytning under ett antal år. Sedan gruvdriften upphört använde Räms Anders Persson det cirka 20 meter djupa gruvschaktet som vattentäkt. Sonen Petrus Andersson lät sedermera fylla igen det gamla gruvhålet, vilket skall ha skett någon gång på 1930-talet. Utöver nämnda gruvbrytning ägnade sig Anders Persson även åt provbrytning av flera malmsfyndigheter i trakten av Saxhyttan, dock utan att hitta någonting som var brytvärdt. Ett flertal gamla gruvhål i området vittnar om hans verksamhet.

Räms Anders Persson var annars till sitt yrke snickare och avancerade sedermera till byggmästare och gjorde sig känd som en duktig yrkesman. Han var bland annat med om att bygga ett flertal skolor runt om i socknen liksom även järnvägsstationer. Sonen Petrus Andersson, gick i faderns fotspår och blev även han snickare och så småningom sockenbyggmästare. Han flyttade dock med sin familj till Hyttriset vid Nyhammar 1936.

Fotoverksamheten.

Bröderna Albert och August Eriksson inhandlade 1901 en kamera och började sedan en livlig fotoverksamhet. Albert utvandrade till Amerika 1914, där han antog namnet Adison, medan brodern August, vilken senare antog namnet Vadfors, fortsatte att fotografera under sin fritid ytterligare något årtionde. De efterlämnade ett fotoarkiv omfattande omkring 800 glasnegativ, som nu förvaras hos Grangärdebygdens Fotoklubb.. Cirka hälften av dessa negativ har senare kopierats av framlidne Evert Eriksson i Nyhammar, medan återstoden kopierats av Gunne Ramberg, den senare anställd vid Nya Ludvika Tidning. Kameran finn ännu kvar och förvaras på gården i Karlsänge.

Installationsbyrån.

August Eriksson-Vadfors var först verksam som snickare och målare. Efter att ha studerat vid en teknisk aftonskola fick han så år 1911 behörighet som elinstallatör och startade en installationsfirma med sin huvudsakliga verksamhet inom Grangärde och Nyhammar med omgivande byar. Han var bland annat med om att elektrifiera byarna Bergsbo, Bredberget, Storslätten och Kullen på 1940-talet, och hade en tid tre anställda i rörelsen. Han stod skriven för rörelsen ända fram till 1970, då den övertogs av sonen Kjell Vadfors. Verksamheten inom firman upphörde 1998.

Övriga sysselsättningar.

Den huvudsakliga sysselsättningen för invånarna i Karlsänge var i äldre tider jordbruket samt verksamheten vid Saxhytte Masugn. När man så under tidigt 1800-tal förlorade hyttandelarna, blev det jordbruket som blev den viktigaste inkomstkällan. Vid sidan härav synes även många ha sysselsatt sig med kolning, eftersom det ju fortfarande behövdes stora mängder kol för hyttdriften. Kolningen fortsatte en bit in på 1900-talet, men upphörde så småningom på grund av att hyttorna och smedjorna efter hand lades ner.

Jordbruket var även i fortsättningen en viktig inkomstkälla, och ännu på 1930-talet fanns det kor på samtliga gårdar i Karlsänge. Skogsarbete hade nu tillkommit som en viktig verksamhet, och många var sysselsatta, dels med själva avverkningen, dels med framkörningen av timmer och massaved, vilket skedde med häst. På senare år har dessa yrken praktiskt taget försvunnit i och med att skogsbruket mekaniserats och skogsarbetarna ersatts med skördare och skogstraktorer. Även jordbruket har mist sin betydelse, eftersom det idag krävs stora arealer för ett lönsamt jordbruk. De sista korna i byn såldes hösten 1977.

VÄGARNA.

I äldre tider synes det ha funnits två tillfartsvägar till byn. Den ena utgick från Hyttbacken i Saxhyttan och ledde via den så kallade Storlinda till den nordostligaste gården i byn, Ris Jans. Saxhytteån passerade man då via ett vadställe. Mot slutet av 1800-talet byggdes så en bro, i närheten av det gamla vadstället, och den fick namnet Nybron. En halv kilometer uppströms i Saxhytteån fanns sedan länge en bro som benämndes Råkenhedsbron. Den låg längs den färdväg malmkörarna använde från Malmtorget vid Saxen till Tanså Hytta i Mockfjärd. Denna bro använde även Saxhytteböndernas för att nå sina skogsskiften, fäbodrar och ängsslogar.

Räkenhedsbron är borta sedan 1950-talet och idag återstår endast brofästena. Nybron är dock fortfarande användbar. Den andra tillfartsvägen gick över den så kallade Täpp-egendomen i Saxhyttan och kom fram i södra delen av Karlsänge. Vid Laga Skiftet 1866 till 1878 fastställdes en ny vägsträckning, strax väster om Saxhyttbyn. Denna nya vägsträckning togs dock aldrig i bruk, utan förblev en enklare kärrväg som numera håller på att växa igen. Istället satsades på den ovan nämnda vägen genom Saxhyttbyn. Vägundehållet fungerade på så sätt, att varje hushåll längs vägen hade tilldelats en viss vägsträcka som de skulle ansvara för. I samband med att det uppstod två nybyggen i den västra delen av Karlsänge anlades även en 400 meter lång vägsträcka till dessa två gårdar. Den fick sin nuvarande sträckning under tidigt 1900-tal efter att från början ha

passerat på södra sidan av Anders Erssons gård. Tilläggas kan att det fanns en besvärlig passage över Tansbäcken strax norr om Karlsängsågen där vägen passerade över två träbroar och som följdes av en brant backe. Broarna krävde även en hel del underhåll.

Gamla vägen med den ena bron och backen. Personen är Johan Lindberg.
Foto: Lindbergs arkiv.

Sommaren 1955 genomfördes en större ombyggnad av vägen som nu fick en betydligt bättre standard, då den såväl breddades som försågs med ordentliga diken och vägtrummor. På en sträcka av cirka 300 meter fick vägen en helt ny sträckning på så sätt, att den nu förlades väster om Sågdammen. Detta för att undvika de ovan nämnda besvärliga broarna. Två större vägtrummor av plåt lades ner där vägen korsar Tansbäcken. Dessa trummor byttes för övrigt ut mot modernare trummor hösten 1999.

I samband med vägombyggnaden 1955 bildades en vägförening under namnet Karlsänge-Saxhyttans Vägsamfällighet. Varje år utses en styrelse vilken skall ansvara för vägens underhåll och skötsel. Alltsedan dess har årligen beviljats statliga och kommunala anslag till vägens underhåll. Vägföreningens förste ordförande var Erik Lars Erik Eriksson, vilken sedermera efterträddes av numera avlidne Bertil Råms, vilken sedan under många år skötte ordförandeskapet. Han efterträddes av Enar Söderberg, vilken behöll sysslan fram till år 2025. En del stridigheter har medfört att vägföreningen för närvarande saknar styrelse.

Björkåsvägen.

Vägen anlades omkring år 1960 och den utgör en förlängning av Karlsängsvägen. Den har en sträckning av cirka 6 kilometer och ägs, dels av privata skogsägare, dels av Stora Enso. Vägen förvaltas av en vägförening med egen styrelse.

Sägner och fornminnen.

Vålängshällen.

Vålängshällen utgörs av en mot öster lutande klipphäll strax intill den gamla gångstigen från Karlsänge mot Brynberget, cirka 500 meter norr om byn. En gammal sägen gör gällande att någon gång för mycket länge sedan skall en kunglig kurir ha omkommit här. Det skall ha skett på så sätt, att den häst han red på förlorade fotfästet på den hala stenhällen och dödstörtade, varvid ryttaren slog ihjäl sig. Rester av en risvål har påträffats på platsen, vilket antyder att något dramatiskt verkligen inträffat här. Det var nämligen en gammal sedvänja att varje förbipasserande skulle kasta en kvist på platsen där ett dödsfall inträffat.

Skröpånge.

Skröpängsmyren utgöres av ett tämligen vidsträckt myrområde, varav en del synes ha utnyttjats som ängsslåtter. Platsen ligger omkring en och en halv kilometer norr om Karlsänge där Idtjärnsbäcken mynnar ut i Tansbäcken. Området betraktades enligt gammal hävd som en plats för spökerier, och man undvek helst att besöka Skräpånge efter mörkrets inbrott. Även den nordöstligaste delen av det närliggande Skräpångsberget sades vara hemsökt av dessa spökerier. Sedan mitten av 1990-talet passerar en skogsbilväg omedelbart väster om Skräpängsmyren.

Trollstenen.

På nordslutningen av Gylltjärnsberget, sydväst om Karlsänge, finns ett stort flyttblock som står på högkant, och som uppenbarligen flyttats hit av inlandsisen. Sägner berättar här om en jätte som stod på Tansväggen, en mil längre i norr, och med en stor sten försökte träffa den då nybyggda kyrkan i Grangärde. Han nådde dock inte ända fram med sitt jättekast, utan stenen landade där den nu ligger. Det berättades även att varje gång kyrkklockorna ringde rörde sig stenen. Liknande sägner finns på många håll runt om i Sverige. Dessa berättelser uppkom därigenom att man hade svårt att förklara närvaron av sådana här jätteblock, innan man kände till de väldiga krafterna hos inlandsisen.

Kopparmalmen i Marbackarna.

En gammal sägen gör gällande att brorslotten till kopparfyndigheten vid Falu gruva skall ligga under Marbackarna, höjdsträckningen öster om Saxhytteån i höjd med Karlsänge. Det skulle alltså finnas dubbelt så mycket kopparmalm här som i Falun. Det har också berättats om spökerier, mareldar och liknande fenomen i området. En äldre kvinna i Saxhyttan, närmare bestämt Anders-Ols Per Anderssons hustru, skall någon gång mot slutet av 1800-talet ha kommit vandrande genom området och därvid på avstånd sett en egendomlig kvinnogestalt. Gamla Sara blev nyfiken och klättrade upp på en sten för att se bättre, och det hände sig inte bättre än att hon ramlade ner från stenen och bröt benet. Man antog allmänt att den gestalt hon sett var identisk med den som sedan urminnes tider var satt att vakta kopparfyndigheten. Tilläggas kan att Boliden Mineral år 1970 gjorde ett antal provborringar på just den här platsen, dock utan att finna några brytvärda mängder av vare sig koppar eller andra metaller.

Hölstenen.

Utgörs av en sten med vallristningar, belägen ett stycke väster om Rämsgården. Ristningarna gjordes av vallbarn under senare delen av 1700-talet och i början av 1800-talet. Det var vanligt att vallbarnen fördrev tiden med att rista in årtal, initialer m.m. på lämpliga stenar eller stenhällar. Vallristningen undersöktes på 1960-talet av Erik Yngström i Grängesberg vilken hade goda kunskaper om fornlämningar. En större vallristning finns för övrigt ett par kilometer väster om byn, norr om Hafstrjärn, där man utnyttjat en större klippställ för inristningarna. Även på Kastberget, ett par kilometer nordost om Karlsänge, finns en vallristning, belägen strax nordost om toppen av berget.

Övrigt

Muggtäppan.

Muggtäppan utgörs av ett markområde norr om byn och på övre sidan av Tansbäcken. Platsen har aldrig varit bebyggd, med undantag för en loge som ännu finns kvar och som uppfördes av Karl Erik Jansson i Karlsänge. Muggtäppan har fått sitt namn efter Muggsläkten i Östersaxen (Mugg är ett mycket gammalt knektnamn med anor från slutet av 1500-talet). Den första uppodlingen torde ha gjorts av någon från denna släkt, förmodligen vid mitten av 1700-talet. Vid Laga Skiftet 1866-1876 ägde Mugg Daniel Danielsson i Östersaxen fortfarande mark inom det aktuella området. Marken kom sedermera att tillhöra Brynbergs Karl Erik Janssons gård. Åkermarken används fortfarande och arrenderas ut.

Nottäppan.

Nottäppan har sannolikt fått sitt namn efter Notgården i Saxhyttan. Den förste nybyggaren i Saxhyttan, Lars Esbjörnsson, slog sig ner där omkring 1660, och efter honom bodde flera generationer notbindare på platsen, härav namnet Notgården. Den första uppodlingen inom området i Karlsänge, vilket är beläget öster om den ovan nämnda Muggtäppan, gjordes troligen av folk från Notgården. Denna nyodling synes ha skett någon gång vid mitten av 1700-talet. Nottäppan kom tillhöra numera Karl Matsgården i Karlsänge och utnyttjas numera av Mathias Karsson och Anna-Lena Karlsson i Östersaxen, den sistnämnde är dotter till Yngve Karlsson från Karl Matsgården.

Lilla Gylltjärn.

Den så kallade Gylltjärnsmyren i Karlsänge är sannolikt en igenvuxen tjärn, varav Lilla Gylltjärn är den sista resten. Det är idag endast den gamla djuphålan som finns kvar, vilken har ett ansevärt djup av närmare 8 meter. Gylltjärnsmyren var mycket sankt ännu vid mitten av 1800-talet, när bröderna Per och Erik Janssöner påbörjade uppodlingen av myren, som då dikades ut. Lilla Gylltjärn är belägen i den allra sydvästligaste delen av byn.

Lilla Trantjärn.

Även här rör det sig om rester av en gammal igenvuxen sjö eller tjärn. Efter en utdikning, som genomfördes på 1950-talet, finns det nästan ingenting kvar av Lilla Trantjärn. Området är dock fortfarande mycket sankt och svårframkomligt, och en orienterare var vid ett tillfälle nära att drunkna här. Lilla Trantjärn ligger cirka en halv kilometer norr om Nya Åkerströms.

Lilla Trantjärnsbäcken.

Som framgår av namnet avvattnar den Lilla Trantjärn och rinner fram genom Karlsänge där den passerar ett stycke öster om Karl Eriksgården. Den flyter sedan ihop med Gylltjärnsbäcken innan den ett hundratal meter lägre ner mynnar ut i Tansbäcken. Bäcken har den egenskapen att den nästan aldrig torka ut, ens under ordentliga torrsomrar.

Gylltjärnsbäcken.

Bäcken har sitt ursprung i Stor Gylltjärnen, belägen omkring en kilometer väster om byn. Även denna bäck rinner genom Karlsänge och passerar under vägen, som leder till de två västra gårdarna i byn, via en stenlagd trumma. Den flyter sedan samman med den ovan nämnda Lilla Trantjärnsbäcken. Området vid sammanflödet har under vissa år blivit ett populärt tillhåll för dammbyggnad bävvar, vilket medfört en hel del ohägn för angränsande egendom där de orsakat översvämning.

Tansbäcken.

Bäcken kommer från Tanstjärn, belägen cirka 7 kilometer norr om Karlsänge. En mindre mängd vatten kommer även från Saxhytteån via en grävd kanal från den så kallade Kampkröken cirka 8 kilometer norr om byn. Kanalen mynnar ut i Tansbäcken vid det så kallade Dammhuset omkring 3 kilometer norr om Karlsänge. Kanalen anlades för att leda vattnet från Saxhytteån och Tansbäcken ner till Havstjärn och vidare till Nyhammars Bruks smedja och hytta. Sedermera ville Ludvika Kraftverk använda sig av nämnda kanal för att öka vattenmängden vid sin kraftstation i Nyhammar. Detta ledde dock till livliga protester från ortsborna i Karlsänge och Saxhyttan och man inledde en långvarig process mot bolaget. Domen som avkunnades under 1940-talet var till bybornas fördel, och de förhatliga dammbyggnaderna vid Dammhuset och Kampkröken revs. Vattnet kunde därmed åter flöda fritt i Tansbäcken och Saxhytteån. Tansbäcken får även tillskott från Stora Idtjärn, Källtjärn och Löttjärn samt, som redan nämnts, från Gylltjärn och Lilla Trantjärn. Tilläggas kan att även Tansbäcken är populär bland dammbyggnad bävvar. Tansbäcken flyter samman med Saxhytteån vid den ovan omtalade Dahlmans Damm sedan den passerat Karlsängsdammen.

Saxhytteån.

Det ursprungliga namnet var Saxån fram till dess att Saxhytte Masugn anlades på 1630-talet. Den har sin källa i Dragbergsområdet på gränsen mellan Grangärde och Stora Tuna. Under namnet Stockgropsån rinner den så ner till sjön Saxdalen och får då namnet Saxhytteån. Den får tillskott från några mindre tjärnar bland annat Igeltjärn samt att antal större myrar såsom Sottjärns mossarna och Stormyra. Ån mynnar slutligen ut i sjön Saxen, och tillhör en del av Kolbäcksåns övre källsystem. Saxhytteån och Tansbäcken utgör de större vattendragen som berör Karlsänge, medan Gylltjärnsbäcken och Lilla Trantjärnsbäcken är av mindre storlek.

Valborgsmässofirande

Redan mot slutet av 1880-talet började man fira sista april. Man höll då vanligen till på den så kallade Klacken i södra delen av byn. En valborgsmässoeld anlades och dess-tom brukade man antända en tjärtunna, som hissades upp på en stång och fick utgöra den tidens fyrverkeri. Detta firande pågick under några decennier fram till början av 1930-talet.

Under 1940-talet var det Karlsmatsgården som tog över Valborgsmässöfirandet, och utöver brasa hade man nu även börjat använda fyrverkerier. Jag minns särskilt ett år när jag och Torsten Karlsson (senare Carlmats) hade sparat ihop till en fyrverkerilåda som kostade 30 kronor. På den tiden räckte det till en hel del raketer och smällare. Vi höll till på den ovan nämnda Klacken för att fyrverkeriet skulle synas bättre.

Långt senare blev det Åkerströms som svarade för firandet då man anlade en brasa hemma på gården och även bjöd på kaffe. Fyrverkerier avstod man dock ifrån. Det var i huvudsak byborna som samlades här. Firandet här pågick under ett par decennier, varefter det blev Lindbergs som svarade för evenemanget. Man höll nu till på en mindre åker strax öster om gamla vägen, och nu bjöds åter på en hel del fyrverkeri. Sedan slutet av 1990-talet har det dock inte förekommit något Valborgsmässöfirande i Karlsänge.

Midsommarfirande.

Under ett antal år under 1970-talet och en bit in på 1980-talet anordnade man Midsommarfester vid Rämmsgården, där Bertil och Ingbritt Räms stod som värdar. Ett år höll man dock till i Saxhyttans Bystuga på grund av dåligt väder. Det var välbesökta fester där även många från Saxhyttan mötte upp. Vid ett tillfälle kunde man räkna in 40-talet besökare. Kaffe serverades och man bjöds här även på musikunderhållning.

Julfirande.

Under ett lertal år bjöd Bertil och Ingbritt Räms in vänner och bekanta från såväl Karlsänge som Saxhyttan till julfirande på Rämmsgården. Även dessa fester blev mycket uppskattade.

Karlsängsfesten.

Festerna hölls vid Karlsängsdammen och blev mycket uppskattade och välbesökta. Det var medlemmar från Lindbergsfamiljerna som stod som arrangörer. De lät även uppföra en mindre dansbana strax söder om Sågen. Den första festen hölls 1991 och kallades för Brofesten. Man ville nämligen fira anläggandet av nya broar över bäcken vid Forsen. Den andra festen gick av stapeln året efter, alltså 1992, då man fann anledning att fira byns 300-årliga historia. Vid det tillfället spelades det även in en tims lång film, som numera har överförts på DVD. Fotografer var Nils Gunnar Olsson och Niclas Lindberg. Vid festerna förekom musikunderhållning, olika tävlingar såsom tipspromenader, pilkastning m.m. Man hade också inrättat en grill som blev mycket uppskattad av besökarna. Dessa fester pågick fram till 1999.

Militärmanöver.

Under 1950-talet anordnades en stor militärmanöver som också berörde Karlsänge, även om de deltagande soldaterna av förlagda på den så kallad Storlinda vid Olorsvägen. Det var flera förband från olika delar av Sverige som deltog i övningen. Både infanteri och artilleri var representerade. Många trupptransporter syntes längs vägarna i Karlänge och Saxhyttan och man kunde beskåda både kanoner och pansarvagnar. Något som orsakade stort intresse bland orsbefolkningen var när en helikopter landade på en åker strax söder om Karlsmatsgården. Det var första gången något sådant hände i byn. Orsaken var ett besök av en general som skulle inspektera manövern.

Orienteringstävlingar.

Karlsänge ha varit platsen för ett par större tävlingar. Den största tävlingen var ett riksmästerskap som hölls på 1960-talet och där man kunde räkna in över 5000 deltagare. Även TV var då på plats och rapporterade. Start och mål var belägna på åkern strax söder om Karlsmatsgården. Tävlingen besöktes givetvis av många intresserade, och varje ledig plats i byn av upptagen för bilparkering. År 2002 hölls ett distriktsmästerskap, som även det samlade många deltagare. Platsen var också denna gång åkerfälten söder om Karlsmatsgården.

DM i Orientering 2005.

DM i Orientering 2005. Foto: Kjell Vadfors.

Gårdar och släkter.

Gärdsveds.

Som redan framgått av den in ledande historiken förlades det första nybygget i byn till en plats belägen ovanför nuvarande Sågdammen. Det var således här som **Per Halvarsson** från Östanmyra slog sig ner någon gång mellan 1690 och 1692. Han var född 1662 i Östanmyra och alltså omkring 30 år gammal när han kom till Karlsänge. Han var i likhet med fadern bergsman och ägde 1/24 i Saxhytte Masugn. Även hans bröder, Jon Halvarsson i Saxhyttan och Mats Halvarsson i Östanmyra, var delägare i Saxhyttan. År 1702 var bröderna Per och Mats Halvarssöner indragna i en tvist med halvfarbrodern Olof Persson i Gärde angående andelar i hyttan.

Per Halvarsson synes ha utfört en betydande uppodling av åker och slog vid Karlsänge. År 1731 fick han stora problem, då hans äganderätt till Karlsänge ifrågasattes. Detta år hade nämligen Olof Persson med sina medintressenter i Saxhyttan instämt Per Halfvarsson till tinget, och deras yrkan var nu, att Per skulle avträda sitt torp till dem. Vid ett skogsbyte 1701 hade området här fallit på deras lott, och de sade sig nu lida skada på skogen av detta nybygge. I sin inlaga till tinget uppvisade Per sitt nedsyningsbrev från 1690, *tyckandes det svårt vara om han nu skulle gå därifrån, sedan han nysst begynt njuta frukten och nyttan av sitt där nedlagda stora arbete*. Tingsrättens beslut blev att Per Halfvarsson skulle få bo kvar i Karlsänge emot att käreandena fick visst vederlag ur Per Halfvarssons skog. Denne byns förste nybyggare slutade sina dagar den 5 november 1734 då han var 72 år gammal. Dödsorsaken angavs vara *ålderdom, magsveda och sten samt bröstsjuka*.

Hustrun hette **Sara Eriksdotter**, och hon var född 1664 i Källbäcken vid Björbo och dotter till nybyggaren Erik Nilsson och dennes hustru Sara Jonsdotter. Den förstnämnde var för övrigt från Håen och finne till börden. Sara gifte sig när hon var 23 år och födde 7 barn. Hon överlevde maken med två år. Avled den 5 juli 1736 i en ålder av 72 år. Dödsorsaken sades vara ålder och håll. Av barnen kan här särskilt nämnas dottern Anna, som blev gift med Ris Lars Persson i Roskänge, vilkas ättlingar senare kom att bli bosatta vid Ris Jans i Karlsänge och Risgården i Saxhyttan. Sonen Halfvar upptog ett nybygge i Karlsänge (se Halvars-Bubergs). Mågen **Knas Matts Eriksson**, född 1706 på Lillheden, var under en kortare tid med sin familj bosatt i Karlsänge. Han gifte sig 1726 med **Sara Persdotter**, född 1693 i Karlsänge. Tre barn födda i Karlsänge. Omkring 1736 flyttade de dock till Mats hemby Lillheden.

Gården i Karlsänge övertogs av äldste sonen **Erik Persson**, född 1699 i Karlsänge, vilken gifte sig första gången 1723. Han bosatte sig dock i Roskänge, men kom sedermera till Gärdsveden. Emellertid brukade han samtidigt sin egendom i Karlsänge, och han var liksom fadern delägare i Saxhytte Masugn. Erik Persson var även verksam som snickare. Dessutom var han delägare i fåbodarna vid Björkåsen. 1760 var Erik Persson, tillsammans med brodern Halfvar Persson i Karlsänge, indragen i en tvist med några Saxhyttebönder angående kolning på Kullallmanningen samt om andelar i Saxhytte Masugn. 1767 upprättades ett byteskontrakt mellan Erik Persson och Halvar Persson angående en slog vid Björkåsen.

Erik Persson slutade sina dagar i Gärdsveden den 5 april 1771 i en ålder av 71 år. (Dödbok saknas från denna tid). Av bouppteckningen framgår, att Erik Persson vid sin bortgång bland annat ägde 1/8 uti 1/12 i Saxhytte Masugn, vidare 3/8 uti 1/3 i Saxhytte Sågen, 3/8 uti 1/3 i Karlsängskvarnen, 3/8 uti 1/3 i Saxhyttekvarnen, 1/12 i Nya Kvarnen vid Saxhyttan, en järnbod vid Saxhyttan, andel i Halfvar Pers 1/4 hemmans skog, hus i Gärdsveden och Karlsänge samt åker i Gärdsveden, Karlsänge, Björkåsen och Östanmyra.

Den första hustrun hette **Anna Olsdotter**, född 1702 i Roskänge och dotter till Olof Nilsson Skött och dennes hustru Anna Hansdotter. Gift vid 20 års ålder och födde 8 barn. Hon avled redan den 5 april 1742 i Roskänge, enligt dödboken av brännsjuka, 39 år gammal. Annandag Jul samma år gifte Erik Persson om sig med **Karin Ersdotter**, född 1707 i Botgårde, dotter till Erik Christophersson och hans hustru Elisabet Hansdotter. Hon gifte sig när hon var 35 år och födde 4 barn. Karin Ersdotter dog den 18 december 1787 i Gärdsveden av ålderdom, 80 år gammal.

Vid Erik Perssons död övergick egendomarna i såväl Gärdsveden som Karlsänge på sonen **Erik Ersson**, född 1732 i Roskänge. Han gifte sig 1763 och bosatte sig i Gärdsveden. Även han var verksam som bergsman och delägare i Saxhytte Masugn. År 1774 var Erik Ersson i Gärdsveden och brodern Anders Ersson i Morgärde instämnda av kusinen Jon Halfvarsson i Karlsänge angående ett testamente, som en faster till dem, nämligen Kerstin Persdotter, utfärdat till förmån för Erik och Anders. Erik Ersson avled den 22 oktober 1801 av lungrot, 68 år gammal, sedan han varit änkling i 4 år. Hustrun hette **Elisabet Larsdotter**, och hon var född 1737 i Kyrkbyn, dotter till Lars Olofsson och dennes hustru Brita Larsdotter. Gifte sig vid 26 års ålder och födde två barn. Dog den 5 juli 1797 av vattusot, 60 år gammal.

Sonen **Lars Ersson**, född 1769 i Gärdsveden, ärvde egendomarna i Gärdsveden och Karlsänge. Han gifte sig första gången 1795. Av en bouppteckning från 1805 efter Lars Erssons första hustru framgår att de, utöver egendomen i Gärdsveden, ägde hus i Karlsänge bestående av en stuga med kammare, ett stall, ett fähus, en hölada, en stolpbod, en stenvälvd källare med svale samt en kornlada. Därutöver ägde de hus i Björkåsen, andel i Saxhytte Masugn: Vidare andel Karlsängskvarnen, Sågkvarnen samt Stampkvarnen. Dessutom åker och slog i Gärdsveden, Karlsänge, Östanmyra, Björkåsen, Sköttäppan, Rötbergsmynen. Gärdsänge och Källberget.

Lars Ersson fick dock problem av ekonomisk natur. Redan år 1800 råkade han i skuld till faktor Erik Björkner i Norrbärke, och 1811 hölls exekutiv auktion på hela bergsmansegendomen. 1818 försålde Björkner egendomen till Ris Erik Larsson i Roskänge och Erik Persson på Ställberget för 800 Rdr Banco. Året efter lyckades dock Lars Ersson köpa tillbaka den del av egendomen som låg i Karlsänge för 200 Rdr Rgmt. Han flyttade nu till Karlsänge med sin familj, där han sedan framlevde resten av sitt liv som torpare under stor fattigdom. Lars Ersson avled den 14 oktober 1843 i en ålder av 74 år. Dödsorsaken angavs vara ålderdomsbräcklighet. Man kan läsa följande notering i dödboken: *Levt arbetsamt, stilla och redligt i fattigdomen*. Hans första hustru hette **Catharina Persdotter**, och hon var född 1769 i Östanmyra, dotter till Klack Per Hanson och hans hustru Brita Ersdotter. Hon gifte sig vid 26 års ålder och födde tre barn. Hon dog den 21 januari 1804 i Gärdsveden av hetsig feber, endast 35 år gammal. Sades ha levt anständigt.

Året efter, dvs. 1805, gifte Lars Ersson om sig med **Karin Andersdotter**, född 1779 i Östersaxen och dotter till Hol Anders Mattsson och dennes hustru Anna Olsdotter. Hon gifte sig vid 25 års ålder och födde 6 barn. Karin flyttade med maken till Karlsänge år 1818, där hon avled sedan hon varit änka i 13 år, närmare bestämt den 20 november 1856. Dödsorsaken angavs vara ålderdomsbräcklighet och bröstplågor. Hon var vid sin bortgång 77 år och hon sades ha levt kristligt och ärbart.

Redan 1844 hade Karin Andersdotter sålt sin del av egendomen i Karlsänge till sin styvson **Per Larsson**, född 1803 i Gärdsveden, dvs. Lars Erssons son från det första äktenskapet. Köpesumman var 696 Rdr. Samtidigt åtog sig Per Larsson att sköta och vårda sin styvmoder. Per Larsson gifte sig första gången 1831. Han gick allmänt under namnet Gärdsved-Petter och var till yrket masmästare vid Saxhytte Masugn. År 1858 hölls bouppteckning efter Per Larssons första hustru. Den upptar bland annat: En stuga med kammare och vidbyggd bod. En trösklada med tvenne vidbyggda foderlider. Ett stall med portlider och ett vidbyggt redskapslider. Ett fähus och ett avträdesrum. En välvd källare med bod ovanpå. 1/3 i en torkstuga. Hälften i klen-smedjan samt 1/4 i skvaltkvarnen i Karlsängsbäcken (Tansbäcken). Gärdved Per Larsson omkom den 12 augusti 1869 genom en tragisk olyckshändelse. Familjen vistades vid denna tidpunkt i fäbodarna i Björkåsen. Per Larsson hade ensam begett sig hem till byn för att gräva ner en stor sten i åkern öster om gården, och som länge varit honom till besvär. Det bar sig dock inte bättre än att jorden underminerades, varvid stenen föll ner i gropen som Per Larsson höll på att gräva, och därvid dödade honom. I dödboken kan man läsa följande notis: *Krossad i en grop på åkern av en sten som han där skulle gräva ned, men som föll för hastigt ned.* Det var en granne, Salmons Jan Petter Wetterström, som påträffade den döde. Per Larsson var vid sin bortgång 65 år. Den otäcka händelsen levde kvar i folks minne under lång tid. Närmare 100 år efter tragedin kunde Johan Lindberg (född 1884) peka ut stenen ifråga.

Per Larssons första hustru hette **Anna Grandelius**, född 1798 i Björnhyttan och dotter till Johan Larsson Grandelius och hans hustru Catharina Persdotter. Hon blev gift vid 33 års ålder och födde tre barn, alla döda vid späda ålder. Anna Grandelius avled den 14 september 1857 i en ålder av 59 år. År 1859 gifte Per Larsson om sig med **Lisa Jansdotter**, född 1807 i Grytänge och dotter till Jan Mattsson och dennes hustru Lisa Mattsdotter. Hon hade tidigare varit gift och bosatt i Digervåla. När hon gifte om sig med Per Larsson var hon 51 år gammal. Hon blev således ånyo änka 1869, och levde sedan fram till den 9 april 1885, då hon slutade sina dagar, när hon var 76 år. Emedan Per Larssons samtliga barn avlidit efterlämnade han inga bröstarvingar som kunde överta gården.

Lindbergs.

Redan 1871 hade Lisa Jansdotter testamenterat egendomen i Karlsänge till sin systerson **Petter Lindberg**, vilken då redan under ett antal år arbetat som dräng på gården. Han var född 1840 i Botåker och son till Per Ersson och dennes hustru Maja Jansdotter. Per Ersson avled tidigt och änkan gifte sedan om sig med en Petter Persson Lindberg från Botnäset. Släktnamnet Lindberg kan alltså härledas till Petter Lindbergs styvfader. Den ovan nämnda Maja Jansdotter var syster till Gärdsvä Per Larssons andra hustru Lisa Jansdotter.

Petter Lindberg gifte sig år 1872 och brukade under resten av sitt liv egendomen i Karlsänge. Han drabbades dock av lungshot och avled den 21 mars 1893, endast 52 år gammal. Hustrun hette **Sara Lisa Andersdotter**. Hon var född 1849 i Hästberget och var där dotter till Göstas Anders Andersson och dennes hustru Stina Persdotter. Petter Lindberg och hans hustru blev därmed även ägare till en hemmansdel i Göstas-egendomen i Hästberget. Sara Lisa Andersdotter var 23 år när hon gifte sig och hon födde 7 barn. Även Sara Lisa insjuknade i lungshot, och hon avled fyra år efter maken, närmare bestämt den 13 mars 1897, då hon var 47 år gammal. De två äldsta barnen, dottern Sara och sonen Erik blev kvar på gården och fick nu ta hand om de yngre syskonen. Av dessa blev dock Johan och Karl omhändertagna av släktingar i Hästberget respektive Kullen. I sammanhanget kan nämnas att hemmansdelen i Hästberget blev kvar i syskonen Lindbergs ägo fram till 1913, då de sålde den till morbrodern Göstas Karl Erik Andersson för 140 kronor. Johan Lindberg behöll dock sin del ända fram till 1928, då han sålde den till ovan nämnde morbror för 400 kronor.

Gården i Karlsänge övertogs av Petter Lindbergs måg, Daniel Pettersson-Dahlberg, född 1864 i Norrbo och son till Knas Petter Persson och dennes hustru Sophia Andersdotter. Petter Persson gick vanligen under namnet "Kliss Petter". Dessa flyttade senare till Västansjö och därefter till Laxsjön. Petter Persson skall, på äldre dagar, under en kortare tid ha bott vid Gamla Åkerströms i Karlsänge. Kliss Petter hade egenheten att tala väldigt fort, vilket ofta medförde egendomliga formuleringar såsom t.ex. *I morse var jag uppe i otta, när jag tände under tuppen gol spisen*. Eller: *När jag kom till Laxsjöbergs sola stod grinden högt på himlen och jag hann köra i sju lass regn innan höet kom*.

Daniel Dahlberg, hade denna tidigare varit gift, och under några år vistats i delstaten Massachusetts i Nordamerika, där tre barn föddes. Från USA flyttade han så till Sävar i Västerbotten och därefter till Grangärde den 24/8 1901 där han 1904 blev gift till Karlsänge. Den 18/7 1908 flyttade han med sin nya hustru tillbaka till Nordamerika, där familjen sedan vistades till den 15/3 1913. De bodde så i Karlsänge fram till den 17/2 1923, då de återigen flyttade till Amerika. Här avled så Daniel Dahlberg den 6 juni 1933 i en ålder av 68 år. Han var till yrket stenhuggare. Hustrun hette **Sara Lindberg**, och hon var född 1874 i Karlsänge

Sara Dahlberg med barnen Anna, f. 1898, Ester, f. 1894, Johan, f. 1904, Hann, f. 1896, Hjalmar, f. 1897. Foto: A.Eriksson-Vadfors. Grangärdebygdens Fotoklubb.

Sara Lindberg var 30 år när hon ingick äktenskap med Dahlberg, och hon hade då redan tidigare två barn. I äktenskapet med Dahlberg födde hon ytterligare tre barn. Sedan hon blivit änka återvände hon till Sverige, där hon bosatte sig i Saxdalen. Här slutade hon sedan sina dagar den 11 augusti 1964 i den höga åldern av 90 år.

Sedan familjen Dahlberg flyttat till Amerika 1923, övertogs gården av Sara Dahlbergs broder, **Johan Lindberg**, född 1884 i Karlsänge, vilken blev föräldralös när han var 13 år gammal. Han kom då, som redan omnämnts, till släktingarna i Hästberget. Sedan han tagit över fädernegården i Karlsänge blev han så bosatt här under resten av sitt liv. Utöver skötseln av egendomen var han även verksam som slaktare. Johan Lindberg,

vilken förblev ogift, var en personlighet, välkänd i bygden, och även utrustad med en viss humor. Vid ett besök i Nyhammars handel blev han tillfrågad av en okänd dam som uppenbarligen inte kände igen honom och som frågade varifrån han kom, vartill Johan svarade att han var från Karlsänge. Damen sade då: *bor det inte en som heter Johan Lindberg där som har varit slaktare.* Johan instämde att så var fallet. Damen undrade då: *håller han inte på att bli rätt gammal vid det här laget?* Johan replikerade: *jodå, och han håller också på att bli tafflig.* Johan Lindberg förblev vital och klar i huvudet även vid hög ålder.

Foto: Lindbergs arkiv.

När Johan Lindberg skulle fylla 90 år gick han omkring och bjöd hem sina grannar till kalas. De sista åren tillbringade han dock på

äldreboendet vid Solgårde där han avled den 10 augusti 1981 i den höga åldern av 97 år. Gården ägs numera av **Sten-Ove Lindberg**, sonson till Johans bror Erik Lindberg. Gården är sannolikt identisk med den gård som Per Halvarsson anlade under tidigt 1690-tal.

Göstas Gustaf Karlsson, f. 1898, Johan Lindberg, f. 1884, Elin Linberg, f. 1910, Anna Lindberg, f. 1909. Taget i Hästberget. Foto: Emil Göstas. Grangärdebygdens Fotoklubb.

Nya Lindbergs.

En del av egendomen avstyckades åt **Erik Lindberg**, född 1876 i Karlsänge, vilken lät uppföra en ny fastighet åt sig och sin familj år 1910. Nybygget förlade han ett stycke nordost om föräldrarnas gård. Han gifte sig 1906, och familjen var till en början bosatt i Östersaxen. Han förblev därefter under hela sitt liv bosatt i Karlsänge, där han står skriven som hemmansägare. Han avled den 18 oktober 1945 i en ålder av 69 år. Hustrun hette **Augusta Andersson**, född 1885 i Hyttriset och dotter till Anders Ols Erik Andersson och Johanna Sofia Andersson. Den sistnämnda sedermera gift med Bubergs Anders Gustaf Andersson i Östersaxen. Augusta blev gift vid 20 års ålder och födde 8 barn. Hon dog den 29 mars 1968 då hon var 83 år.

Stående: Alva och Alfred Lindberg, f. 1912 och 1915. Elin och Nils Olsson, f. 1910 och 1903. Einar Lindberg, f. 1922. Sittande: Augusta Lindberg, f. 1885. Maj-Britt och Eivor Lindberg, f. 1939 och 1941. Erik Lindberg, f. 1876. Fotot taget omkring 1943. Lindbergs arkiv.

Sonen **Einar Lindberg**, född 1922 i Karlsänge, lät 1959 uppföra ett nytt hus, ett såkallat elementhus från Mockfjärd, strax söder om det gamla huset. Erik Lindbergs gamla gård från 1910 finns ännu kvar och har tidvis varit uthyrd till sommargäster, men är numera obebodd. Einar Lindbergs hustru **Asta Björkman**, är född 1926 i Ljusnarsberg. Einar Lindberg arbetade vid Grangärde Ångsåg men var tidvis även verksam som skogsarbetare. Han skaffade sig tidigt en motorcykel, men blev sedermera bilägare. Sedan makarna skilts bosatte Einar Lindberg i Grangärde Kyrkby. Han slutade sina dagar den 7 maj 2003 då han vistades i Säter och var vid sin bortgång 81 år. Asta Lindberg har bott kvar i gården i Karlsänge. Hon gick bort den 21 september 2017, 91 år gammal

Erik Lindberg,, f. 1876, och hustrun Augusta Född 1886. Vigseln 1906. Foto: Lindbergs arkiv.

Elna Lindberg, f. 1913, Einar Lindberg, f. 1922 samt Elin Elin Lindberg, f. 1910. Fotot taget 1926 av August Vadfors. Grangärdebygden Fotoklubb.

Stående: Asta Lindberg, Elin Olsson med dottern Margareta, f. 1946, Tor Linden, f. 1907, med söner Ingemar och Yngve, Alfred och Alva Lindberg med döttrarna Maj-Britt och Eivor. Sittande Augusta Lindberg med barnbarnen Sten-Ove Lindberg till vänster och Sven-Erik Lindberg till höger. Foto: Lindbergs arkiv.

HALVARSSON - BUBERGS.

Platsen bebyggdes först av en son till byns förste invånare Per Halvarsson, nämligen **Halvar Persson**, född 1701 i Karlsänge. Det är således denne som gett upphov till det äldsta gårdsnamnet Halvars. Nybygget torde ha anlagts omkring 1730, och Halvar förefaller att ha varit den som uppodlat marken mellan byvägen och Tansbäcken. Han gifte sig år 1727. År 1759 var Halvar Persson indragen i en ägotvist med sin svågers, Knas Mats Erikssons barn på Lillheden. Liksom fadern var Halvar bergsman och delägare i Saxhytte Masugn. Han avled en 23 juni 1783 av ålderdomsbräcklighet i en ålder av 82 år. Hustrun hette **Karin Johansdotter**, och hon var född 1701 i Morberget och dotter till Johan Mattsson och dennes hustru Elisabet Hansdotter. Hon gifte sig vid 26 års ålder och födde fyra barn och avled 16 år före maken, närmare bestämt den 10 februari 1767, när hon var 65 år gammal.

Egendomen ärvdes av sonen **Jan Halvarsson**, född 1731 i Karlsänge, vilken gifte sig 1759. Även han förefaller ha gjort en del nyodlingar. Han var liksom fadern bergsman. Jan Halvarsson dog den 6 april 1807 av ålderdomsbräcklighet i en ålder av 75 år. Sades ha levt kristligt och vackert. Hustrun **Elisabet Hansdotter** var född 1729 i Sör Västanjö och dotter till Hans Persson och dennes hustru Kerstin Johansdotter. Hon blev gift vid 29 års ålder och födde 8 barn och avled 2 veckor före sin make, nämligen den 19 mars 1807, då hon var 77 år. Dödsorsaken angavs vara ålderdomsbräcklighet, och hon sades ha levt dygdigt.

Egendomen förefaller nu ha delats mellan Jan Halvarssons söner, Per och Anders. Den förre synes ha utflyttat till en ny gård längre norr (se Norra Gården), medan **Halvars Anders Jansson** blev kvar på faderns gård. Denne var född 1762 i Karlsänge och gift 1788. Även han stod till en början skriven som bergsman, men kom sedermera på obestånd, och 1819 såldes hela egendomen på exekutiv auktion. Enligt auktionsrotokollet omfattade egendomen 178 snesland åker, 284 snesland slog, slog i Björkåsens fäbodrar, vidare 277/9027 uti Per Matts 1/4 hemmans skog, 1/96 eller tre blåsnings-timmar i Saxhytte Masugn, 1/48 uti Sägkvarnen med nya stenar samt 1/9 uti Skvaltkvarnen i Karlsänge. Anders Janssons hustru hette **Anna Ersdotter**, och hon var född 1765 i Holen, dotter till Erik Persson och Kerstin Lars-dotter. I samband med att Anders Jansson miste gården tycks makarna ha flyttat till Norra Gården (se under denna nedan).

Halvarsgården ropades in av Anders Janssons måg, Hol Jan Andersson, samt **Bubergs Jan Andersson**, den senare var systerson till Anders Jansson. Hol Jan Andersson avstod dock sin del till **Bubergs Jan Andersson**, vilken fick fastebrev 1823. Jan Andersson var född 1792 i Buberget och son till Anders Persson och Kristina Jansdotter, den senare syster till Anders Jansson ovan. Han gifte sig 1815 och var först bosatt i Buberget, men bosatte sig omkring 1820 i Karlsänge, där han sedan kom att stanna resten av livet. Även Jan Andersson fick ekonomiska problem och på 1830-talet övergick egendomen på Nyhammars Bruk, och han i fortsättningen blev kolare under Littström & Johansson (ägarna av Nyhammars bruk). Han avled den 5 maj 1850 i bröstplågor sedan han legat till sängs i nära 8 veckor och slutligen svullnade. Hade enligt kyrkboken levt ärligt och beskedligt. Han var vid sin borgång endast 57 år gammal.

Bubergs Jan Anderssons hustru hette **Anna Nilsson**, hon var född 1790 i Norrbo, och dotter till Blom Nils Olsson och dennes andra hustru Anna Ersdotter. Blev gift vid 25 års ålder och födde 6 barn. Hon avled ett par år efter maken, nämligen den 17 februari 1852 i en ålder av 61 år. Dödsorsaken sades vara bröstplågor. Av barnen skall här särskilt nämnas **Anders Jansson**, född 1833, vilken blev lärare vid skolan i Enbacken. Bubergs-Anders, som han allmänt kallades, blev mycket känd som predikant, och han tog 1871 initiativet till bildandet av Grangärde Missionsförsamling. det är för övrigt denne Bubergs-Anders som är förebilden till predikanten i Dan Anderssons "Bönemötet på Kavelås". Mer finns att läsa om Bubergs-Anders i tidskriften Gränge nr 11 och 12.

År 1851 tillträdde sonen **Bubergs Petter Jansson**, född 1826 i Karlsänge, som kolare och arrendator på egendomen. I ett syneprotokoll från 1852 omtalas att Petter Jansson brukar en stugubyggnad av timmer, dels nytt, dels gammalt, längd 15 1/2 alnar, bredd 10 alnar, höjd 4 alnar, innehåller tvenne rum under pärttak. Vidare fanns där en bod-byggnad med tvenne rum, uppförd av timmer, nu tillbyggd med ett lider av bräder, tak av näver. En trösklada av timmer, reparerad, tak av näver och takved. ett fähus av timmer med svale, överbyggd med skulle av resvirke och bräder, fähuset reparerat och försett med pärttak. Vidare en stallbyggnad med foderskulle och redskapslider, uppfört av timmer och försett med pärttak. Till stallet är vidbyggt ett mindre foderlider av resvirke med bräder med trenne väggar under pärttak. Bubergs Petter Jansson var gift med **Sofia Jansdotter**, född 1829 i Saxhyttan, dotter till Klack Jan Anderson och dennes hustru Anna Persdotter. Hon blev gift när hon var 21 år, och hon födde 7 barn. År 1859 flyttade dock familjen till Bubergsgården i Östersaxen, där Petter Jansson avled 1871.

Ny arrendator på egendomen i Karlsänge blev nu **Salmons Jan Petter Wetterström**, född 1826 på Lillheden och son till Erik Andersson Wetterström och dennes hustru Katharina Jansdotter. Gifte sig 1851 och var tidigare bosatt i Saxhyttan. Under sin vistelse i Karlsänge var han verksam som kolare. I samband med Laga Skiftet 1878 miste Nyhammars Bruk egendomen i Karlsänge, och det berättas att Jan Petter Wetterström högst motvilligt flyttade från Karlsänge. I varje fall erhöll han nu en egendom i Roskänge, dit han flyttade med sin familj. Hans hustru hette **Maria Andersdotter**, och hon var född 1827 i Kullen och dotter till Anders Olsson och hans hustru Stina Mattsdotter. Hon gifte sig när hon var 24 år och födde två döttrar.

Vid Laga Skiftet 1878 tillföll Nyhammars Bruks egendom Täpp Per Perssons änka, **Anna Christophersdotter**, vanligen kallad Lissel Anna, och sonen Täpp Per Persson den yngre, även kallad Skräddar-Petter. Den senare blev dock kvar här endast ett par år, varefter han flyttade till Laxsjön. Anna Christophersdotter var född 1800 i Saxhyttan och dotter till Christopher Hansson och dennes första hustru Sara Ersdotter. Hon gifte sig när hon var 20 år gammal och födde 9 barn, varav tre tvillingpar. Av barnen dog fyra vid späda ålder. Vid flytten till Karlsänge hade hon varit änka i tre år. I samband med ägarskiftet revs den gamla gården i Karlsänge, och den nya ägaren flyttade nu upp sin stuga från Saxhyttan till Karlsänge. Huset hade tidigare stått nordväst om Risgården. Lissel Anna slutade sina dagar den 6 januari 1891 i den höga åldern av 90 år. Av barnen kan nämnas Sara Lisa Persdotter, född 1828 i Saxhyttan, vilken blev gift med Kull Per Andersson, och som fick en liten tomt avstyckad åt sig på den västligaste delen av egendomen. Se vidare under Kull-Pellas eller Nya Åkerströms.

Halvars eller Bubergsegendomen var ursprungligen en tämligen stor egendom. Vid Laga Skiftet ägde Täpp Per Persson totalt 98 tunnland och hade ägor i Karlsänge, Saxhyttan, Stångmyrberget, Pellkärret, Sågbergstäppan, Lindbastmora, Moränge och Stormyränget. Utöver Kull Per Anderssons egendom, avstyckades även Brynbergs Karl Erik Janssons egendom härifrån. En del av ägorna kom också att tillhöra Karl Matsgården. Mera härom längre fram.

Erik Lars.

Ny ägare av Lissel Annas egendom blev mågen **Jan Erik Larsson**, vilken synes ha flyttat hit från Saxhyttan redan omkring 1878. Han var född 1838 i Bergsbo och son till Lars Ersson och dennes hustru Johanna Ersdotter. Jan Erik Larsson var för övrigt bror till Abraham Larsson i Kilåsen och Fredrik Larsson i Nyhammar, den senare far till den kände byggmästaren August Larsson. Det är Jan Erik Larsson som gett upphov till de nya gårdsnamnet Erik-Lars i Karlsänge. Han gifte sig 1865. Det berättas att Lissel Anna var en minst sagt besvärlig svärmor, och Jan Erik Larsson nödgades till slut flytta in hos Ris Jan Andersson i granngården, där han sedan blev kvar ända fram till svärmoderns död. Hustrun **Anna Greta Persdotter** var född 1840 i Saxhyttan och alltså dotter till Täpp Per Persson den äldre. Hon gifte sig när hon var 25 år och födde fyra barn. Enligt sonsonen skall makarna tidvis ha levt i osämja och endast meddelat sig med varandra genom meddelanden skrivna på papperslappar. Båda makarna avled 1921, Jan Erik den 18 september och Anna Greta den 10 september, således med endast 8 dagars mellanrum. Av barnen skall här nämnas dotter Johanna, som blev gift med Karl-Matts Fredrik Karlsson i Karlsänge. Se dito längre fram.

Erik-Larsgården i Karlsänge: Jan Erik Larsson, Karl-Matts Oskar Karlsson, Anna Greta Persdotter. Stående: Karl-Matts Johanna Eriksson, med dottern Klara Karlsson, Erik-Lars Maria Eriksson samt Henning Eriksson. Foto: A. Eriksson-Vadfors omkring 1904. Grangärdebygdens Fotoklubb.

Ny ägare av gården blev sonen **Henning Eriksson**, född 1871 i Saxhyttan, vilken gifte sig 1905. Han blev sedan bosatt i Karlsänge under hela sitt liv, och står här skriven som hemmansägare. Han lät 1906 uppföra en ny ladugård samt stall. År 1939 uppgavs den totala arealen till 17,5 hektar, varav 2,5 var åker och 15 skog. Man hade då 1 häst, 3 kor, 1 gris och 10 - 12 höns. Henning Eriksson var musikalisk och spelade gitarr och medlem i Frälsningsarméns musikkår i Nyhammar. Han drabbades på äldre dagar av cancer, varav han avled den 8 juni 1941, då han var 70 år gammal. Hans hustru hette **Ida Barkström**, och hon var född 1879 i Morgärde, dotter till Carl Gustaf Barkström och dennes hustru Johanna Sofia Ramström. Hon gifte sig när hon var 25 år gammal och avled redan den 23 februari 1906, endast två veckor efter sonens födelse. Han berättade

att han, när han var på hemväg från hustruns dödsbädd i Morgärde, upplevde en skrämmande syn när han passerade Illmyra då han där såg en dimfigur som svävade ovanför ett av gruvhålen. När han kom hem till Karlsänge fick han besked om att Ida nyss avlidit. Henning Eriksson var sedan änkling i över 35 år och bodde under många år ensam med sonen Erik på gården fram till dess denne gifte sig år 1934.

Henning Eriksson, född 1871, med sonen Erik, född 1906.

Foto: A.Eriksson-Vadfors.

Grangärdebygdens Fotoklubb.

Egendomen ärvdes av ende sonen **Erik-Lars Erik Eriksson**, född 1906 i Karlsänge, vilken gifte sig 1934. Han lät 1954-1955 uppföra ett nytt hus, strax väster om det gamla, och några år senare revs det sistnämnda huset och flyttades till Tjappriset vid Norrbo, där det numera används som fritidshus. Sedan han blivit änkling 1977 sålde Erik Eriksson hästen och de sista kvarvarande korna i Karlsänge, och flyttade senhösten samma år till Nyhammar, där han sedan var bosatt fram till sin död den 24 oktober 1994. Han var vid sin bortgång 88 år. Hustrun hette **Inga Andersson**, och hon var född 1901 i Ljusdal i Hälsingland. Hon hade före giftermålet en son, medan äktenskapet med Erik Eriksson var barnlöst. Makarna hade dock två fosterbarn. Inga Eriksson avled den 8 juli 1977 i en ålder av 76 år.

Huset i Karlsänge stod tomt från november 1977 till i mars 1983, då **Rune och Gullan Forsberg** köpte gården och flyttade dit. Han var en längre tid föreståndare för Pärilby sjukhus, och sedan verksamheten där upphört, blev han föreståndare vid Solgärdets äldreboende i Sunnansjö. Makarna hade under ett antal år flera travhästar. Nya ägare är sedan 2009 **Christer André och Berit Sonesson** även de är ägare av travhästar. Makarna Forsberg är numera bosatta i Grangärde Kyrkby.

Erik Lars Inga Eriksson, född 1901 och Erik Lars Erik Eriksson född 1906, vigda 9/6 1934.
Foto genom Sven Bodlund, Skellefteå.

Skördarbete omkring 1940. Inga och Erik Eriksson, Ingas syster Berta, född 197 samt den Sisträmfas Sven Bodlund, född 1937. Foto tillhandahållet genom denne.

Norra Gården.

Gården tillhörde den ovan nämnda Halvarsgården, och den var belägen på en kulle på norra delen av egendomen och på andra sidan om Tansbäcken. Gården torde ha blivit uppförd på 1780-talet av **Halvars Per Jansson**, född 1761 i Karlsänge och son till den ovan omtalade Jan Halvarsson. Per Jansson gifte sig första gången 1783, och han var bergsman och delägare i Saxhytte Masugn. Han flyttade till Östersaxen år 1815, där han sedermera gav upphov till gårdsnamnet Per Jans. Hans första hustru hette **Kerstin Jansdotter**, född 1756 i Östersaxen och dotter till Bondas Johan Johansson och dennes första hustru **Karin Carlsdotter**. Blev gift vid 27 års ålder och födde 6 barn. Hon avled den 7 september 1810 i Karlsänge av rödsot, 54 år gammal. År 1815 gifte Per Jansson om sig med **Anna Widiksdotter**, f. 1769 i Stensbo. Detta senare äktenskap var barnlöst. Per Jansson dog 1826 och hustrun 1843 i Östersaxen.

Per Janssons gård i Karlsänge övertogs av **Hol Jan Andersson**, född 1788 i Östersaxen och son till Hol Anders Mattsson och dennes hustru Anna Mattsdotter. Hol Jan Andersson gifte sig 1811 med Per Janssons brorsdotter **Stina Andersdotter**, född 1789 i Karlsänge. Familjen flyttade dock till Saxhyttan 1822, där Jan gav upphov till gårdsnamnet Hol Jans. Hol Jan Andersson var ofärdig, då han enligt en notering i kyrkoboken hade en vriden klumpfot.

Sannolikt flyttade nu Hol Jan Anderssons svärföräldrar, **Halvars Anders Jansson** och **Anna Ersdotter**, till Norra Gården.. Som tidigare omnämnts hade de redan 1819 mist sin bergsmansegendom och blivit utfattiga, och när Bubergs Jan Andersson tillträdde deras forna egendom 1822 förefaller det mest troligt, att de flyttade in i Hol Jan Andersson övergivna gård. Anders Jansson slutade sina dagar den 8 december 1829 av ålderdomsbräcklighet, 67 år gammal. Hustrun Anna Ersdotter dog den 12 december 1839, även hon av ålderdomsbräcklighet, 75 år gammal. Hennes uppförande var enligt dödboken kristligt och saktmodigt. Gården ödelades, och av huset återstår idag endast några grundstenar.

Per Görss.

Per Görsson, född 1790 på Stakheden, bebodde en egendom i norra delen av Saxhyttan (nuvarande Gamla Dahlgrens eller Saxgården). Han var gift till Saxhyttan eftersom han var måg åt Täpp Erik Jönsson, bosatt på den gård som sedermera blev Täppgårds, Saxbergs och Dahlgrens egendomar.

I samband med Laga Skiftet 1866-1878 blev Per Görsson med sin familj ålagd att flytta till Karlsänge, där de tilldelats en gårdsplats i norra delen av byn (Littera 1Öa på kartan från 1866). På 1822-1823 års karta finns ett hus markerat, som förefaller ligga i gränsområdet mellan de egendomar, som senare tilldelades Per Görsson respektive Carl Mattsson. Det kan här röra sig om en fäbodstuga, eller kanske bara en lada. Det aktuella området tycks vid denna tidpunkt ha tillhört Anders Olsgården i Saxhyttan. Per Görsson avled redan 1867, och hans änka, Maja Ersdotter, född 1796 i Saxhyttan, dog 1869, således innan Laga Skiftet avslutats. Makarna hade 10 barn, men ingen av dem tycks ha flyttat till Karlsänge, utan den aktuella marken inköptes 1878 av Carl Mattsson i Karlsänge, som införlivade den med sin egendom. En närmare redogörelse över Per Göra återfinns i skriften om Saxhyttan.

Ris Jans.

Gården var belägen uppe på slänten ner mot Saxhytteåns norra sida, nära den plats där Anders Karlsson nu har sitt fritidshus. Den förste upptagaren synes ha varit **Ris Lars Ersson**, född 1750 i Roskänge och son till Ris Erik Larsson och dennes hustru Kerstin Olsdotter. Ris Lars Ersson gifte sig 1774 och förefaller redan då ha anlagt nybygget i Karlsänge. Han härstammade från byns förste nybyggare Per Halvarsson, på så sätt att denne var Lars Erssons farmors far. Ris Lars Ersson, vilken var bergsman och delägare i Saxhytte Masugn, blev kvar i Karlsänge fram till 1805, då han med sin familj flyttade till Roskänge. I sammanhanget kan nämnas att två av sönerna sedermera inköpte den så kallade Snickaregendomen i Saxhyttan, vilket medförde att gården fick ett nytt namn, nämligen Risgården.

Ris Lars Erssons hustru hette **Margareta Olsdotter**, och hon var född 1747 i Roskänge och dotter till Rus Olof Olsson och hans hustru Margreta Eriksdotter. Hon hade tidigare varit gift med bergsmannen Anders Christiansson i Östersaxen, med vilken hon ägde en son. Vid inträdet i äktenskapet med Ris Lars Ersson var hon 27 år gammal. I detta senare äktenskap födde hon 6 barn. Ris Lars Ersson avled den 25 november 1807 i Roskänge av rötfeber, 57 år gammal. Sades ha levt hedrande. Hans hustru slutade sina dagar, ävenledes hon i Roskänge, den 27 januari 1819 av håll och styng då hon var 71 år. Sades ha levt oklanderligt.

Vad beträffar gården i Karlsänge tillträdde nu Ris Lars Erssons styvson, **Ris Jan Andersson**, född 1772 i Östersaxen och son till den ovan nämnde Anders Christiansson och dennes hustru Margreta Olsdotter. Jan Anderssons farfar var Christian Andersson, vilken var född 1713 i Hof i Norge, men gift med Kerstin Jansdotter, född 1711 i Östersaxen. Ris Jan Andersson gifte sig 1806, och det är han som gett upphov till gårdsnamnet Ris Jans. Han brukade under hela sitt liv torpegendomen i Karlsänge och avled den 28 april 1842 i en ålder av 70 år. Enligt dödboken var hans uppförande ärligt och beskedligt men mindre för sig, varit klen i många år och led av bräck Hustrun **Stina Larsdotter** var född 1783 i Östersaxen och dotter till Mugg Lars Larsson och dennes hustru Karin Halfvarsdotter. Gifte sig när hon var 23 år och födde 10 barn. Hon var änka i nära 17 år och dog den 23 mars 1859 av slag samt ålderdomsbräcklighet, 76 år gammal. Vid Ris Jan Anderssons död 1842 upptogs bland annat följande i bouppteckningen:

Bouppteckning efter Ris Jan Andersson i Karlsänge.

Den dödes gångkläder: En gammal svart rock, en gammal grå dito, en grå vadmalsrock, ett par byxor, ett par gamla söndriga dito, en väst, två par snörsockor, en hatt, en ny skjorta, två par strumpor och ett par skor. Summa 11 Rdr 30 sh.

Fastighet och hus:

81 snesland 1 bandland åker och slog - 324 Rdr 18 sh.

6 snesland själva hustomten - 12 Rdr

1 stuga med kammare - 50 Rdr

1 bod - 8 Rdr och 1 liten bod - 4 Rdr

1 kornlada med lider - 20 Rdr

1 fähus med lider - 10 Rdr

1 gammal badstuga - 2 Rdr
1 källare - 3 Rdr och 1 vedbod - 1 Rdr Summa fastighet: 432 Rdr 18 sh rgs.

Ny ägare av gården blev mågen **Ris Jan Andersson d.y.** född 1817 i Ljusnarsberg, vilken flyttade till Karlsänge i samband med giftermålet 1841. Denne var enligt beskrivning lång och mager. Han bjöd gärna besökare på kaffe, vilket han dock saltade, något som inte alltid uppskattades av de, som inte var vana vid denna gamla sedvänja. Ris Jan Andersson, vilken var gift tvenne gånger, hade 10 barn, av vilka dock endast en dotter överlevde. Alla de övriga 9 barnen dog vid späda ålder. Gården i Karlsänge ödelades i samband med att Ris Jan Andersson flyttade till Pärby 1896, där han sedan avled 1906 då han var 89 år. Hans första hustru hette **Sara Jansdotter**, och hon var född 1817 i Karlsänge och dotter till den ovan nämnde Ris Jan Andersson den äldre. Hon gifte sig vid 24 års ålder, och födde 10 barn. Dog den 1 december 1857 av lungrot, 40 år gammal. Hade enligt dödboken levt kristligt och ärbart. Två år senare gifte Ris Jan Anderson om sig **med Stina Larsdotter**, född 1814 i Roskänge och änka efter Mats Mattsson i Roskänge. Var vid giftermålet med Ris Jan Andersson 45 år, och detta senare äktenskap blev barnlöst. Hon hade dock tre barn från det tidigare giftet. Stina Larsdotter avled den 8 oktober 1895 i en ålder av 81 år.

Karl Mats.

Carl Mattsson blev vid Laga Skiftet 1876 frändömd sin egendom i Saxhyttan, och tilldelades istället mark i Karlsänge, belägen längst nordost i byn. Gården i Saxhyttan var belägen mellan Risgården och Olorsgården. Han lät nu riva husen där och flyttade upp dem till den anvisade platsen i Karlsänge. Carl Mattsson var född 1826 i Saxhyttan och son till Mats Hansson och dennes hustru Kristina Olsdotter, den senare född på Olorsgården. Han gifte sig första gången 1852 och står skriven som hemmansägare, men var även verksam som kolare. Carl Mattsson hade med sin familj varit bosatt i Bredberget sedan mitten av 1850-talet, där han arrenderade en gård längst upp i byn. Han föredrog nu att stanna kvar i Bredberget. Enligt uppgift skall Carl Mattsson ha spikat för fönstren på huset i Karlsänge, men däremot utnyttjat de åker- och slogmarker som fanns där. Omkring 1890 flyttade han till Grängesberg, där han synes ha avlidit omkring år 1900. Han var då omkring 74 år gammal. Hans första hustru hette **Lisa Olsdotter**, och hon var född 1829 i Bredberget, dotter till Olof Persson och dennes hustru Katharina Isaksdotter. Gifte sig när hon var 23 år och födde tre barn. Hon avled redan den 29 september 1867 i Bredberget av vattusot, då hon endast var 38 år gammal. Ett par år senare gifte Carl Mattsson om sig **med Sara Ersdotter**, vilken var född 1836 i Norr Västansjö och dotter till Lind Erik Ersson och dennes hustru Stina Andersdotter. Gift vid 33 års ålder. I detta senare äktenskap föddes en son. Hon flyttade sedermera med maken till Grängesberg och hon avled år 1916 i Björktorps.

Egendomen i Karlsänge ärvdes av sonen från första giftet, **Fredrik Karlsson**, född 1864 i Bredberget, vilken gifte sig 1892. Gården i Karlsänge arrenderade han ut under åren 1887 - 1893 till Jan Erik Hallberg (mer om denne nedan). Fredrik Karlsson flyttade med sin familj till Karlsänge 1893.

Själv vistades Fredrik Karsson dock under tre år i Amerika. Han brukade sedan egendomen i Karlsänge ända fram till sin död den 14 juli 1927. Han var vid sin bortgång 62 år. Hans Hustru **Johanna Ersdotter**, var född 1867 i Saxhyttan och dotter till Jan Erik Larsson och dennes hustru Anna Greta Persdotter vilka sedermera blev bosatta i Karlsänge (jämför under Erik- Larsgården ovan). Hon blev gift vid 25 års ålder och födde 5 barn. Hon vistades ensam på gården i Karlsänge under de tre år maken bodde i Amerika. Hon skall under den tiden haft god hjälp med de tyngre göromålen av grannen Ris Jan Andersson som bistod henne med bland annat snöskottning och vedhuggning. Efter makens död 1927 bodde hon under 20 år i en mindre stuga på gården ända fram till sin död den 14 juni 1947. Hon var då 80 år gammal.

Karl Mats Fredrik
Karlsson, född 1864.
Hustrun Johanna
Eriksson, född 1867.
Foto: Karl Mats arkiv,

Karl Mats Johanna
Karlsson, f. 1867, med
sina döttrar Hanna, f.
1894 Maria, f. 1897,
Klara., f. 190., samt Julia,
f. 1893.
Foto: A.Eriksson-Vadfors
Grangärdebygdens
Fotoklubb.

Gården ärvdes efter Fredrik Karlssons död av sonen **Oskar Karlsson**, född 1899 i Karlsänge, vilken gifte sig 1931. Han var sysselsatt med skötseln av egendomen och arbetade dessutom som byggnadsnickare. Han lät också under tidigt 1950-tal renovera den gamla gården, samtidigt som han byggde ut den. Oskar Karlsson avled den 18 juli 1976 i en ålder av 77 år, sedan han en tid vistats på långvården i Sunnansjö. Hustrun **Viola Karlsson** var född 1910 i Säfsnäs och dotter till Karl-Jans Edvard Jansson, vilkens hustru hette Anna Nordahl och för övrigt var släkt med den kände fotbollsspelaren Gunnar Nordahl. Viola Karlsson arbetade före giftermålet på ålderdomshemmet i Pärilby. Hon blev gift vid 21 års ålder och födde fyra barn. Sedan hon blivit änka vistades hon tidvis i Hästberget och tidvis i Karlsänge. Viola Karlsson insjuknade hastigt i hemmet i Karlsänge och avled den 8 mars 1983 då hon var nära 73 år. Huset har sedan dess stått tomt. Nuvarande ägare är sonen **Anders Karlsson**, vilken även äger ett fritidshus ett stycke längre i öster. Han har genomfört en större renovering av såväl bostadshuset som uthusen och lillstugan på gården.

Det övre fotot visar Oskar Karlsson, f. 1899, och Viola Karlson, f. 1910: Vigselkoret från år 1931.

Det nedre fotot visar Oskar Karlsson på äldre dagar. Båda fotona från Karl Mats arkiv.

År 1977 lät **Anders Karlsson**, född 1941 i Karlsänge, men under många år bosatt i Borlänge och sedermera i Örebro och numera i Grängesberg, uppföra ett fritidshus ett stycke sydost om den gamla gården, nära den plats där Ris Jan Anderssons gård tidigare legat. Huset utnyttjas dels av honom själv och hustrun Karin, dels av deras döttrar Lena och Anita med familjer.

Äldste sonen **Torsten Carlmats**, född 1931 i Karlsänge, lät år 1970 uppföra ett fritidshus sydväst om den gamla gården. År 1983 gjordes en tillbyggnad, och från 1985 blev huset fast bostad, då han med sin familj flyttade till Karlsänge från Nora. Torsten Carlmats var verksam som lagerchef vid Asea-Skandia i Örebro. Han drabbades dock av sjukdom och avled den 1 juni 1986 endast 55 år gammal. Hustrun **Kerstin Carlmats**, född Berg-gren i

Nora 1944, bodde sedan kvar på gården tillsammans med barnen Gunilla och Anders fram till år 1996 då hon flyttade hem till Nora.

Viola Karlsson, med sönerna Anders Karlsson, f. 1941 och Torsten Carlmats, f. 1931. Samt barnbarnen Anita Karlsson, f. 1976, Lena Karlsson, f. 1973. Gunilla Carlmats, f. 1974 och Anders Carlmats, f. 1976. Fotot taget senhösten 1976.

Kerstin Carlmats, f. 1944, och Torsten Carlmats, f. 1931. Fotot taget den 22/2 1944 och förmedlat av Kerstin Carlmats.

Torsten Carlsmats villa förvärvades år 1996 av **Christer André** och **Marie Lundström**, den sistnämnda hade från ett tidigare äktenskap döttrarna Jenny, född 1981, och Åsa, född 1984, vilka följde med till Karlsänge. Christer André hade tidigare varit gift med Monica André, och från det äktenskapet fanns dottern Hanna, född 1981, och sonen Fredrik, född 1984, båda i Farsta. Hanna Andre följde med till Karlsänge. Sedan Marie Lundström flyttat från Karlsänge blev Christer André sambo med **Berit Sonesson** född 1953 i Dala-Järna. De blev kvar på gården fram till sommaren 2009 då de flyttade till Erik Larsgården i Karlsänge, som de inhandlat av Rune Forsberg. Nuvarande ägare är **Markus Östling och Anna-Lena Karlsson**.

Hallbergs.

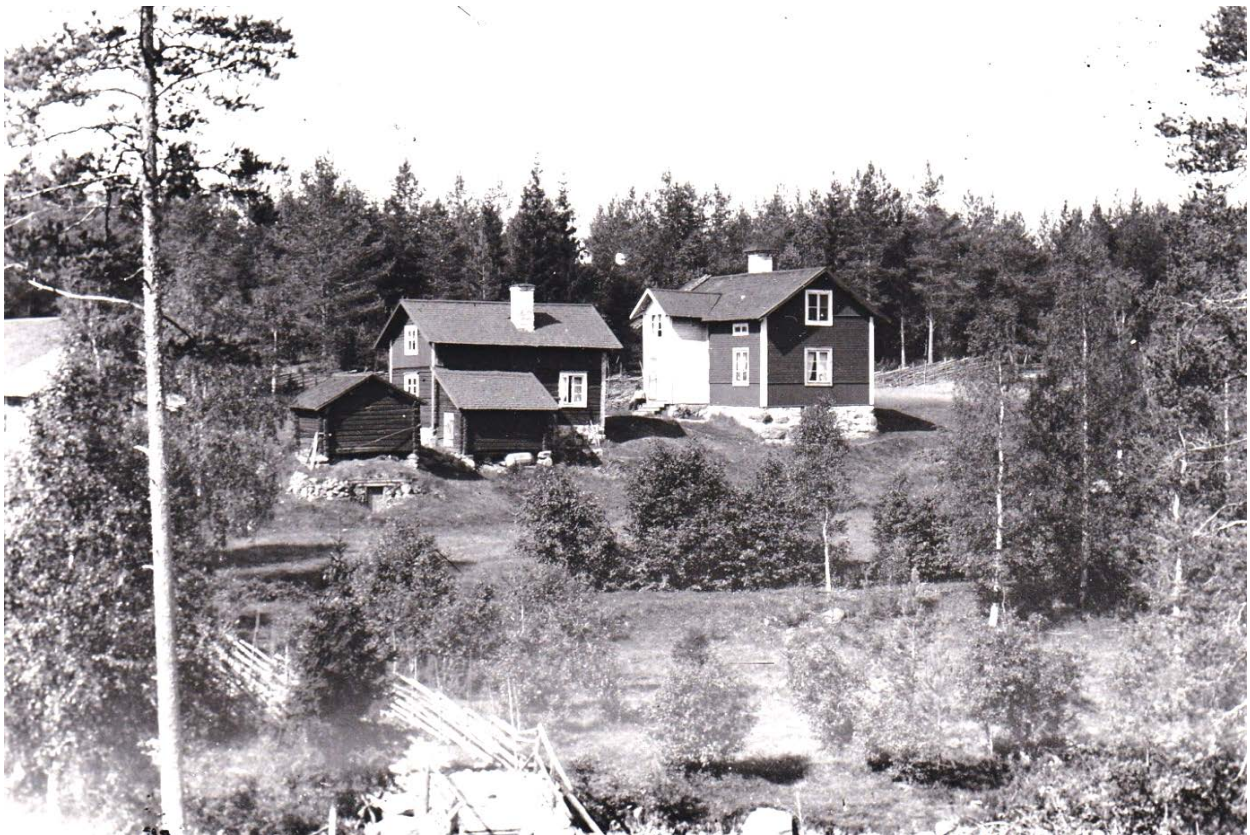
Som tidigare omnämnts arrenderade **Jan Erik Hallberg** åren 1887 till 1893 Carl Mattsgården. Han var född 1853 i Gamla Prästhyttan och hade tidigare med sin familj varit bosatt på Carl Olsgården i Långmyra. Han arbetade då i Laxsjön. Det berättas att han en dag blev inkallad bruksherrarna för att tas i upptuktelse för någon mindre förseelse. Jan Erik Hallberg var dock en kraftkarl och desslikes utrustad med häftigt humör, och det hela resulterade istället i att det var bruksherrarna som fick en omgång stryk. Detta ledde givetvis till att Jan Erik avskedades, och familjen miste även bostaden i Långmyra. Det var nu som familjen kom att bosätta sig i Karlsänge. Första sommaren bodde de i en liten fäbodstuga vid Simonsänget innan de flyttade till Karl-Mattsgården. Jan Erik Hallberg hade då lyckats få arbete vid gruvorna i Grängesberg. Han hyrde där ett övernattningsrum, men varje helg vandrade han den över tre mil långa vägen hem till Karlsänge. Jan Erik Hallbergs hustru hette **Leontina Jansdotter**, och hon var född 1856 i Ludvika. Hon blev gift vid 19 års ålder och födde 8 barn. År 1893 flyttade familjen till Grängesberg. Tilläggas kan att Boströmläkten på Lillheden på mödernets härstammar från Hallbergs emedan dottern Augusta Hallberg, född 1877 i Ludvika, blev gift med Klas Boström på Lillheden.

Plåtens eller Mjölarns.

Den första uppodlingen förefaller ha blivit gjord av **Stampar Johan Persson** från Saxhyttan, vilken 1788 fick Häradsrättens tillstånd till nyodling på Saxhytte Hemskog. Själv var Johan Persson bosatt på den plats där Saxbergsgården numera är belägen, och som tidigare kallades Stamparbacken. Marken i Karlsänge var sannolikt ett arv efter Johan Perssons farfars far, Per Halfvarsson i Karlsänge, dvs. byns förste invånare. Johan Perssons måg **Daniel Larsson**, var född 1783 i Dalkarsberg och son till Lars Olsson och dennes hustru Kerstin Ersdotter, den förstnämnde bördig från Stjälkberget i Ljusnarsberg och av finnsläkt. Daniel Larsson fick 1815 första uppbudet på 18 snesland åker väster om Stampen, som han hade ropat in på exekutiv auktion 1808. Denne, vilken gifte sig 1807, var till en början bosatt i Saxhyttan, men synes ha anlagt nybygget i Karlsänge omkring 1815. Daniel Larsson, vilken angavs vara fattig, avled redan den 21 april 1820 av håll och styng, endast 36 år gammal. Hustrun hette **Elisabet Jansdotter**, som var född 1784 i Saxhyttan och dotter till Johan Persson och dennes hustru Stina Jönsdotter. Hon ingick äktenskap vid 23 års ålder och födde fyra barn. Efter makens död stod hon skriven för torpet under en tioårsperiod, fram till sin egen död den 5 januari 1830. Enligt dödboken var dödsorsaken moderpassion. Hon var vid sin bortgång 46 år.

Daniel Larssons måg **Plåt Anders Persson**, född 1803 i Stenberget och son till mästersedmen Plåt Per Persson och dennes hustru Lisa Persdotter, inlöste 1839 gården av sina svågrar. År 1854 köpte han dessutom 60 snesland åker av Ris Jan Andersson i Karlsänge, och denna åker sades vara belägen väster om Ris Jans gård. Plåt Anders Persson gifte sig 1837, och han var till yrket mjölnare, anställd vid den år 1845 uppförda Hyttkvarnen vid Saxhyttan. Hustrun hette **Kristina Danielsdotter**, och hon var född 1807 i Saxhyttan och blev gift vid 29 års ålder. Makarna som var barnlösa, behöll gården fram till 1879, då de sålde hela egendomen till Britt Jan Petter Jansson i Saxhyttan för 550 kronor. Året därpå, dvs. 1880, sålde Jan Petter Jansson samma egendom till Råms Anders Persson, och köpesumman hade nu stigit till 1100 kronor, således fördubblats. Plåt Anders Persson och hustrun bodde sedan kvar i en undantagsstuga på gården. Han slutade sina dagar den 8 januari 1885 i en ålder av 81 år, medan hustrun levde i ytterliggare 9 år, närmare bestämt fram till den 14 maj 1894, då hon var 86 år gammal. Dödsorsaken angavs vara ålderdomsbräcklighet.

Rämsgården.

Rämsgården omkring 1905. Fot: A.Eriksson-Vadfors. Grangärdebyghdens Fotoklubb.

Den nye ägaren, **Råms Anders Persson**, var född 1852 i Storslätten och son till Petter Hermansson och dennes hustru Sara Lisa Carlsdotter, den sistnämnda bördig från Brynberget. Han gifte sig år 1876 med **Anna Lisa Persdotter**, född 1852 i Saxhyttan, dotter till Anders-Hans Per Andersson och dennes andra hustru Tickols Karin Ersdotter. Anna Lisa var 24 år gammal när hon gifte sig och hon födde 8 barn. Familjen var fram till år 1880 bosatt i Storslätten då flytten till Karlsänge skedde. Anders Persson var verksam som snickare och avancerade sedermera till byggmästare.

Hustrun Anna Lisa Persdotter avled redan den 3 april 1903, endast 50 år gammal (någon dödsorsak finns inte angiven i dödboken). Som hushållerska anställdes sedermera Augusta Lank, född 1853 i Hällefors, änka 1907 och samma år inflyttad till Rämshög. Hon dog den 9 januari 1926 på ålderdomshemmet Pärby. Rämshög Anders Persson förblev änkling under återstoden av sitt liv. Han slutade sina dagar den 26 november 1921 och han var vid sin bortgång 69 år gammal. Mer om honom finns att läsa under rubriken

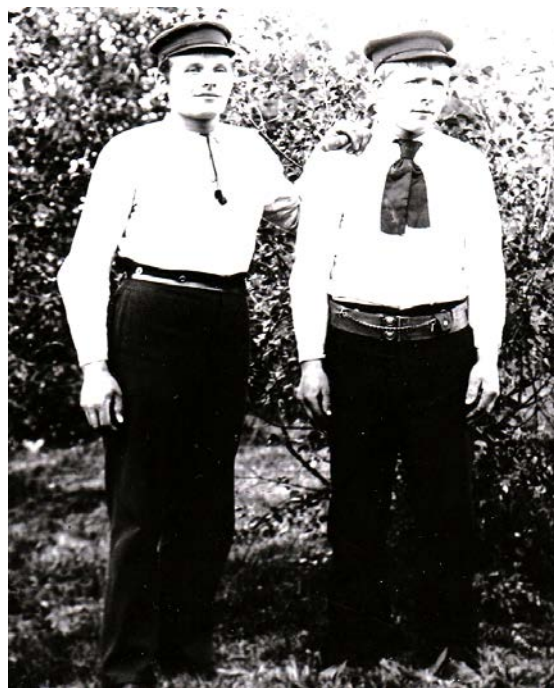
”Övriga verksamheter”. Av Rämshög Anders Perssons barn kan här särskilt nämnas dottern Emma, vilken blev gift med Tappgårds Karl Jansson i Saxhyttan, sonen August som blev gift med Johanna Andersson från Anders Ershög i Karlsänge, sedermera bosatta i Kärrgruvan vid Norberg, sonen Karl som blev gift till Mockfjärd samt dottern Elsa som blev gift med Georg Stenqvist på Stakheden. Tre av barnen dog vid unga år.

Rämshög Anders Persson, född 1852.
Foto: A.Eriksson-Vadfors.
Grangärdebygdens Fotoklubb

Barnen Petrus, f. 1893. Johan, f. 1890, död 1907
Anders Ers Johan Andersson, f. 1879, och
samt Elsa, d. 1896. Foto: A.Eriksson-Vadfors.

Rämshög Karl Andersson, f. 1884. Blivande svåger

Sonen **Petrus Andersson**, född 1893 i Karlsänge, övertog föräldrahemmet i byn. Han gifte sig 1923 och var verksam som sockenbyggmästare. Hustrun hette **Anna Hellqvist**, och hon var född 1890 i Örebro, dotter till snickaren Anders Vilhelm Karlsson och Augusta Hallin. Anna var änka efter typografen E.W. Hellqvist. Hon hade från detta äktenskap dottern Vera. Anna Hellqvist var 33 år när hon blev omgift med Petrus Andersson, och i detta senare äktenskap föddes sonen Bertil. Familjen flyttade till Hytt-
riset i Nyhammar 1936, och gården i Karlsänge var sedan uthyrd under en 20-årsperiod. Anna Andersson avled den 20 oktober 1971 i Pensionärshemmet i Nyhammar när hon var 80 år, varefter Petrus Andersson flyttade till Solgärde, där han slutade sina dagar den 11 april 1977 då han var 85 år. Beträffande hyresgästerna vid Rämsgården under perioden 1936 till 1956, se nedan.

Vera Hellqvist, f. 1910 (Bertil Räms syster), Petrus Andersson, f. 1893. Anna Andersson, f. 1890, samt Bertil Räms, f. 1923. Foto: Rämsgårdens arkiv.

Rämsgården fick 1956 en ny ägare, då **Bertil Räms**, född 1923 i Stockholm och son till Petrus Andersson ovan, övertog gården och flyttade hit. Han gifte sig 1954, och var under många år verksam som ingenjör vid ASEA:s högspänningslaboratorium i Ludvika. Han är gift med **Ingbritt Andersson**, född 1928 i Tuna Hästberg, dotter till Erik August Andersson och Ester Vilhelmina Blomgren. Makarna äger tre barn: Anders, född 1960. Mats, född 1962 samt Kristina, född 1967. Bertil Räms avled den 7 januari 2003 i en ålder av 79 år. Efter makens död bodde Ingbritt Räms kvar på gården ända fram till 2026 då hon flyttade till Solgärde. Hon gick bort den 4 januari 2017. Sonen Anders Räms har för övrigt förvärvat Anders-Hansgården i Saxhyttan, som därmed blev kvar inom släkten. Sedan 1916 är **Roger och Sandra Johansson** ägare av Rämsgården. Roger Johansson är son till Kristina Räms.

Ingbritt Räms, född 1928, och Bertil Räms, född 1923. Kortet taget den 30 november 1993.
Foto: Kjell Vadfors.

Olle Räms fritidshus.

Olof (Olle) Räms lät år 1972 uppföra ett fritidshus ett stycke nordost om Rämshuset. Han föddes 1922 i Mockfjärd och är son till Räms Karl Andersson, född 1884 i Karlsänge, vilken bosatte sig Mockfjärd dit han var gift. Olle Räms är gift med **Ingegerd Räms**, född 1927 i Gävle. Makarna är bosatta på Myrholn i Mockfjärd. Från och med 2016 är **Kristina Räms**, dotter till Bertil och Ingbritt Räms, ägare av gården.

Hyresgäster vid Rämshuset 1936 till 1956.

Den förste hyresgästen var **Sven Falck**, född 1902 i Dala-Järna, vilken till yrket var agronom. Han var sedan 1933 gift med **Vera Schwartz**, född 1908 i Stockholm. Hon var för övrigt kusin till den kände författaren Sven Stolpe. Sven och Vera Falck, som var barnlösa hade adoptivdottern Ingrid Falk, född 1938 i Ludvika. Familjen flyttade till Östersaxen 1945. Sven och Vera Falck, vilka blivit djupt religiösa och pingstväänner, blev sedermera missionärer på Grönland. Sedan Sven Falck avlidit i Godthåb (nuvarande Nuuk) den 10/12 1967 återvände Vera Falck till Sverige, där hon sedan under ett antal år var verksam som föreståndare för ett ålderdomshem i Jokkmokk. Hon gick bort den 12/10 1973 i Hallstahammar.

Som ny hyresgäst på Rämssgården tillträdde nu **Gustaf Magnusson**, vilken föddes år 1908 i Gustaf Adolfs församling i Värmland. Han gifte sig 1945, samtidigt som flytten till Karlsänge skedde. Till yrket var han cykelburen lantbrevbärare på linjen Bredberget-Storslätten. Hans hustru hette **Malin Jansson**, född 1919 i Stockholm men fosterdotter hos systrarna Edla och Lydia Dahlgren i Saxhyttan. Gustaf Magnusson drabbades av en allvarlig sjukdom (tuberkulos) och måste därför sluta med det ansträngande yrket som lantbrevbärare.

Malin Jansson, f. 1919. Sedermera gift Med Gustaf Magnusson. Bilden Tagen på Saxgården.
Foto: A.Eriksson-Vadfors.
Grangärdbygdens Fotoklubb.

Tack vare nya behandlingsmetoder som åstadkommits genom tillkomsten av antibiotika tillfriskande Gustaf Magnusson. Familjen flyttade till Virsbo i Västmanland den 10/9 1952, där Gustaf Magnusson blev postmästare. Han avled den 6/1 1971 och Malin Magnusson den 30/10 1972, båda i Virsbo. Makarna fick dottern Gunilla Magnusson, född 1946 och som blev gift Larsson och bosatt i Virsbo. De ägde en tid Saxgården i Saxhyttan, vilken de utnyttjade som fritidshus.

Hyresgäst på Rämssgården blev nu **Olle Åsåker**, vilken var född 1927 i Järvsö i Hälsingland. Han arbetade som sjukvårdare på Pärby Sjukhus som vid den tiden var annex under Sätters sjukhus. Olle Åsåker var sedan 1952 gift med **Rut Jansson**, född 1925 i Västergötland. Makarna, som fick två barn under vistelsen i Karlsänge, flyttade den 13/11 1956 till Säter. Olle Åsåker avled den 8/1 1992 i Säter. Makarna ägde två barn, båda födda i Karlsänge.

Efter det att familjen Åsåker flyttat ifrån gården år 1956 flyttade Bertil och Ingbritt Rämss in på Rämssgården som dess rätta ägare.

Anders Ers - Vadfors.

Tägt Erik Jansson och hans broder Tägt Per Jansson inhandlade år 1850 ett markområde om 16 tunnland vid Gylltjärnsmyren i Karlsänge. Säljare var Back Olof Andersson och hans hustru Anna Ersdotter på Stakheden. Marken hade långt tillbaka tillhört en syster till Per Halfvarsson, dvs. byns förste nybyggare, och från henne härstammade ovan nämnda Anna Ersdotter. Erik och Per Janssöner delade sedan den inköpta marken mellan sig, så att Erik Jansson fick 11 tunnland och Per Jansson 5 tunnland. Beträffande den senare, se vidare under "Gamla Åkerströms".

Erik Jansson var född 1815 i Laxsjön och son till Tägt Jan Olsson och dennes hustru Lisa Persdotter. Han gifte sig 1842 och var till en början bosatt på Ställberget men flyttade omkring 1859 till Karlsänge där han blev nybyggare och nyodlare. Erik Jansson fick 1876 mottaga Hushållningssällskapets silverpokal såsom utmärkelse för berömlig odlingsflit. Han lät också uppföra sågen i Karlsänge omkring 1870 och trösklogen några år senare. Tilläggas kan att Erik Jansson var broder till det vida omkring omtalade uppfinnarnillet Tägt Jannes Jansson i Laxsjön. Vidare köpte han 1876 in Älgtorpet vid Brynberget, som han sedan utnyttjade som fåbod. Han var enligt beskrivning liten till växten samt lugn och stillsam till sättet. Han avled den 15 oktober 1879 av lunginflammation i en ålder av 64 år. Hustrun hette **Stina Mattsdotter**, född 1813 i Saxhyttan och dotter till Ore Mats Persson och dennes andra hustru Anna Jansdotter, sedermera bosatta i Östersaxen. Hon blev gift vid 29 års ålder och födde 2 söner. Enligt uppgift skall hon ha varit lång och reslig till växten och barsk till sättet. Stina Matts-dotter avled redan den 31 januari 1874, även hon av lunginflammation, 61 år gammal. Enligt bouppteckningen efter henne fanns bland annat följande fast egendom:

En tvåvåningsbyggnad med 4 rum, 2:ne under och 2:ne ovanpå, spis och bakugn
En bod med vedluder, sammanbyggd med skulle och portluder
Ett fähus norr om boden
En loge väster på gården med vidbyggt lider
En klensmedja av resvirke
En källare med svale
En mekanisk verkstad med såg, slipverk, kanttrissa, bormaskin, rundsåg, svarvstol, som drives med vattenhjul.
Ett gammalt stugutimmer samt 1/3 uti skvaltkvarnen i Karlsänge

Efter Erik Janssons död tillträdde sonen **Anders Ersson**, född 1844 på Ställberget. Han gifte sig 1867 och var till yrket snickare och smed och gjorde sig känd som en duktig yrkesman. År 1888 löste han in sin broders, Erik Tägtströms, andel i egendomen. Den sistnämnde var bosatt i Tjärna i Stora Tuna. År 1896 sålde Anders Ersson Älgtorpet till Täpp Jan Petter Persson i Saxhyttan. Anders Ersson drev en tid även en diversehandel i Saxhyttan med filial i Karlsänge. Han var till växten kraftig samt utrustad med ett häftigt humör, men även känd för att vara humoristisk. Han var under många år verksam inom Grangärde Missionsförsamling. Anders Ersson avled den 18 augusti 1927 efter endast några dagars sjukdom då han var 83 år.

Hustrun hette **Sofia Andersdotter** och hon var född 1846 i Morgärde, dotter till Olars Anders Ersson och dennes hustru Catharina Persdotter. Sofias far råkade 1848 ut för en

svår olycka vid hyttan i Nyhammar, då hans ena lårben krossades av bokarhammaren. Enligt dödboken avled han två dygn efter olyckshändelsen *efter mycken sveda, värk och elände lördagsaftonen den 20 maj, 32 år gammal*. Hans änka, Catharina Persdotter, gifte sedermera om sig med Sunes Lars Petter Persson och flyttade till Bergsbo. I detta senare äktenskap föddes bland andra dottern Lovisa, vilken blev gift med Brynbergs Karl Erik Jansson i Karlsänge (se mer om dem nedan). Vad Sofia Andersdotter beträffar blev hon gift vid 20 års ålder, och hon födde 11 barn, av vilka tre dog vid späda ålder. Hon var till sättet gladlynt och humoristisk och det berättas att hon ofta satt och sjöng medan hon mjölkade korna. Sofia slutade sina dagar den 29 mars 1924 i en ålder av 77 år. Av barnen kan särskilt nämnas tre av sönerna, nämligen Fredrik, Johan och Albert vilka samtliga emigrerade till Amerika, sonen Alrik Vadfors, som blev lärare vid Kvarnsvedens skola och kontor vid Amsbergs kapell, samt dottern Johanna, vilken blev gift med Räms August Andersson (se Rämshögden ovan).

Anders Erssons familj. Stående: August, f. 1885. Johan, f. 1879. Gustaf Adolf, f. 1869. Johanna, f. 1876. Karl, f. 1873 samt Albert, f. 1883. Sittande: Alrik, f. 1888 samt Anders Ersson, f. 1844 och Sofia Ersson, f. 1846. Foto: Gustaf Persson, Äldst sonen Fredrik, f. 1867, redan utvandrad till Amerika år 1888. Foto: Gustaf Persson, Söderbärke. Vadfors arkiv.

Anders Ersgården i Karlsänge. Johanna, Johan, Karl, föräldrarna Anders och Sofia Ersson, August och Alrik (de två senare tog namnet Vadfors). Bilden tagen omkring år 1902. Dubbeldörrarna på den övre våningen användes när man skulle lasta ut större föremål som tillverkats i Anders Erssons verkstad. Till vänster skimtar den så kallade mangelboden. Foto: A.Eriksson-Vadfors. Grangärdebygdens Fotoklubb..

Fastigheten hade redan 1909 förvärvats av sönerna Albert och August, av vilka den förstnämnde dock, som redan nämnts utvandrade till Amerika, närmare bestämt 1914. Kvar hemma på gården blev August Eriksson, vilken 1917, tillsammans med bröderna Gustaf Adolf och Alrik, antog namnet Vadfors. **August Vadfors** var född 1885 i Karlsänge, och gifte sig 1924. Han var till en början verksam som snickare och målare, men blev sedermera elinstallatör med egen firma. Han och den ovan nämnde brodern Albert Eriksson ägnade sig under unga år även åt fotografering. Mer därom under rubriken "Övriga verksamheter ovan". August Vadfors slutade sina dagar den 29 maj 1971 då han var 86 år gammal. Han hade då under de två sista månaderna vistats på Sunnansjö Långvårdsavdelning. Hans hustru hette **Hilda Sandberg**, född år 1890 i Ramsele, dotter till Johanna Henriksson-Hedin, senare gift Sandberg. Hon blev gift vid 24 års ålder, och födde två barn. Hilda hade före giftermålet bland annat arbetat som barnsköterska åt familjen Zacharias i Stockholm. En son till nämnda familj, nämligen John Zacharias, blev så småningom skådespelare och chef för teatern i Norrköping. Sedan hon blivit änka vistades Hilda Vadfors tidvis i hemmet i Karlsänge och tidvis på äldreboendet Solgärde i Sunnansjö. Hon avled den 15 maj 1977 sedan hon i en dryg vecka vårdats på Ludvika Lasarett. Hon var vid sin borgång 77 år gammal. Slutligen kan nämnas att det gamla bostadshuset från 1859 under åren 1954 till 1955 genomgick en genomgripande restaurering och ombyggnad. Huset byggdes då även till på den östra gaveln.

Familjen Vadfors: Hilda, f. 1900, Märtha, f. 1925. August, f. 1885 och Kjell, f. 1933- Fotot från 1942. Vadfors arkiv.

Fastigheten i Karlsänge ägs numera gemensamt av dottern **Märtha Vadfors**, numera bosatt i Julita, Södermanland. samt sonen **Kjell Vadfors**, bosatt på fädernegården. Märtha Vadfors har varit verksam som avdelningsdirektör vid Statens Institut för Personalutbildning, SIPU i Stockholm. Kjell Vadfors är utbildad elinstallatör och drev åren 1969 till 1997 en elfirma med verksamhetsområde inom Grangärde socken.

Lillstugan på gården uppfördes 1879 av Tägt Erik Jansson, vilken dock avled innan den var helt färdig. Den färdigställdes sedan av sonen Anders Ersson. Åren 1886 till 1892 bodde Brynbergs Karl Erik Jansson med sin familj i Lillstugan. Här kan tilläggas att Anders Ersson och Karl Erik Jansson var svågrar emedan Anders hustru Sofia Andersdotter och Karl Eriks hustru Lovisa Persdotter var halvsystrar. Även August Vadfors och hans hustru bodde en tid som nygifta i Lillstugan. På 1970-talet var stugan i starkt förfall och under åren 1978 till 1980 genomförde Kjell Vadfors en omfattande renovering då den monterades ned och en ny grund murades ett par meter längre i väster för att öka avståndet till Karlsängsvägen. Huset monterades upp på den nya grunden varvid de nedersta timmervarven förnyades med stockar från den nerrivna smedjan.

Smedjan eldhärjades 1921 varefter Anders Ersson lät inreda en ny smedja i en gammal loge längre i väster. Han använde den sedan fram till sin död 1927. Sonen August Vadfors utnyttjade även han smedjan under många år. Eftersom den var i starkt förfall nödgades man riva den på under tidigt 1970-tal.

Gamla ladugården. Slutligen skall nämnas att det fanns en äldre ladugård som låg strax öster om det nuvarande uthuset. Den uppfördes sannolikt redan 1859 och revs vid mitten av 1930-talet. Det nuvarande uthuset tillkom genom en ombyggnad av ett äldre stall, vedbod mm. år 1896.

Gamla Åkerströms..

Som redan omnämnts ovan inköpte bröderna Erik och Per Janssöner 1850 ett markmråde i Karlsänge, varav Per Jansson fick sig avdelad en areal om 5 tunnland. **Tägt Per Jansson**, eller **Tägt Pelle** som han vanligen kallades, föddes 1822 i Laxsjön. Han var

först med in familj bosatt på Ställberget, men flyttade 1856 till Karlsänge. Här bodde han till en början i en provisorisk koja invid myrkanten, men anlade sedan ett nybygge uppe på backen, öster om Gylltjärns-myren. Tägt Pelle, vilken gifte sig 1852, var en mångsysslare som bland annat ägnade sig åt kolning, tjärbränning, svarvning och smide. Nämnas kan att Per och Erik var bröder till den legendariske Tägt Jannes i Laxsjön, känd för sitt stora intresse för teknik. Tägt Pelle var en kraftkarl och lade bland annat ner ett betydande arbete på uppodling av Gylltjärnsmyren.

Tägt Per Jansson, född 1822.
Foto: A.Eriksson-Vadfors.
Grangärdebygdens Fotoklubb.

Tägt Pelle var tämligen kortväxt samt kraftigt byggd, och även han var känd för att vara något av ett original. Han skall vid ett tillfälle ha berättat om en något märklig friarfärd: *Jag var på väg till Långmyra för frining, full med brännvin, gick ner mig i Ättji Noret (Ålvkarnoret mellan Björken och Saxen)*. Vid tillfället ifråga arbetade han som dräng i Kyrkbyn. I likhet med brodern Tägt Jannes försökte även Tägt Pelle sig på att flyga. Följaktligen band han fast vingar på armarna och klättrade upp på lagårdstaket varifrån han hoppade. Försöket misslyckades givetvis, men han föll i alla fall mjukt då han landade i gödselstacken. Hans kommentar blev: *jag glömde bort te å flaxa*. När han var sysselsatt med framställning av trätjära bar det sig inte bättre än att tjärdalen exploderade. När Tägt Pelle kom framkrypande ur spillrorna, ordentligt nedsotad, var hans enda yttrande: *token fnysbül!* Han hade svårt att vakna om morgnarna och prövade flera sätt att bli väckt. Han skall då till en klocka ha kopplat ett maskineri som orsakade ett våldsamt oväsen. Gubben sov dock ostört vidare. Då konstruerade han en anordning som välte sängen och tippade ut honom på golvet. Inte heller detta hjälpte, och han byggde då en anordning som släppte ned en mindre timmerstock på honom. Den här gången vaknade han faktiskt och hade även ådragit sig vissa skador. Tägt Pelle tillbringade de sista månaderna av sitt liv på Pärby, där han starkt vantrivdes. Han slutade sina dagar den 25 november 1902 och var då 80 år gammal. Hustrun **Anna Ersdotter** var född 1822 i Långmyra och dotter till Erik Eliasson och dennes hustru Stina Olsdotter. Hon gifte sig vid 30 års ålder och födde tre döttrar. Anna Ersdotter avled den 9 januari 1891 i en ålder av 68 år. Hon hade då varit sängliggande den sista tiden.

Samma år som Anna Ersdotter avled, dvs. 1891, flyttade mågen **Anders Johan Ersson Åkerström** från Domnarvet i Stora Tuna till Karlsänge, där han övertog svärfaderns egendom. Han var född 1854 i Stora Tuna och han gifte sig 1883. Sonen Albert Åkerström mindes flytten från Tuna och att allt hade gått bra ända till dess att man var nästan framme vid målet i Karlsänge. Vid Nybron, när endast en kilometer återstod, välte lasset varvid bland annat flera av moderns blomkrukor till hennes stora förargelse gick sönder. Anders Åkerström, som en tid arbetade vid torvmossen i Nyhammar, avled den 10 februari 1915 i en ålder av 60 år. Dödsorsaken var lungdot. Hustrun hette **Anna Lisa Persdotter**, och hon föddes 1855 på Ställberget, dvs. innan föräldrarna flyttade till Karlsänge. Hon var 28 år när hon ingick äktenskap med Anders Åkerström och födde en son. Lisa avled tre år före maken, närmare bestämt den 11 juni 1912, då hon inte var fullt 57 år gammal. Enligt dödboken var dödsorsaken hjärtfel.

Efter Anders Åkerströms död 1915 övergick gården på sonen **Albert Åkerström**, född 1884 i Domnarvet. Han flyttade dock till en annan gård i Karlsänge (se Nya Åkerströms nedan), och gården ödelades. Enligt uppgift skall Daniel Dahlbergs far, Petter Persson (även kallad Kliss-Petter), ha hyrt huset och varit bosatt där under en kortare period i början av 1920-talet. Gården revs slutligen på 1940-talet. Av bebyggelsen fanns endast en lada nere vid myrskiftena kvar i senare tid, men sedan revs även denna.

Smoljar (Smoljakov)

År 1971 inköptes så egendomen av **Nicolai och Xsenia Smoljakov** från Sovjetunionen, varvid den gamla gårdsplatsen åter blev bebyggd. Nicolai Smoljar föddes år 1928 i Ukraina och Xsenia Smoljar år 1924, även hon i Ukraina. De hade via Finland tagit sig till Sverige och hamnade slutligen i Ludvika. De lät nu uppföra en villa på ungefär samma plats där det gamla huset en gång låg. De inköpte även en del av de gamla myrskiftena, som tidigare tillhört Anders Ersgården. Familjen utnyttjade gården som fritidshus och vistades ofta i Karlänge, även om de var bosatta i Ludvika. Xsenia Smoljar drabbades av sjukdom och avled den 22/3 1991 i Ludvika men är begravd i ett rysk-ortodox kloster vid Valamo i östra Finland. Nicolai Smoljar är bosatt i Stora Dalkarsbo.

Nicolai Smoljar, f. 1928.
Xsenia Smoljar, f. 1924.
Johan Åkerström, f. 1914.
Ester Åkerström, f. 1907.
Bilden tagen i Smoljars
fritidshus i Karlsänge.
Foto genom Barbro Lindberg.

Nuvarande ägare är barnen Vera, f. 1954, Peter, f. 1955 samt Michail, f. 1964. Gården används som fritidshus.

Kull-Pellas.

Per Andersson, född 1832 i Kullen och son till Anders Olsson och dennes hustru Stina Mattsdotter, fick på 1870-talet en byggningsplats avstyckad ifrån svågerns, Jan Erik Larssons egendom i Karlsänge. Den aktuella marken var belägen på en backe längst i väster i byn, och här anlade Per Andersson nu ett nybygge åt sig och sin familj. Han var gift sedan 1858, och familjen hade tidigare bott i Saxhyttan och en tid även i Östanbjörka. Inflyttningen till Karlsänge skedde den 8 november 1876. För övrigt kan nämnas, att Per Andersson var broder till Salmons Jan Petter Wetterströms hustru Maria Andersdotter, vilka en tid var bosatta på den egendom, som sedermera blev Jan Erik Larssons. Kull Per Andersson var huvudsakligen sysselsatt med kolning. Vid ett tillfälle fattade kolmilan eld, men eftersom den låg strax väster om byn, uppfattade grannarna hans svåra situation och lyckades med gemensamma krafter rädda hans mila. Per Andersson och hans hustru vistades de sista åren på Pärլby, där han avled den 9 januari 1910, 77 år gammal. Hustrun hette **Sara Lisa Persdotter**, och hon var född 1828 i Saxhyttan och dotter till Täpp Per Persson och dennes hustru Anna Kristoffersdotter. Hon var således syster till Jan Erik Larssons hustru Anna Greta Persdotter. Hon gifte sig när hon var 30 år och födde 6 barn. Sara Lisa kunde inte räkna till mer än 19 men fann ändå på råd vilket följande yttrande vittnar om: *våran Henning har 19 skjortor och tre till*. Det berättas även att det var högst motvilligt som hon flyttade till Pärլby, som vid denna tidpunkt inte hade det bästa rykte som f.d. fattighus, senare ålderdomshem. Inför avfärden från Karlsänge skall hon ha bränt upp sin käraste ägodel, spinn-rocken, detta för att sonhustrun inte skulle kunna använda den. Hon avled kort tid efter ankomsten till Pärլby, närmare bestämt den 2 mars 1907, då hon var 78 år.

Gården övertogs under tidigt 1900-tal av sonen **Henning Pettersson**, född 1871 i Östanbjörka, vilken gifte sig 1902. Han var verksam med bland annat skogskörslor. Henning Pettersson omkom genom en tragisk olyckshändelse den 14 november 1909 då han drunknade i Hafstjärn då hästen med timmerlasset gick genom isen. Han var då

endast 38 år gammal. Hustrun hette **Johanna Eriksson** född 1876 i Norrbo och dotter till Erik-Lars Erik Eriksson och dennes hustru Anna Ersdotter, vilka tidigare varit bosatta vid Ol-Nils i Långmyra. Johanna blev gift när hon var 26 år gammal.

Johanna Eriksson, f. 1876.
Henning Eriksson, f. 1871.
Sonen Henrik Pettersson,
f.1902. Foto:A.Eriksson-Vadfors.
Grangärdebygdens Fotoklubb.

Nya Åkerströms.

Som redan framgått blev **Johanna Eriksson** tidigt änka, och hon hade då två små barn att ta hand om. Sedermera flyttade **Albert Åkerström** ihop med Johanna, och blev därmed bosatt på gården. Han var född 1884 i Domnarvet och tidigare bosatt vid Gamla Åkerströms (jämför ovan). De fick tillsammans två barn, varigenom det nu fanns fyra

barn på gården. De lät göra en genomfattande renovering av det gamla huset 1943. Kull-Johanna, som hon vanligen kallades, uttryckte sin stora glädje över det nya huset, men tyvärr drabbades hon kort därefter av cancer och avled redan den 9 december 1944 då hon var 68 år. Albert Åkerström blev bosatt på gården under resten av sitt liv. Under senare år blev han särbo med Augusta Lindberg, även hon änka. Albert slutade sina dagar den 29 juni 1970 i en ålder av nära 86 år. Han hade då varit änkling i 25 år. Kull Johanna Pettersson. Dottern Hanna Åkerström, f. 1918 blev gifte Ström i Sunnansjö

Augusta Lindberg, f. 1885

Albert Åkerström, f. 1884.

Foto: Lindbergs arkiv.

Gården ärvdes av sonen **Karl Pettersson** från Johannas första gifte samt **Johan Åkerström** från andra giftet. Karl var född 1908 i Karlsänge och Johan 1914 i samma by. Båda var verksamma som skogsarbetare. Karl Pettersson förblev ogift medan Johan Åkerström gifte sig 1955 med **Ester Andersson**, född 1907 i Älvdalen. Johan Åkerström avled hastigt den 19 augusti 1991, 76 år gammal, och hösten samma år flyttade Karl och Ester till en pensionärlägenhet vid Solgärde där han hastigt avled den 24 oktober 1996, 88 år gammal, Ester Åkerström levde till den 21 april 1997, då hon var 90 år gammal. Karl hade även brodern Henrik Pettersson, född 1902, som blev vaktmästare på Saxenberg.

Ester Åkerström, f. 1907 och Karl Pettersson, 1908.

Foto genom Barbro Lindberg.

Ester och Johan Åkerström, inbjudna till kalas hos Hans och Signe Karlsson i granngården Karl Eriks, år 1991. Foto: Märtha Wadfors.

År 1992 blev **Barbro Lindberg** född 1957 och bördig från Karlsänge, ny ägare av gården i Karlsänge, och blev bosatt där tillsammans med dottern Danielle, född 1993. Barbro Lindberg har låtit renovera huset till modern standard. Hon arbetar på äldreboendet Solgårde. Danielle är numera bosatt i Göteborg.

Barbro Lindberg, född 1957, och Danielle Linberg, född 1993. Foto: Kjell Vadfors.

Brynbergs Karl-Eriks.

Egendomen är avstyckad från Jan Erik Larssons egendom i Karlsänge och har således ursprungligen tillhört Erik Lars eller Halvarsgården (se dito). Här, på den så kallade Holmen i Gylltjärnsmyren, anlade **Karl Erik Jansson** ett nybygge 1892. Han var född 1860 i Brynberget, son till Jan Erik Karlsson och hans hustru Johanna Vidiksdotter, och gift 1886. Före flytten till den nybyggda gården hade Karl Erik Jansson med sin familj under några år varit bosatta i Lillstugan hos svågern Anders Ersson i Karlsänge. Genom idogt arbete odlade Karl Erik Jansson upp norra delen av Gylltjärnsmyren. Han arbetade för övrigt under många år på sågverket i Nyhammar. I mån av ledig tid, dvs. mest under helger och söndagar, brukade han även hjälpa sina syskon i Brynberget med bland annat höskörden. Även när han var långt uppe i åren brukade han om lördagskvällarna vandra den milsånga vägen dit, ofta i mörker och vägled av en fotogenlykta. Karl Erik Jansson, som var en försynt och vänlig person, drabbades på ålderdomen av cancer och avled den 18 december 1943 då han var 83 år gammal. Hustrun hette **Lovisa Persdotter**, och hon var född 1859 i Bergsbo, dotter till Sunes Lars Petter Persson och dennes hustru Catharina Persdotter. Hon var 27 år när hon gifte sig, och hon födde 6 barn. Hon var utrustad med god hälsa, men råkade på gamla dagar bryta lårbenshalsen, vilket medförde att hon fick tillbringa de sista åren i rullstol. Hon slutade sina dagar den 18 november 1951 i den höga åldern av 92 år.

Brynbergs Karl Erik Janssons i Karlsänge. Hilma, f. 1886. Signe, f. 1909. Hanna, f. 1900. Lovisa Jansson, f. 1859. Gustaf, f. 1896. Karl Erik Jansson f. 1860. Johan, f. 1893. August, f. 1904, samt Karl, f. 1890. Foto: A. Eriksson-Vadfors. Grangärdebygdens Fotoklubb. Taget omkring 1915.

Sonen **Johan Karlsson**, född 1893 i Karlsänge, startade 1922, tillsammans med två av sina bröder en snickerifabrik. Se vidare under "Övriga verksamheter". Han lät 1909 inhandla den gamla fäbodstugan vid Näfbodarna, monterade ner den och fraktade den till Karlsänge. Här inrättade han sedan en bostad åt sig själv, och här hade han också sitt kontor för snickeriverkstaden. Johan Karlsson gjorde sig känd som en duktig yrkesman,

och var i likhet med fadern en vänlig och allmänt omtyckt person. Johan Karlsson förblev ogift under hela sitt liv. Han var till sin läggning gladlynt och humoristisk. De sista månaderna av sitt liv tillbringade Johan Karlsson på lång-vården i Sunnansjö, där han avled den 5 juli 1981. Han var vid sin bortgång 88 år.

Johan Karlsson, född 1893. Foto taget 1965 av Martin Jansson, Saxhyttan.

Dottern **Hilma Karlsson**, född 1886 i Karlsänge, var under hela sitt liv bosatt på fädernegården. Hon gjorde sig känd som en strävsam och arbetsam person. Det var hon som skötte om ladugården, där det vanligen fanns fyra kor. Hilma Karlsson avled den 30 november 1960 då hon var 74 år. Hennes dotter **Signe Karlsson** var född 1909 i Karlsänge, och arbetade under många år bland annat i Stockholm. Hon återvände dock till Karlsänge på äldre dagar. Signe Karlsson avled helt hastigt i hemmet den 13 maj 1994 i en ålder av 84 år gammal.

Dottern **Hanna Karlsson**, född 1900 i Karlsänge, var även hon ogift. Hon hade under många år anställning i Stockholm som husföreståndarinna, bland annat hos den kända familjen Grumme (Jämför Grummes Tvättsåpa). Som pensionär bosatte hon sig i Karlsänge tillsammans med systerdottern Signe Karlsson. Hanna Karlsson var i likhet med modern utrustad med en god hälsa, även om hon på ålderdomen fick försämrad syn. Hanna Karlsson var till sättet en gladlynt och humoristisk person. Hon omkom genom en tragisk olycka den 26 november 1997, dagen innan hon skulle fylla 97 år. Hon hade av skilda anledningar valt att fira födelsedagen redan den 26, och därför bjudit in gäster under förmiddagen. Senare, under eftermiddagen, eldhärjades huset, varvid Hanna blev innebränd. Huset blev totalförstört och revs året efter.

År 1999 lät **Gurli och Enar Söderberg** uppföra ett nytt hus strax söder om den gamla gårdsplatsen, och de flyttade in här våren 2000. Gurli Söderberg är dotter till August Karlsson, brodern till Hanna Karlsson. Enar Söderberg är född 1935 i Stenkyrka på Gotland och Gurli Söderberg 1936 i Saxhyttan. De blev kvar i Karlänge fram till hösten 2015 då de flyttade till Gotland. Nuvarande ägare är **Joakim Otterberg** och **Tina Lindmark**, inflyttade 2015.

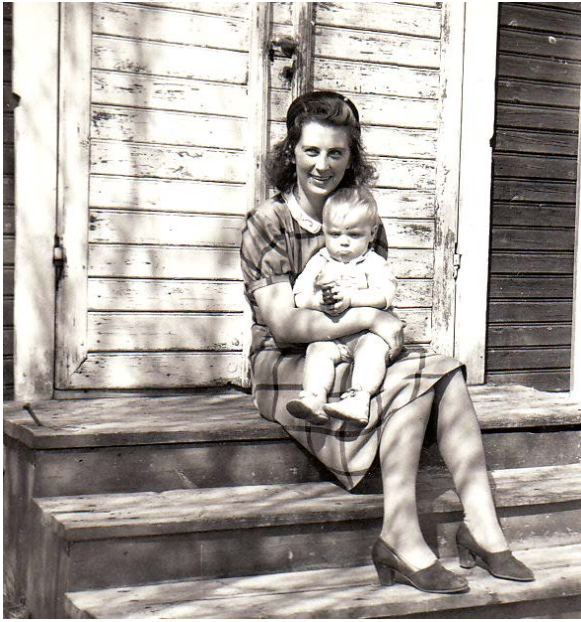
Hanna Karlsson, född 1900. August Karlsson, född 1904, samt Signe Karlsson, f. 1909.
Fotot taget i Brynberget 1986 av Kjell Vadfors.

Gurli Söderberg, f. 1936. Hennes syster Gittan Ståhl, f. 1939 samt Enar Söderberg, f. 1935.
Fotot taget 2010 av Kjell Vadfors.

Kompetterande foton Lindberg

Asta Lindberg, född 1926, med sonen Sten Ove. Sten Ove och Tommy Lindberg, födda 1946 och 1948.
Fotot: Lindbergs arkiv.

Signe Gamniz, född Einar Lindbergs sambo Ingrid, Einar Lindberg, född 1922. samt Alfred Lindberg, född 1915. Foto genom Barbro Lindberg.

Erik Lars.

Erik Eriksson på sin slåttermaskin. Foto genom Kerstin Carl Mats.

Erik Eriksson, född 1906, med hunden Floyd.
Foto genom Kerstin Carl Mats.

Erik Eriksson betraktar översvämning. 1965.
Foto: Martin Jansson, Saxhyttan.

Forsbergs.

Rune Forsberg, född 1938, och Gullan Forsberg, född 1940.

Andrés.

Berit Sonesson och Christer André, båda födda 1953. Foto: Kjell Vadfors.

Karl Mats.

Johan Lindberg, född 1884. Och Oskar Karlsson, född 1899. Utanför Karl Matsgården.
Foto: Karl Mats arkiv.

Yngve Karlsson, f. 1937. Oskar Karlsson, f. 1899. Kjell Vadfors, f. 1933. Anders Karlsson, f. 1941 samt Lennart Karlsson, f. 1942. Vid TV-masten på Spånsberget.
Foto: Anders Karlsson, 1963.

Torsten Carl Mats på sin traktor. Foto: Kerstin Carl Mats.

Vedkapning sommaren 1980. Torsten Carl Mats, f. 1931 och barnen Anders, f. 1976 och Gunilla, f. 1974. Foto: Kerstin Carl Mats.

Rämsgården.

Fyra syskon: Räms Karl Andersson, f. 1884, Elsa Stenkvist, f. 1896, Täppgårds Emma Jansson, f. 1878, samt Petrus Andersson, f. 1893. Foto: Rämsgårdens arkiv.

Ingbritt Räms, född 1928 och Asta Lindberg, född 1926. Foto taget av Kjell Vadfiors 2008.

Anders Ers.

Anders Ersgård sedd från Sågdammen. Uthusen och Lillstugan. Omkring 1902.
Foto: A.Eriksson-Vadfors. Grangärdebygdens Fotoklubb.

Anders Erssons smedja, numera riven. Foto: Kjell Vadfors.

August Vadfors, f. 1885. Kjell Vadfors, f. 1933, Mikael Petersen, f. 1959, Margaretha Wadfors, f. 1954 samt Hilda Vadfors, f. 1900. Fotot taget omkring 1965 av Märtha Wadfors.

Släkträff på Saxenberg i samband med besök från Amerika, juni 1972. Stående: Märtha Wadfors, Signe Karlsson, August Karlsson, Karl Karlsson, Hanna Karlsson, Gustaf Karlsson, Johan Karlsson. Sittande: Fern Anderson, Kjell Vadfors, Clarens Anderson, Erik Pettersson och Mildred Olsson. (Fern och hennes make Clarens samt Mildred Olsson är gästerna från Amerika). Vadfors arkiv.

Åkerströms.

Utsikt från Gamla Åkerströms mot Nya Åkerströms. Foto: Kjell Vadfors.

Barbro och Birgitta Lindberg, taget 2008. Foto: Kjell Vadfors

Karl Eriks.

Hanna Karlsson, Ester Åkerström och Signe Karlsson, Taget omkring 1992..
Foto genom Barbro Lindberg.

Hanna och Signe Karlsson inför besök i Grangärde Kyrka, midsommaren 1990.
Foto: Märtha Wadfors.

Gårdsplatsen vid Karl Eriksgården efter branden 1997. Till vänster Lillstugan.
Foto: Märtha Wadfors

Några grannar samlade 2013. Barbro Lindberg, Gurli Söderberg, Berit Sonesson, Christer André
Samt Enar Söderberg. Foto: Kjell Vadfors

Övrigt.

Karlänge 1978. Till höger Sågdammen och Lindbergsgårdarna. Längst bort Karl Matsgården. Lillstugan vid Anders Ersgården tillfälligt nedmonterad inför renovering. Foto: Kjell Vadfors.

Byte av vägtrummor i Tansbäcken den 21 september 1999. Foto: Kjell Vadfors.

Släktregister.

Gärdsveds.

Nybyggaren och bergsmannen

Per Halfvarsson, f. 20/1 1662 i Östanmyra, gift 1687, död 5/11 1734 i Karlsänge

Hustru: Sara Ersdotter, f. 1664 i Källbäcken, Floda, död 5/7 1736 i Karlsänge

Barn: Karin, f. 9/9 1688 i Östanmyra, gm Olof Persson i Rönnäset

Anna, f. 21/9 1690 i Saxhyttan, gm Ris Lars Persson i Roskänge

Sara, f. 22/4 1693 i Karlsänge, gm Mats Ersson nedan

Kerstin, f. 11/3 1696 ibm, död 18/7 1697

Erik, f. 8/9 1699 ibm, se nedan

Halfvar, f. 8/10 1701 ibm, se Halfars nedan

Kerstin, f. 15/12 1703 ibm, gm Jon Andersson i Roskänge

Knas Mats Ersson, f. 23/10 1706 på lillheden, gift 30/10 1726, död 1/2 1788.

Hustru: Sara Persdotter, f. 22/4 1693 i Karlsänge, död 31/3 1742 på Lillheden

Barn: Erik, f. 11/4 1730 i Karlsänge

Kerstin, f. /9 1732 ibm

Anna, f. /2 1734 ibm.

Anm. Knas Mats Ersson var med sin familj bosatt i Karlsänge åren 1726-1736.

Flyttade 1736 till Lillheden. Gården i Karlänge utnyttjades därefter av svågern Erik Persson, bosatt i Gärdsveden. Se nedan.

Snickaren och bergsmannen

Erik Persson, f. 8/9 1699 i Karlsänge, gift 1723 och 1742, död 5/4 1771 i Gärdsveden

Hustru: Anna Olsdotter, f. 3/8 1702 i Roskänge, gift 24/6 1723, död 5/4 1742

Hustru: Karin Ersdotter, f. 27/19 1707 i Botgårde, gift 26/12 1742, död 18/12 1787

Barn: Anna, f. 24/2 1725 i Roskänge

Per, f. 1374 1727 ibm, till Morgärde

Olof, f. 7/2 1731 ibm, till Säter

Erik, f. 4/12 1732 ibm. se nedan

Elisabet, f. 18/1 1735 ibm, gm Samuel Samuelsson i Hällsjön

Kristina, f. 9/5 1737 i Gärdsveden, gm Vidik Larsson i Kyrkbyn

Hans, f. 18/2 1739 ibm, gift till Gonäs

2:a giftet: Anders, f. 2/12 1743 ibm, gift till Morgärde

Lars, f. 4/3 1746 ibm, död 1771

Margareta, f. 14/2 1748 ibm

Bergsmannen och hemmansägaren

Erik Ersson, f. 4/12 1732 i Roskänge, gift 1/11 1763, död 22/10 1801

Hustru: Lisa Larsdotter, f. 2/3 1737 i Kyrkbyn, död 5/7 1797

Barn: Lars, f. 2/4 1769 i Gärdsveden, se nedan

Anna, f. 25/1 1771 ibm, död 5/3 1771

F.d. bergsmannen, torpägaren Gärdsvä

Lars Ersson, f. 2/4 1769 i Gärdsväden, gift 1795 och 1805, död 14/10 1843 i Karlsänge

Hustru: Katharina Persdotter, f. 20/5 1769 i Östanmyra, g. 15/6 1805, död 21/1 1804

Hustru: Karin Andersdotter, f. 7/9 1779 i Östersaxen, g. 15/6 1805, död 20/11 1856

Barn: Anna, f. 25/11 1796 i Gärdsväden

Petter, f. 24/10 1803 ibm, se nedan

2:a giftet: Anders, f. 20/4 1807 ibm, död 31/12 1811

Lisa, f. 19/8 1809 ibm, gm Per Ersson i Krabbsjön

Erik, f. 26/8 1810 ibm, död 18/5 1812

Anna, f. 14/5 1813 ibm, gm Jan Persson i Jägarnäs

Anders, f. 21/7 1822 i Karlsänge

Katharina, f. 15/2 1825 ibm, gm Per Granlund i Aspeboda

Masmästaren, Gärdsvä

Per Larsson, f. 24/10 1803 i Gärdsväden, gift 1831 och 1859, död 12/8 1869

Hustru: Anna Grandelius, f. 14/5 1798 i Björnhyttan, g. 30/10 1831, död 14/9 1857

Hustru: Elisabet Jansdotter, f. 11/8 1808 i Grytänge, g. 22/5 1859, död 9/4 1885

Barn: Stina, f. 15/3 1833 i Karlsänge, död 1834

Erik, f. 3/8 1836 ibm, död 15/5 1837

Johanna, f. 9/5 1842 ibm, död 22/3 1843

Anm. Gärdsvä Per Larssons änka Elisabet Jansdotter testamenterade 1871 egendomen till sin systerson Petter Persson Lindberg, se nedan.

Gamla Lindbergs.

Hemmansägaren

Petter Lindberg, f. 24/6 1840 i Botåker, gift 10/11 1872, död 21/3 1893 i Karlsänge

Hustru: Sara Lisa Andersdotter, f. 29/6 1849 i Hästberget, gift 13/3 1897 i Karlsänge

Barn: Sara Kristina, f. 3/6 1874 i Karlsänge, se Dahlbergs nedan

Erik, f. 21/10 1876 ibm, se Nya Lindbergs nedan

Johanna Maria, f. 29/8 1879 ibm, gift Andersson, Gillermarken

Anna Sofia, f. 20/12 1881 ibm, död 12/2 1901

Jan Petter, f. 8/5 1884 ibm, se nedan

Ida Elisabet, f. 16/7 1886 ibm, se nedan

Karl August, f. 11/6 1889 ibm, till Kullen. Död 17/12 1912

Anm. Petter Lindbergs gård kom att bebos av mågen Daniel Dahlberg och sedermera av Petter Lindbergs son Johan Lindberg. Gården ägs numera av Sten Ove Lindberg, son till Einar och Asta Lindberg nedan och bosatt i Nyhammar.

Ida Elisabet Lindberg, f. 16/7 1886 i Karlsänge, död 13/6 1916 i Karlsänge.

Barn: Johan *Åke* Viktorinus, f. 12/1 1912 i Karlsänge, bosatt i Högalid, Stockholm

Dahlbergs

Stenhuggaren

Daniel Pettersson Dahlberg, f. 12/10 1864 i Norrbo, gift 23/9 1904, död 6/6 1933

Hustru 2: Sara Lindberg, f. 3/6 1874 i Karlsänge, död 11/8 1964 i Saxdalen

Barn: *Ester Eugenia*, f. 26/3 1894 i Amerika. (hans fr. tidigare giftet)

Hanna Josefina, f. 22/8 1896 ibm

Hjalmar Oliver, f. 24/7 1897 ibm

Anna Cecilia, f. 24/4 1898 i Karlsänge, (hennes)

Ellen, f. 8/3 1902 ibm, (hennes), död 5/4 1902

Johan Holmfrid, f. 1/1 1904 ibm, (gemensam)

Astrid Elisabet, f. 25/3 1908 ibm

Elin Kristina, f. 15/6 1914 ibm, död 17/12 1922

Slaktaren och hemmansägaren

Jan Petter (Johan) Lindberg, f. 8/5 1884 i Karlsänge, död 10/8 1981

Ogift

Nya Lindbergs.

Hemmansägaren

Erik Lindberg, f. 21/10 1876 i Karlsänge, gift 15/7 1906, död 18/10 1945

Hustru: *Augusta Kristina Andersson*, f. 11/9 1885 i Hyttriset, död 29/3 1968

Barn: *Lydia Kristina*, f. 26/7 1907 i Östersaxen, död 16/6 1920

Anna Linnea, f. 26/3 1909 i dito, gift Lindén i Saxdalen

Elna Maria, f. 16/4 1913 i di, död 25/3 1935

Elin Elisabet, f. 21/12 1910 i Karlsänge

Alfred Emanuel, f. 16/8 1915 ibm, se nedan

Signe Matilda, f. 31/10 1917 ibm, gift Gamnis, till Lillheden

Rut Josefina, f. 10/1 1919 ibm, död 20/8 1920

Johan Einar, f. 24/2 1922 i dito, se nedan

Sågverksarbetaren

Alfred Lindberg, f. 16/8 1915 i Karlsänge, gift 19/2 1939,

Hustru: *Alva Sofia Jansson*, f. 22/1 1912 i Maria församling, Stockholm

Barn: *Maj-Britt Elisabet*, f. 2/4 1939 i Karlsänge, gift Persson, Mockfjärd

Gerd Eivor, f. 17/5 1941 i Saxhyttan, gift Lövstrand, Mockfjärd

Sven Erik Emanuel, d. 8/5 1946 i dito, till Högbacken

Anm. Familjen till Saxhyttan 1940, sedermera bosatta i Östersaxen.

Hemmansägaren och sågverksarbetaren

Einar Lindberg, f. 24/2 1922 i Karlsänge, g. 21/6 1947, skild, senare bosatt i Kyrkbyn, död 7/5 2003 i Säter.

Hustru: *Asta Emilia Dorotea Björkman*, f. 23/1 1926 i Ljusnarsberg

Barn: *Sten Ove Einar*, f. 9/8 1946 i Karlsänge, bosatt i Nyhammar

Bo Tommy, f. 14/10 1948 i dito, bosatt i Nyhammar

Barbro Kristina, f. 4/11 1957 i dito, bosatt i Karlsänge

Elin Birgitta, f. 30/9 1963 i dito, bosatt i Nyhammar

Halvars - Bubergs.

Nybyggaren och bergsmannen

Halfvar Persson, f. 8/10 1701 i Karlsänge, gift 29/9 1727, död 23/6 1783

Hustru: Karin Johansdotter, f. 12/3 1701 i Morberget, död 10/2 1767

Barn: Per, f. 19/11 1729 i Karlsänge, gift till Saxhyttan (Pellas)

Johan, f. 14/8 1731 ibm, se nedan

Elisabet, f. 27/8 1734 ibm, gift till Laxsjön

Kerstin, f. 10/4 1735 ibm, gift till Munktorp

Bergsmannen

Jan Halfvarsson, f. 14/8 1731 i Karlsänge, gift 16/4 1759, död 6/4 1807

Hustru: Elisabet Hansdotter, f. 5/10 1729 i Sör Västansjö, död 19/3 1807

Barn: Kerstin, f. 20/2 1760 i Karlsänge, gm Anders Olsson i Buberget

Per, f. 9/3 1761 ibm. se Norra Gården nedan

Anders, f. 1/11 1762 ibm. se nedan

Katharina, f. 31/3 1764 ibm, gm Kihl Jan Andersson i Saxhyttan

Johan, f. 24/13 1766 ibm, död 11/3 1767

Lisa, f. 18/3 1768 ibm. gift till Holen

Margreta, f. 2/6 1770 ibm, död 29/4 1771

Johan, f. 1/6 1772 ibm, död 1/9 1772

Bergsmannen, Halfvars

Anders Jansson, f. 1/11 1762 i Karlsänge, gift 30/11 1788, död 8/12 1829

Hustru: Anna Ersdotter, f. 23/7 1765 på Holen, död 12/12 1839

Barn: Kristina, f. 13/8 1789 i Karlsänge, gm Hol Jan Andersson, Norra Gården

Johan, f. 5/11 1792 ibm, till Avesta 1812

Katharina, f. 1/5 1795 ibm, till Avesta 1813

Anders, f. 31/1 1799 ibm

Anna, f. 24/1 1804 ibm

Lisa, f. 3/7 1807 ibm

Maria, f. 1/5 1809 ibm, död 5/5 1810

Petter, f. 3/10 1812 ibm, död 24/10 1813

Systersonen, kolaren Bubergs

Jan Andersson, f. 5/12 1792 i Buberget, gift 1/10 1815, död 5/5 1850

Hustru: Anna Nilsson, f. 13/9 1790 i Norrbo, död 17/2 1852

Barn: Stina, f. 22/12 1817 i Buberget, gm Jan Ersson Fors i Hästberget

Anna, f. 12/10 1820 ibm, gm Anders Ols Anders Andersson, Saxhyttan

Karin, f. 25/12 1822 i Karlsänge, gm Anders Persson i Laxsjön

Petter, f. 14/1 1826 ibm, se nedan

Sara, f. 1/5 1830 ibm

Anders, f. 27/5 1833 ibm, lärare vid Enbacken, predikant och lärare

Kolaren, Bubergs

Petter Jansson, f. 14/1 1826 i Karlsänge, gift 8/2 1851

Familjen utflyttad

Hustru: Sofia Jansdotter, f. 4/8 1829 i Saxhyttan,

till Östersaxen 1859

Barn: Sara Stina, f. 22/1 1852 i Karlsänge

Anders, f. 11/2 1853 ibm

Gustav, f. 18/3 1856 ibm

Erik, f. 13/11 1858 ibm, till Västerås,

Johanna, f. 1/1 1862 i Östersaxen, gift Sjöberg, Grängesberg

Karolina, f. 27/6 1864 ibm

Anm. Egendomen i Nyhammars Bruks ägo. Först utarrenderad till Bubergs-Petter Jansson ovan, sedan till Salmons. Kom slutligen i Täpp Per Perssons ägo i samband med Laga Skiftet 1876, se nedan.

Salmons.

Kolaren och smeden, Salmons

Jan Petter Wetterström, f. 16/1 1826 på Lillheden, gift 29/3 1851.

Hustru: Maria Andersdotter, f. 27/3 1827 i Kullen

Barn: Johanna, f. 15/8 1851 i Saxhyttan, gm Gustaf Saxström i Långmyra

Maja Stina, f. 8/2 1855 ibm, gm Anders Andersson, till Roskänge

Anm. Familjen inflyttad till Nyhammars Bruks egendom i Karlsänge 1859.

Utflyttad i samband med Laga Skiftet 1878 till Roskänge.

Täpp Per Perssons.

Hemmansägaren, Täpp

Per Persson, f. 10/4 1791 i Saxhyttan, gift 7/4 1820, död 10/2 1875 i Saxhyttan

Hustru: Anna Kristoffersdotter, f. 27/9 1800 i Saxhyttan, död 6/1 1891 i Karlsänge

Barn: Anders, f. 27/12 1820 i Saxhyttan, drunknade i Väsman 1848

Sara, f. 10/1 1825 ibm. tvilling, död 1825

Petter, f. 10/1 1825 ibm. tvilling, död 1825

Sara Lisa, f. 13/9 1828 ibm, gm Kull Per Andersson, Karlsänge

Isak, f. 26/10 1831 ibm, tvilling, död 1832

Petter, f. 26/10 1831 ibm, tvilling, död 1831

Isak, f. 29/9 1835 ibm tvilling, se nedan

Petter, f. 29/9 1835 ibm. tvilling, se nedan

Anna Greta, f. 7/8 1840 ibm, gm Jan Erik Larsson nedan

Anm. Familjen tidigare bosatt norr om Risgården i Saxhyttan. Tilldelades i samband med Laga Skiftet 1878 den egendom i Karlsänge, vilken tidigare tillhört Nyhammars Bruk (Halvarsgården).

Drängen, senare laggkärlstillverkaren, Täpp

Isak Persson, f. 29/9 1835 i Saxhyttan, gift 12/11 1864

Familjen till

Hustru: Katharina Olsdotter, f. 12/8 1835 i Hyttriset

Norsåsen vid Norrbo

Barn: Jan Erik, f. 29/4 1865 i Saxhyttan

Arbetaren, unge Täpp eller Skräddar

Petter Persson, f. 29/9 1835 i Saxhyttan, gift 15/11 1873   Familjen till Laxsjön

Hustru: Maria Elisabet Persdotter, f. 17/10 1838 i Brynberget   år 1880

Barn: Per Erik, f. 10/7 1874 i Saxhyttan, till Stora Tuna

Anders Gustaf, f. 2/1 1876 ibm

Lovisa Matilda, f. 25/8 1879 i Karlsänge, gift Johansson, Skultuna

Erik Lars.

Hemmansägaren

Jan Erik Larsson, f. 6/8 1838 i Bergsbo, gift 5/11 1865, död 18/9 1921 i Karlsänge

Hustru: Anna Greta Persdotter, f. 7/8 1840 i Saxhyttan, död 10/9 1921 i Karlsänge

Barn: *Johanna* Sofia, f. 22/1 1867 i Saxhyttan, se Karl-Matts

Henning, f. 22/5 1871 ibm tvilling, se nedan

Johan, f. 22/5 1871 ibm. tvilling, till Sunne, Värmland

Anna Maria, f. 10/10 1874 ibm, gm Erik Törnqvist, till Ludvika 1919

Hemmansägaren, Erik Lars

Henning Eriksson, f. 22/5 1871 i Saxhyttan, gift 14/10 1905, död 8/6 1941

Hustru: Ida Johanna Barkström, f. 9/8 1879 i Morgärde, död 23/2 1906

Barn: Karl Erik, f. 9/2 1906 i Karlsänge. Se nedan

Hemmansägaren, Erik Lars

Erik Eriksson, f. 9/2 1906 i Karlsänge, gift 9/6 1934, död 24/10 1994 i Nyhammar

Hustru: *Inga* Evelina Andersson, f. 12/7 1901 i Ljusdal, död 8/7 1977 i Karlsänge

Fosterbarn: Anders *Hilmer* Moberg, f. 3/9 1922 i Ljusdal. (hennes son)

Sven Gustaf Bodlund, f. 17/2 1937 i Ljusdal. (hennes systerson)

Ingrid Margareta Nordgren, f. 25/1 1935 i Sundsvall, gift Lungberg, Grbrg.

Anm. Hilmer Moberg flyttade till Karlskrona 4/3 1942 och Sven Bodlund till

Ljusdal 11/12 1942. Erik Eriksson flyttade till Nyhammar hösten 1977.

Sven Bodlund är för närvarande bosatt i Skellefteå. Hilmer Moberg avled

den 4/3 1981 i Karlskrona. Gården i Karlsänge stod tom fram till år 1983 då den

förvärvades av familjen Forsberg.

Forsbergs.

Föreståndaren

Rune Gunnar Forsberg, f. 9/9 1938 i Östanbjörka

Hustru: *Gerd Gullan* Arnesson, f. 26/7 1940 i Grangärde Kyrkby

Barn: *Lars* Arne Gunnar, f. 15/5 1962 i Säter,

Gerd Anna Elisabet, f. 22/12 1969 i Högbacken,

Per Rune Gunnar, f. 5/6 1972 i dito

Anm. Makarna Forsberg utflyttade till Kyrkbyn år 2009. Gården förvärvades av samma år av de nuvarande ägarna André – Sonesson, tidigare bosatta vid Carl Mats. Familjen redovisas under Carl- Mats nedan.

Norra Gården.

Gården, som var belägen på norra sidan av Tansbäcken på den norra delen av Halvarshemmanet, uppkom genom delning av detta mellan bröderna Anders och Per Janssöner.

Bergsmannen, Halvars

Per Jansson, f. 9/3 1761 i Karlsänge, gift 1783 och 1815

Hustru: Kerstin Jansdotter, f. 4/5 1756 i Östersaxen, gift 1783, död 7/9 1810

Hustru: Anna Vidiksdotter, f. 25/9 1769 i Stensbo. gift 15/7 1815

Barn: Anders, f. 5/2 1784 i Karlsänge, till Rossa

Johan, f. 24/2 1785 ibm, död 20/6 1812

Katharina, f. 29/11 1788 ibm.

Petter, f. 16/11 1791 ibm

Erik, f. 23/7 1795 ibm

Carl, f. 28/10 1798 ibm, till Finnspong

Anm. Familjen till Östersaxen 1815. De efterträds på gården av Hol Jan Andersson gift med Per Janssons brorsdotter.

Torpägaren

Hol Jan Andersson, f. 26/5 1788 i Östersaxen, gift 28/4 1811,

Hustru: Stina Andersdotter, f. 13/8 1789 i Karlsänge

Barn: Anders, f. 19/9 1811 i Östersaxen

Johan, f. 5/9 1814 i Karlsänge

Stina, f. 4/5 1817 ibm

Petter, f. 23/8 1820 ibm

Anm. Hol Jan Andersson flyttade till Saxhyttan 1822 (Hol-Jansgården). Gården i Karlsänge beboddes därefter sannolikt av Hol Jan Anderssons svärföräldrar, Halvars Anders Jansson och dennes hustru Anna Ersdotter, tidigare bosatta på Halvarsgården. Nora Gården ödelades efter deras död, eller omkring 1840.

RIS JANS.

Bergsmannen

Christian Andersson, f. 21/4 1713 i Hof, Norge, gift 5/10 1740, död 22/2 1770

Hustru: Kerstin Jansdotter, f. 17/12 1711 i Östersaxen, död 27/4 1787

Barn: Anders, f. 18/7 1744 i Saxhyttan, se nedan

Karin, f. 24/1 1747 ibm, död 1750

Kerstin, f. 19/8 1751 ibm, död 9/8 1752

Bergsmannen

Anders Christiansson, f. 18/7 1744 i Saxhyttan, gift 6/11 1671,

Familjen var bosatt
i Östersaxen

Hustru: Margreta Olsdotter, f. 7/9 1747 i Roskänge, omgift nedan

Barn: Jan, f. 27/10 1772 i Östersaxen, se nedan

Bergsmannen, Ris

Lars Ersson, f. 2/3 1750 i Roskänge, gift 2/10 1774, död 25/11 1807

Hustru: Margreta Olsdotter, f. 7/9 1747 i Roskänge, gift 1771, 1774, död 27/3 1819

Barn: Kerstin, f. 24/6 1775 i Karlsänge
Anna, f. 1/9 1778 ibm, gift till Laxsjön
Lars, f. 30/11 1780 ibm, till Saxhyttan, Ris Lassas
Katharina, f. 2/1 1784 ibm, gm Petter Persson i Långmyra
Maria, f. 25/4 1787 ibm, gm Per Olsson i Långmyra
Erik, f. 4/10 1791 ibm, till Saxhyttan, Risgården

Torpägaren, Ris

Jan Andersson, f. 27/10 1772 i Östersaxen, gift 16/11 1806, död 28/4 1842

Hustru: Stina Larsdotter, f. 2/5 1783 i Saxhyttan, död 23/3 1859

Barn: Maria, f. 22/9 1807 i Karlsänge, gm Anders Broström nedan
Katharina, f. 12/10 1809 ibm
Stina, f. 25/12 1811 ibm
Anna, f. 11/8 1814 ibm.
Sara, f. 1/4 1817 ibm, gm Jan Andersson nedan
Anders, f. 1/2 1820 ibm, död 1829
Erik, f. 21/9 1821 ibm, död 1822
Karin, f. 9/11 1824 ibm, död 1826
Johanna, f. 1/3 1827 ibm
Gustava, f. 26/2 1829 ibm, gift i Dala-Järna

Gruvarbetaren

Anders Broström, f. 24/12 1809 i Stenberget, gift 14/9 1832, död 21/11 1836

Hustru: Maria Jansdotter, f. 22/9 1807 i Karlsänge, omgift, till Nyhammar

Barn: Jan Erik, f. 1/1 1834 i Karlsänge, död 1834

Torpägaren, Ris

Jan Andersson, f. 16/4 1817 i Ljusnarsberg, gift 26/12 1841 och 1859, död 21/12 1906.

Hustru: Sara Jansdotter, f. 1/4 1817 i Karlsänge, gift 1841, död 1/12 1857 i Karlsänge

Hustru: Stina Larsdotter, f. 1814 i Rossa, gift 2:a gången 1859, död 8/10 1895, Karlsänge

Barn: Maja Stina, f. 8/12 1843 i Karlsänge, död 7/2 1844
Carl August, f. 2/11 1844 ibm, död 12/1 1845
Jan Erik, f. 13/10 1845 ibm, död 7/11 1845
Sara Stina, f. 8/11 1846 ibm, död 23/11 1846
Jan Olof, f. 23/12 1847 ibm, död 16/2 1848
Anna Stina, f. 5/2 1849 ibm, död 1/7 1849
Maja Stina, f. 25/5 1851 ibm
Sara Lisa, f. 27/7 1852 ibm, död 1/9 1852
Carl Erik, f. 11/12 1854 ibm, död 14/5 1855
Fredrik, f. 27/7 1856 ibm, död 1/9 1857

Anm. Ris Jan Andersson flyttade till Pärilby 1896 där han sedan vistades i 10 år fram till sin död 1906. Redan 1883 sålde han dock torpet till Jan Erik Larsson i Karlsänge, och denne sålde i sin tur till Karl Mats Fredrik Karlsson. Gården är borta sedan länge.

Hallbergs.

Gruvarbetaren

Jan Erik Hallberg, f. 28/12 1853 i Gamla Prästhyttan, gift 14/8 1875

Hustru: Leontina Jansdotter, f. 18/7 1856 i Ludvika,

Barn: Gustaf, f. 13/9 1875 i Ludvika
Augusta Elisabet, f. 6/2 1877 ibm, gm Klas Boström, Lillheden
Carl August, f. 8/6 1879 i Norrbärke, till Stockholm
Erik, f. 10/1 1882 ibm, död ogift 29/7 1901 i Grängesberg
Hilma Charlotta, f. 2/6 1884 i Långmyra, till Göteborg
Frida Maria, f. 3/11 1886 ibm, till Hästberget
Elna, f. 1895 i Grängesberg, bosatt i Grängesberg
Johan Gunnar, f. 17/4 1899 ibm, till Hägersten

Anm. Familjen flyttade 1887 från Långmyra till Karlsänge, där man första sommaren bodde i en fäbodstuga vid Simonsänget. De flyttade sedan ner till byn, där de arrenderade Karl Matsgården fram till 1893, då de flyttade till Grängesberg. Jan Erik Hallberg avled i Timmerstugan, Grängesberg, den 19/3 1904. Hans änka Leontina Hallberg dog den 3/9 1922 på Norrmalm i Grängesberg.

Karl Mats.

Kolaren och hemmansägaren

Carl Mattsson, f. 7/8 1826 i Saxhyttan, gift 19/11 1852 och 24/7 1869, till Grängesberg.

Hustru: Lisa Olsdotter, f. 2/3 1829 i Bredberget. gift 1852, död 29/9 1867

Hustru: Sara Ersdotter, f. 28/1 1836 i N. Västansjö, gift 1869, död 20/2 1916 i Björktorp

Barn: Anders Gustaf, f. 1/5 1854 i Saxhyttan, till Amerika
Carl Fredrik, f. 2/11 1859 i Bredberget, död 19/8 1863
Carl Fredrik, f. 12/9 1864 ibm, se nedan

2:a giftet: Per Erik, f. 25/9 1869 ibm, bosatt i Björktorp, Grängesberg

Hemmansägaren

Carl Fredrik Karlsson, f. 12/9 1864 i Bredberget, gift 14/5 1892, död 14/7 1927

Hustru: Johanna Sofia Ersdotter, f. 22/1 1867 i Saxhyttan, död

Barn: Julia Sofia, f. 14/6 1893 i Karlsänge, gift Persson, Ludvika
Hanna Cecilia, f. 22/11 1894 ibm, gm Artur Pettersson, Borlänge
Maria, f. 16/3 1897, gm John Ström, skild, död 7/5 1937 i Karlsänge
Karl Oskar, f. 28/3 1899 ibm. Se nedan
Klara, f. 28/3 1902 ibm, gm Ernst Naucclér i Norrbo

Hemmansägaren

Karl Oskar Karlsson, f. 28/3 1899 i Karlsänge, gift 6/6 1931, död 18/7 1976 i Sunnansjö

Hustru: Ester Viola Karlsson, f. 30/3 1910 i Säfsnäs, död 8/3 1983 i Karlsänge

Barn: Stig Torsten, f. 3/9 1931 i Karlsänge. se nedan
Mats Anders, f. 13/6 1941 i dito, se nedan
Karl Lennart, f. 24/9 1942 i dito, bosatt i Sunnansjö
Sven Yngve, f. 23/4 1947 i dito, bosatt i Hästberget

Järnverksarbetaren, Karl Mats

Anders Karlsson f. 3/6 1941 i Karlsänge,

Hustru: *Karin* Elisabet Lahr, f. 11/1 1948 i Örebro, S:t Nicolai

Barn: *Lena* Ulrika, f. 3/3 1973 i Borlänge

Kristina Anita, f. 12/2 1976 i dito

Anm. Makarna är bosatta i Grängesberg men utnyttjar gården i Karlsänge som fritidshus.

Carlmats.

Lagerchefen

Torsten Carlmats, f. 3/9 1931 i Karlsänge, gift 22/2 1974, död 1/6 1986

Hustru: *Kerstin* Anna Helena Berggren, f. 15/9 1944 i Nora, till Nora 1996.

Barn: *Anna Gunilla*, f. 18/5 1974 i Långbro, Örebro län

Stig Anders, f. 12/7 1976 i Nora bergsförsamling

Anm. Gården, som uppfördes av *Torsten* Carlmats år 1970 utnyttjades först som fritidshus men blev från och med 1981 använd för åretruntboende. År 1996 sålde *Kerstin* Carlmats gården till *Christer André* och *Mari Lundström*.

Andrés.

Målarmästaren

Erik Christer André, f. 16/7 1953 i Grangärde, gift 28/3 1981, frånskild,

Sambo: *Mari* Elisabet Lundström, f. 3/1 1960 i Grangärde, utflyttad

Sambo. *Anna Berit* Sonesson, f. 19/4 1953 i Dala-Järna,

Barn: *Hanna* Viktoria Maria André, f. 19/5 1981 i Farsta,

Fredrik Hans Erik, André, f. 20/7 1984 i dito

Jenny Maria Lundström, f. 14/5 1981 i Västansjö

Åsa Elisabet Lundström, f. 2/8 1984 i dito

Anm. *Christer André* var tidigare gift med *Monica André*, född 10/10 1950 i Brännkyrka. *Mari Lundström* var tidigare gift med *Dan Ola Lundström*, född 17/3 1946 i Ludvika.

Plåtens - Mjölarns.

Bergsmannen

Per Halfvarsson, f. 19/11 1729 i Karlsänge, gift 1752 och 1790, död 15/3 1803

Hustru: *Karin* Ersdotter, f. 1722 i Saxhyttan, gift 1752, död 17/4 1787

Hustru: *Lisa* Larsdotter, f. 24/6 1751 i Räfvsåla, flyttat till Räfvsåla

Barn: *Anna*, f. 8/7 1753 i Saxhyttan

Erik, f. 4/3 1756 ibm, bosatt i Saxhyttan, Pellasgården

Brita, f. 5/8 1757 ibm, gm, gm *Johan* Larsson i Bergsbo

Johan, f. 21/5 1760 ibm, se nedan

Anm. *Per* Halfvarsson var son till *Halvar Persson* i Karlsänge och han bosatte sig i Saxhyttan, där han grundlade den så kallade Pellasgården.

Stamparen och hemmansägaren

Johan Person, f. 21/5 1760 i Saxhyttan, gift 11/11 1781, död 10/4 1823

Hustru: Stina Jönsdotter, f. 4/12 1755 i Hoberget, död 21/3 1843

Barn: Katharina, f. 31/8 1783 i Saxhyttan, gift Wetterström, Lillheden.

Elisabet, f. 12/4 1784 ibm, gm Daniel Larsson nedan

Petter, f. 27/3 1787 ibm, bosatt i Saxhyttan, Saxström

Kristina, f. 30/8 1789 ibm

Anna, f. 26/4 1792 ibm

Maria, f. 28/6 1799 ibm, död 21/7 1806.

Anm. Varken Per Halfvarsson eller Johan Persson bodde i Karlsänge, men de ägde marken där Rämsgården nu ligger. Per Halfvarsson var sonson till Karlsänges förste nybyggare, Per Halvarsson. Gården i Saxhyttan låg ett stycke norr om Anders-Nilsgården och kallades Pellasgården. Johan Persson bodde på den så kallade Stamparbacken, sedermera känd som Saxbergs. Johan Perssons måg Daniel Larsson, var den som flyttade upp till Karlsänge och där anlade ett nybygge.

Arbetaren och torpägaren

Daniel Larsson, f. 18/11 1783 i Dalkarsberg, gift 11/10 1807, död 21/4 1820

Hustru: Elisabet Jansdotter, f. 12/4 1784 i Saxhyttan, död 5/1 1830

Barn: Kristina, f. 22/10 1807 i Saxhyttan, se nedan

Petter, f. 12/1 1812 ibm, till Säter

Katharina, f. 23/5 1815 ibm, gm Jan Ersson i Hedbyn

Anders, f. 8/3 1819 ibm, till Morgärde

Mjöl'naren och torpägaren, Plåt

Anders Persson, f. 14/5 1803 i Stenberget, gift 25/2 1837, död 8/1 1885

Hustru: Kristina Danielsdotter, f. 22/10 1807 i Saxhyttan, död 14/5 1894

Myndling: Anna Larsdotter, f. 1805 i Rönnäset

Anm. Gården försåld 1879 till Riksdagsmannen Jan Petter Jansson i Saxhyttan, vilken 1880 avyttrade den till Räms Anders Persson, se Rämsgården nedan

Rämsgården.

Hemmansägaren och byggmästaren, Räms

Anders Persson, f. 23/7 1852 i Storslätten, gift 23/12 1876, död 26/11 1921

Hustru: Anna Lisa Persdotter, f. 10/8 1852 i Saxhyttan, död 3/4 1903

Barn: *Emma* Kristina, f. 7/5 1878 i Storslätten, gm Karl Jansson, Saxhyttan

Anders August, f. 2/1 1882 i Karlsänge. se nedan

Karl Fredrik, f. 16/10 1884 ibm, till Mockfjärd

Erik Edvard, f. 25/9 1887 ibm, död 28/3 1903

Johan Albert, f. 14/8 1890 ibm, död 8/2 1907

Petrus Gotthard, f. 23/2 1893 ibm, se nedan

Elsa Maria, f. 4/5 1896 ibm, gm Georg Stenqvist, Stakheden

Joel Emanuel, f. 1/6 1899 ibm, död 8/5 1900

Anm. Räms Anders Persson var inflyttad från Storslätten år 1880. Plåt Anders Persson och hans hustru bodde kvar i en undanstagsstuga strax söder om gården.

Sonen, Räms

Anders August Andersson, f. 2/1 1882 i Karlsänge, gift 15/4 1906

Hustru: Johanna Sofia Andersson, f. 19/9 1876 i Karlsänge

Barn: Hanna *Margareta*, f. 7/10 1907 i Karlsänge, bosatt i Norberg
Karin Linnea, f. 29/3 1909 i Mockfjärd, gm Erik Gyllenhammar, Solna
Anna Viola, f. 14/5 1911 ibm, gm Nils Karlsson, till Malmö
Karl *Rune*, f. 26/5 1914 i Gällivare, till Årsta, bosatte sig senare i Norberg
Erik *Gösta*, f. 12/6 1916 ibm, bosatt i Västerås.

Anm. Familjen flyttade till Mockfjärd 19/11 1908, sedermera till Gällivare den 23/11 1913, och bosatte sig slutligen i Kärrgruvan, Norberg. Räms August Andersson avled den 12/1 1932 i Mossgruvan och änkan Johanna Andersson den 25/7 1950 i Kallmora.

Sockenbyggmästaren

Petrus Andersson, f. 23/2 1893 i Karlsänge, gift 3/12 1923, död 11/4 1978 i Solgärde

Hustru: Anna Erika Hellqvist, f. 12/11 1890 i Örebro, död 20/10 1971 i Nyhammar

Barn: Anna Elvira (Vera), f. 4/7 1910 i Lindesberg, gm Folke Andersson
Bertil Oskar, f. 24/5 1923 i Katarina församling, Stockholm

Ingenjören

Bertil Räms, f. 24/5 1923 i Katarina församling, gift 6/6 1954, död 7/1 2003

Hustru: *Ing-Britt* Vilhelmina Andersson, f. 3/6 1928 i Tuna Hästberg

Barn: Anders Bertil, f. 8/1 1960 i Karlsänge, bosatt i Saxhyttan
Mats Erik, f. 5/3 1962 i dito, bosatt på Ställberget
Anna *Kristina*, f. 29/1 1967 i dito, bosatt i Grängesberg

Anm. Petrus Andersson flyttade med sin familj till Hyttriset i Nyhammar 1936. Rämsgården därefter uthyrd fram till 1956, då Bertil och Ing-Britt Räms flyttade in här. Anna Hellqvist ovan var änka efter typografen E.W. Hellqvist. Dottern Vera föddes i detta äktenskap.

Hyresgäster vid Rämsgården.

Åren 1936 - 1956.

Agronomen, senare missionären

Sven Holger Falck, f. 8/12 1902 i Järna, gift 23/6 1933, död 10/12 1967 på Grönland

Hustru: Vera Schwarts, f. 2/9 1908 i Maria Magdalena, död 12/10 1973 i Hallstahammar

Adoptivdotter: *Ingrid* Viola Falck, f. 4/10 1938 i Ludvika, gift Kvist, Hallstahammar

Anm. Vera och Sven Falck flyttade till Rämsgården 1936. År 1945 flyttade de till Östersaxen. De blev sedermera missionärer på Grönland.

Lantbrevbäraren

Erik *Gustaf* Magnusson, f. 30/4 1908 i Gustaf Adolf, g. 25/8 1945, död 6/1 1971 i Virsbo

Hustru: *Malin* Maria Jansson, f. 14/10 1919 i Stockholm, död 30/10 1972 i Virsbo

Barn: *Gunilla* Christina, f. 1/10 1946 i Karlsänge, gift Larsson, Virsbo

Anm. Familjen inflyttad till Rämsgården i samband med giftermålet 1945.

Den 10/9 1952 flyttade de till Virsbo i Västmanland.

Sjukvårdaren

Olof Anton Åsåker, f. 24/11 1927 i Järvsö, gift 30/8 1952, död 8/1 1992 i Säter

Hustru: Rut Astrid Jansson, f. 6/1 1925 i Västergötland,

Barn: Britt Marie, f. 9/6 1953 i Karlsänge

Bengt Rune, f. 7/5 1956 i dito.

Anm. Familjen inflyttad till Rämshögden 1952. Utflyttad till Nyhammar den 13/11 1956, sedermera bosatta i Säter.

Anders Ers - Vadfors.

Nybyggaren, Tägt

Erik Janson, f. 23/1 1815 i Laxsjön, gift 5/11 1842, död 15/10 1879 i Karlsänge

Hustru: Kristina Mattsdotter, f. 16/1 1813 i Saxhyttan, död 31/1 1874

Barn: Anders, f. 23/4 1844 på Ställberget, se nedan

Erik, f. 28/6 1851 i Saxhyttan, till Borlänge, tog namnet Tägtström

Smeden och snickaren

Anders Ersson, f. 23/4 1844 på Ställberget, gift 27/4 1867, död 18/8 1927

Hustru: Sofia Andersdotter, f. 7/9 1846 i Morgärde, död 29/3 1924

Barn: Anders Fredrik, f. 16/7 1867 i Karlsänge, till Amerika, död 1938

Gustaf Adolf, f. 6/11 1869 ibm, till Borlänge, död 28/5 1957

Carl Johan, f. 25/12 1871 ibm, död 7/3 1872

Carl Erik, f. 8/5 1873 ibm, till Borlänge, död 20/3 1917

Johanna Sofia, f. 16/1 1875 ibm, död 18/12 1975.

Johanna Sofia, f. 19/9 1876 ibm, gm Rämshög August Andersson, se ovan

Johan August, f. 31/1 1879 ibm, till Amerika, död 27/1 1962

Maria Matilda, f. 24/2 1881 ibm, död 1882

Edvard Albert, f. 14/1 1883 ibm, till Amerika, död 1964

Erik August, f. 5/2 1885 ibm, se nedan

Frans Alrik, f. 8/10 1888 ibm., till Färjenäs, död 20/3 1967

Elinstallatören

August Vadfors, f. 5/2 1885 i Karlsänge, gift 26/12 1924, död 29/5 1971

Hustru: Hilda Johanna Sandberg, f. 10/4 1900 i Lilltärnsjö, Ramsele, död 15/5 1977

Barn: Märtha Sofia, f. 21/5 1925 i Karlsänge, bosatt i Julita

Kjell Erik Anders, f. 30/11 1933 i dito, se nedan

Elinstallatören

Kjell Vadfors, f. 30/11 1933 i Karlsänge

Ogift

Anm. Bröderna Gustaf Adolf Eriksson, Albert Eriksson och August Eriksson antog år 1917 släktnamnet Vadfors. Johanna Andersson gifte sig med Rämshög August Andersson, Se under Rämshögden ovan. Bröderna Fredrik Andersson, Johan Andersson och Albert Eriksson, vilka utvandrade till Chicago antog namnet Adison. Fredrik Adison var verksam som byggmästare medan Johan Adison och Albert Adison båda var byggnadssnickare.

Tägt Per Janssons - Gamla Åkerströms.

Nybyggaren, Tägt

Per Jansson, f. 10/10 1822 i Laxsjön, gift 8/3 1852, död 25/11 1902 i Pärilby

Hustru: Anna Ersdotter, f. 10/1 1822 i Långmyra, död 9/1 1891 i Karlsänge

Barn: Sara Stina, f. 18/7 1852 på Ställberget, till Amerika 19/1 1897

Anna Lisa, f. 6/8 1855 ibm, gm Anders Åkerström nedan

Johanna, f. 5/11 1858 i Karlsänge, till Stora Tuna 12/11 1895

Arbetaren

Anders Johan Åkerström, f. 12/3 1854 i Tuna, gift 15/8 1883, död 10/2 1915

Hustru: Anna Lisa Persdotter, f. 6/8 1855 på Ställberget, död 11/6 1912

Barn: Albert, f. 21/8 1884 i Domnarvet, se Nya Åkerströms nedan

Anm. Tägt Per Jansson var först bosatt på Ställberget, där han hade en broder, bergsmannen Anders Jansson (Ställbergs Anders den äldre). År 1855 påbörjade han ett nybygge i Karlsänge, dit han flyttade med sin familj året efter. Även brodern Tägt Erik Jansson bosatte sig i Karlsänge (Jämför ovan under Anders Ers). Anders Åkerström var till en början bosatt i Domnarvet i Stora Tuna, men efter svärmoderns död 1891 flyttade han med sin familj till Karlsänge. Tägt Per Jansson flyttade till Pärilby 1902, där han vistades några månader fram till sin död samma år. Gården vid Gamla Åkerströms ödelades 1915, och egendomen underlades ägarna av Nya Åkerströms. Den såldes 1971 till familjen Smoljakov.

Smoljakov. (Smoljar).

Nikolai Smoljakov (Smoljar), f. 27/5 1928 i Ukraina, gift 9/2 1948,

Hustru: Xsenia Smoljakov, f. 5/4 1924 i Ukraina, död 22/3 1991 i Ludvika

Barn: Vera Ljobov, f. 26/4 1954 i Ludvika, gift Karlback, Falun

Peter Nikolai, f. 29/8 1955 i dito, bosatt i Ludvika

Michail, f. 2/9 1964 i dito, bosatt i Ludvika

Anm. Familjen lät 1972 uppföra ett nytt hus på platsen för Gamla Åkerströms, vilket de utnyttjar till fritidshus.

Kull Pellas -- Nya Åkerströms.

Nybyggaren och arbetaren, Kull

Per Andersson, f. 5/11 1832 i Kullen, gift 30/10 1858, död 9/1 1910

Hustru: Sara lisa Persdotter, f. 13/9 1828 i Saxhyttan, död 2/3 1907

Barn: Jan Peter, f. 19/1 1859 i Saxhyttan

Erik, f. 25/6 1860 ibm, till Amerika 1890

Carl Fredrik, f. 7/6 1862 ibm, död 1863

Fredrika, f. 2/5 1865 ibm, gm Enkull Erik Ersson i Hästberget

Carl Fredrik, f. 28/1 1867 i Östanbjörka, bosatt i Norrbo

Henning, f. 18/5 1871 ibm, se nedan

Anm. Kull Per Andersson var med sin familj först bosatt i Saxhyttan, flyttade sedan till Östanbjörka och slutligen till Karlsänge den 8/11 1876.

Arbetaren, Kull

Henning Pettersson, f. 18/5 1871 i Östanbjörka, gift 26/4 1902, död 14/11 1909

Hustru: Johanna Eriksson, f. 30/3 1876 i Norrbo, se nedan

Barn: Erik Henrik, f. 15/5 1902 i Karlsänge, vaktmästare på Saxenberg

Karl Verner, f. 29/8 1908 i dito. Se nedan

Arbetaren

Anders Albert Åkerström, f. 21/8 1884 i Domnarvet, död 29/6 1970 i Karlsänge

Hustru: Johanna Eriksson, f. 30/3 1876 i Norrbo, död 9/12 1944. (Jämför ovan).

Barn: Johan Albert, f. 8/11 1914 i Karlsänge, se nedan

Hanna Josefina, f. 19/3 1918 i dito, se nedan

Verkstadsarbetaren

Sven Emil Ström, f. 12/8 1911 i Kolbäck, gift 31/3 1945, död 25/3 1996 i Sunnansjö.

Hustru: Hanna Åkerström, f. 19/3 1918 i Karlsänge, död 10/10 2001 i Sunnansjö.

Barn: Karin Margareta, f. 27/10 1957 i Stensbo, gift Persson, Sunnansjö.

Anm. Familjen var till en början bosatt i Stensbo, sedermera i Sunnansjö By.

Skogsarbetaren

Johan Åkerström, f. 8/11 1914 i Karlsänge, gift 26/12 1955, död 19/8 1991 i Karlsänge

Hustru: Ester Matilda Andersson, f. 14/7 1907 i Älvdalen, död 21/4 1997 i Sunnansjö

Barnlösa

Skogarbetaren

Karl Pettersson, f. 29/8 1908 i Karlsänge, död 24/10 1996 Sunnansjö

Ogift

Anm. Gården till Barbro Lindberg 1992.

Barbro Lindbergs.

Undersköterskan

Barbro Lindberg, f. 4/11 1957 i Karlsänge

Dottern Danielle, f. 18/8 1993

Brynbergs Karl Eriks.

Nybyggaren och sågverksarbetaren

Karl Erik Jansson, f. 8/11 1860 i Brynberget, gift 21/3 1886, död 18/12 1943

Hustru: Anna Lovisa Pettersson, f. 24/2 1859 i Bergsbo, död 18/11 1951

Barn: Hilma Lovisa, f. 29/6 1886 i Karlsänge, se nedan

Karl August, f. 14/5 1890 ibm, bosatt i Nyhammar

Johan Fredrik, f. 17/5 1893 ibm, se nedan

Gustaf Adolf, f. 2/7 1896 ibm, se nedan

Hanna Sofia, f. 27/11 1900 ibm, se nedan

Erik August, f. 17/8 1904 ibm, se nedan

Anm. Brynbergs Karl Erik Jansson lät uppföra gården år 1892.

Finsnickaren

Gustaf Karlsson, f. 2/7 1896 i Karlsänge, gift 19/6 1932, död 6/2 1974 i Saxhyttan
Hustru: Maria Edit Sjöberg, f. 30/3 1899 i Mockfjärd, död 23/8 1991 på Solgårde
Barnlösa.

Byggnadssnickaren

August Karlsson, f. 17/8 1904 i Karlsänge, gift 13/9 1936, död 14/6 1994
Hustru: Syster Lisa Leijström, f. 1/8 1911 i Stora Skedvi, död 1/1 1999
Barn: Gurli Elisabet, f. 22/9 1936 i Karlsänge, se nedan
Birgitta Marianne, f. 3/1 1939 i Saxhyttan, gift med John-Erik Ståhl
Karin Anita, f. 6/2 1941 i dito, gift med Sture Andersson

Fabrikören och finsnickaren

Johan Karlsson, f. 17/5 1893 i Karlsänge, död 5/7 1981
Ogift

Hilma Karlsson, f. 29/6 1886 i Karlsänge, död 30/11 1960

Barn: Signe, f. 24/7 1909 i Karlsänge. Se nedan

Signe Karlsson, f. 24/7 1909 i Karlsänge, död 13/5 1994

Ogift

Hanna Karlsson, f. 27/11 1900 i Karlsänge, död 26/11 1997

Ogift

Anm. Gården brann ner den 26 november 1997, varvid Hanna Karlsson innebrändes. Vid den följande utredningen kunde ej brandorsaken fastställas. Enar Söderberg, gift med Hannas brorsdotter, lät året efter riva brandresterna, och lät även schakta av det mesta av kullen där huset legat. År 1999 uppfördes en ny villa strax söder om den gamla gårdsplatsen, och makarna Söderberg kunde flytta in året efter. Enar Söderberg uppförde även ett garage kombinerat med ett verkstadsrum.

Söderbergs.

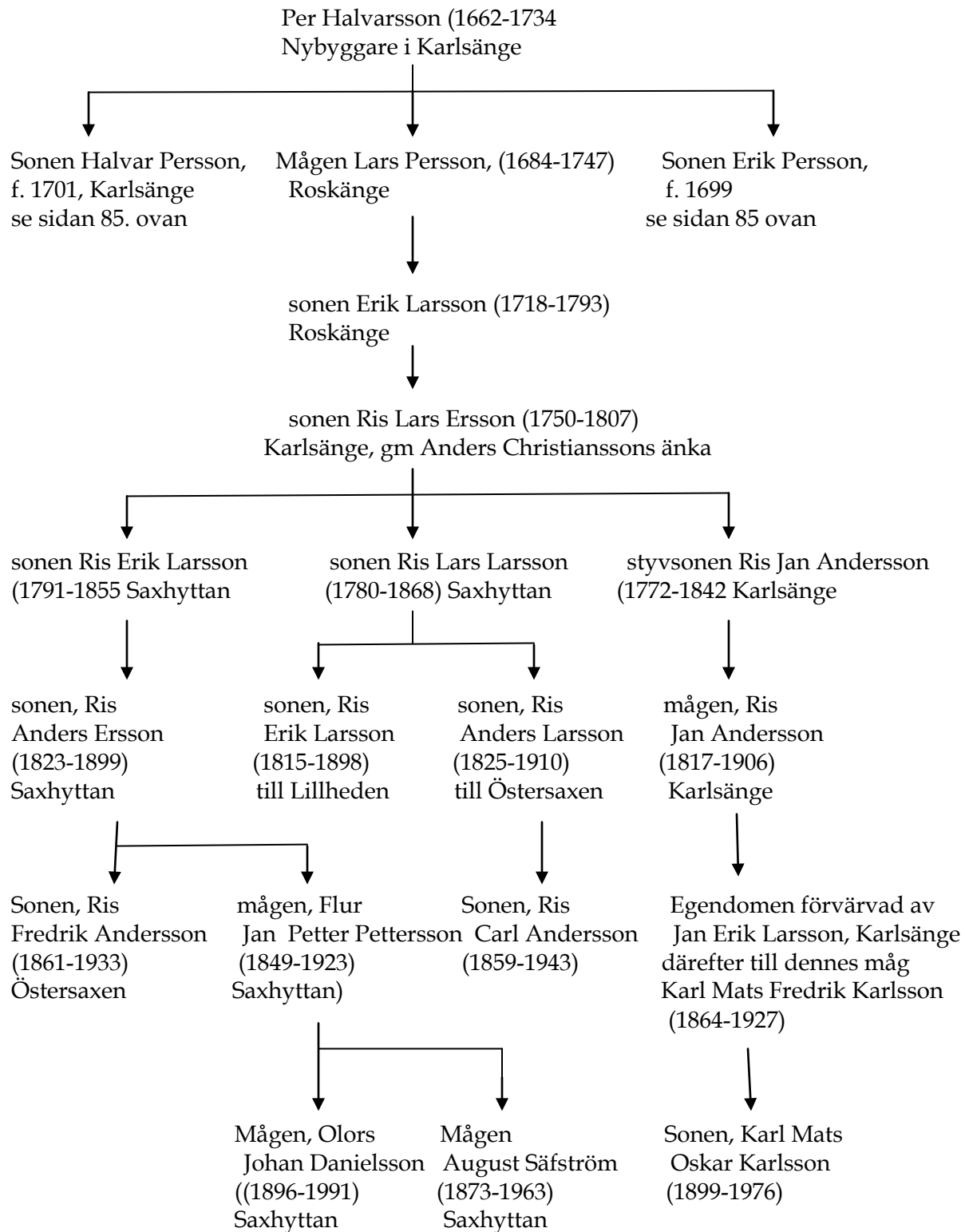
Sven *Enar* Söderberg, f. 7/2 1935 i Stenkyrka, Gotland, Inflyttade från Järna i
Hustru: *Gurli* Elisabet Karlsson, f. 22/9 1936 i Saxhyttan, Sörmland år 2000.
Barn: Eva *Elisabet*, f. 22/11 1958 i Gryt, Sörmland
Åsa Katarina, f. 16/4 1965 i Askersund

Anm. Makarna inflyttade till Karlsänge från Järna i Södermanland år 2000 och utflyttade till Lickershamn på Gotland 2015. Nuvarande ägare av fastigheten är **Joakim Otterberg och Tina Lindmark.**

Erik Larssons måg, Karl Mats Fredrik Karlsson. Tägt Erik Janssons hemmansdel övergick på sonen Anders Ersson.

**Per Matts 1/4 i Gärde eller
Halvar Per 1/4 i Östanmyra**

Carta över Saxhytta uti

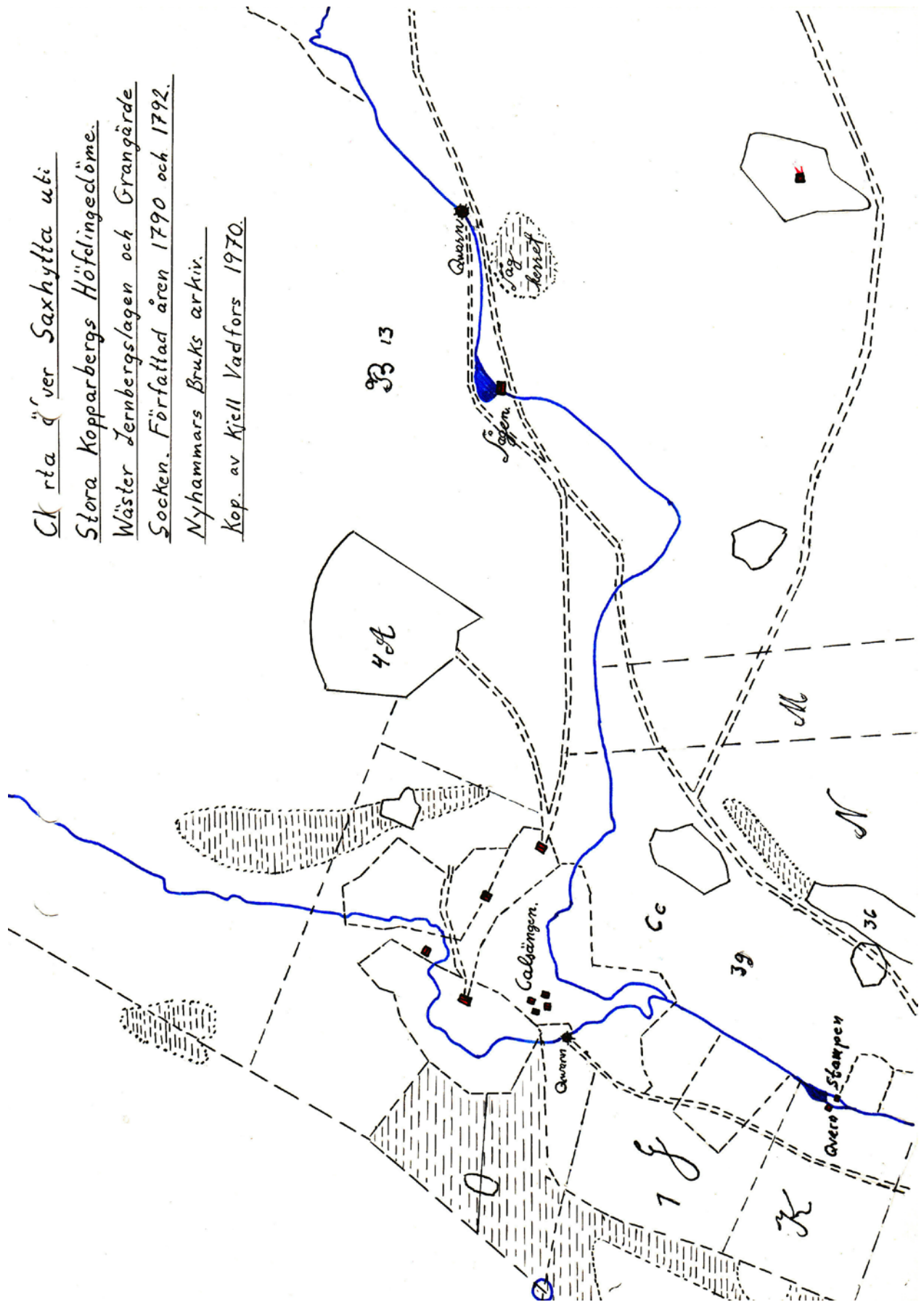
Stora Kopparbergs Höfvelingedöme.

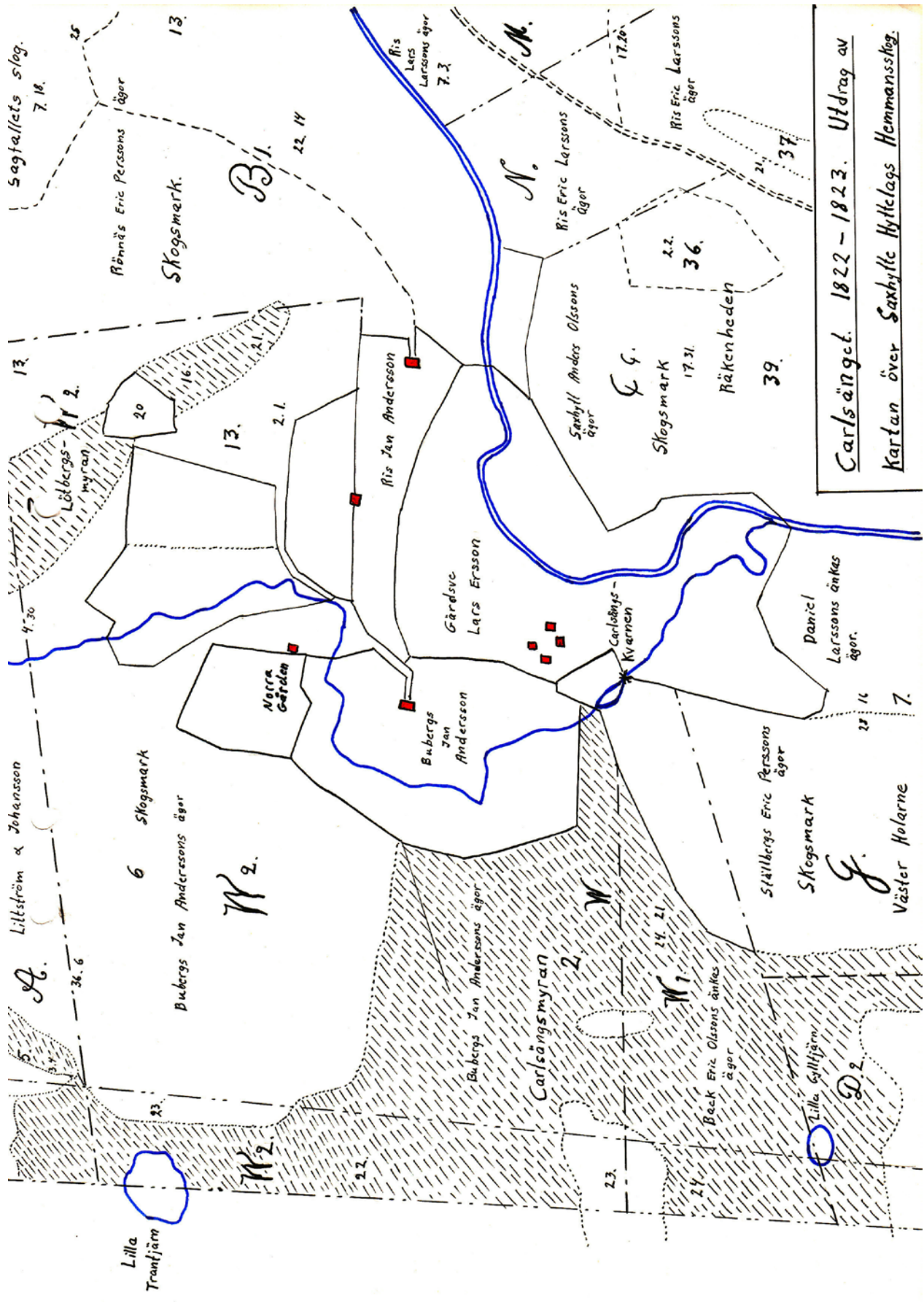
Wäster Lärnbergs-lagen och Grangärde

Socken. Författad åren 1790 och 1792.

Nyhammars Bruks arkiv.

Kop. av Kiell Vadfors 1970.

Carlsänges l. 1822 - 1823. Utdrag av
Kartan över Saxhylls Hyttelags Hemmanslag.

Karta

över inträsningsjorden till

CARLSÄNGETS BY

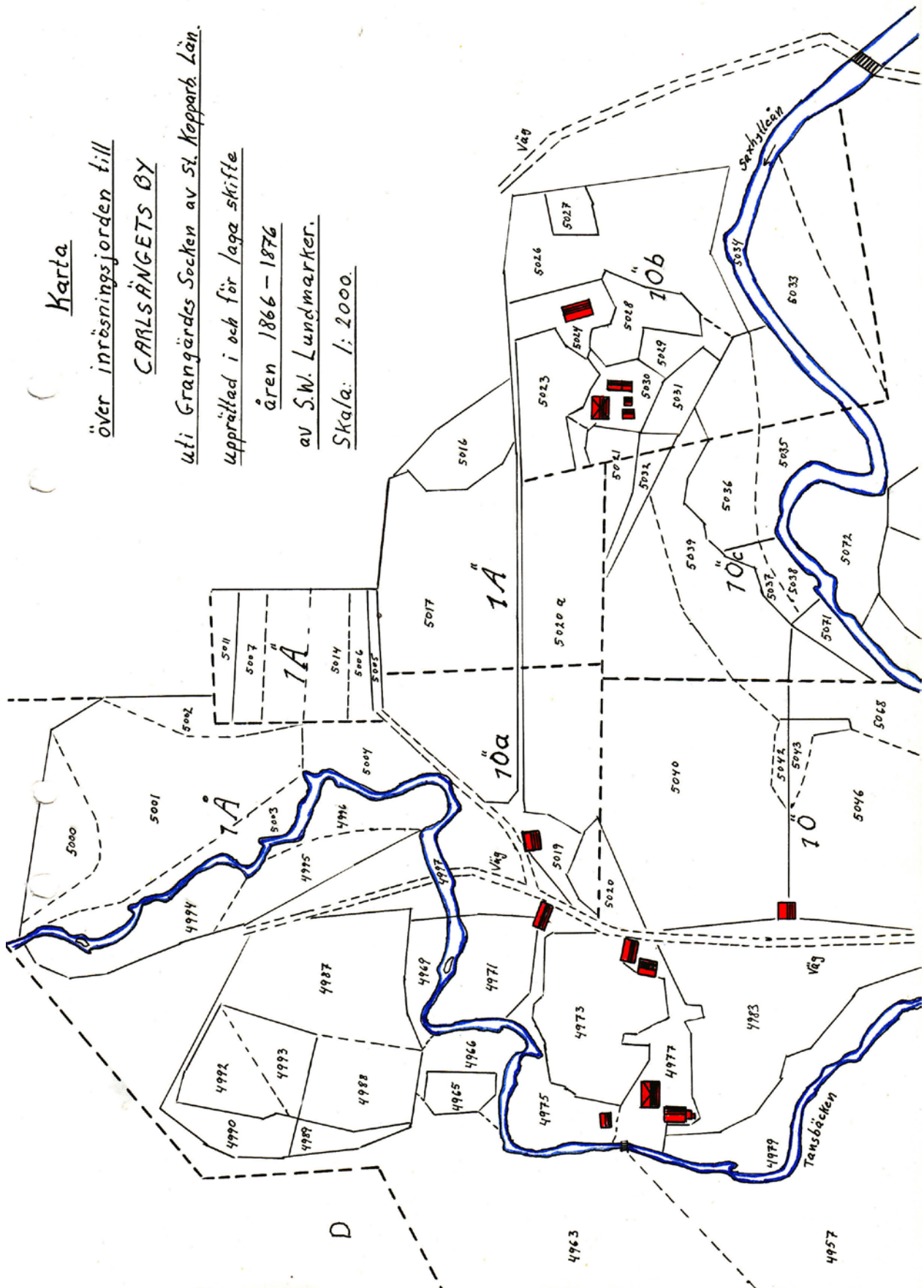
uti Grangärdes Socken av St. Kopparb. Län.

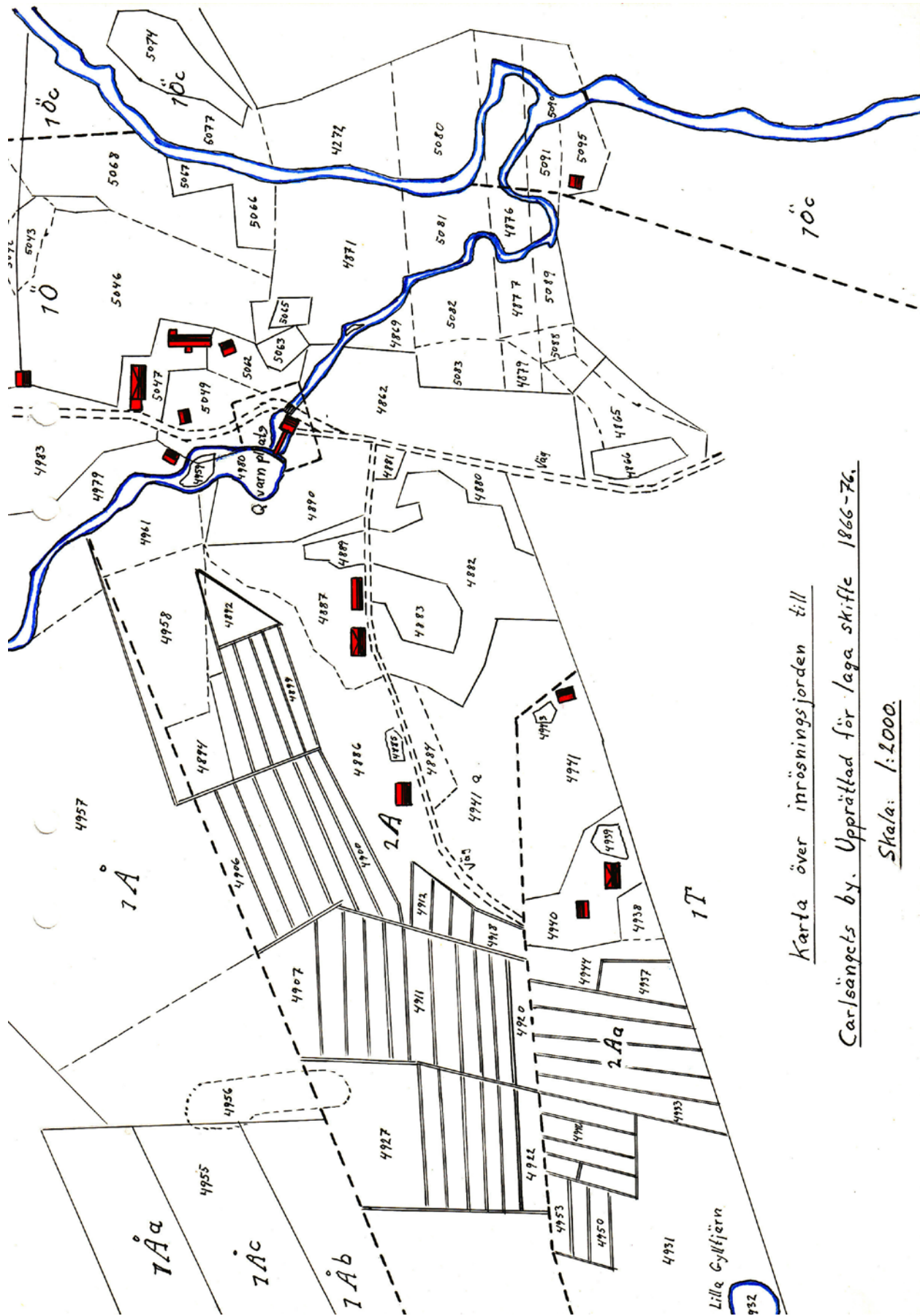
upprättad i och för laga skifte

åren 1866 - 1876

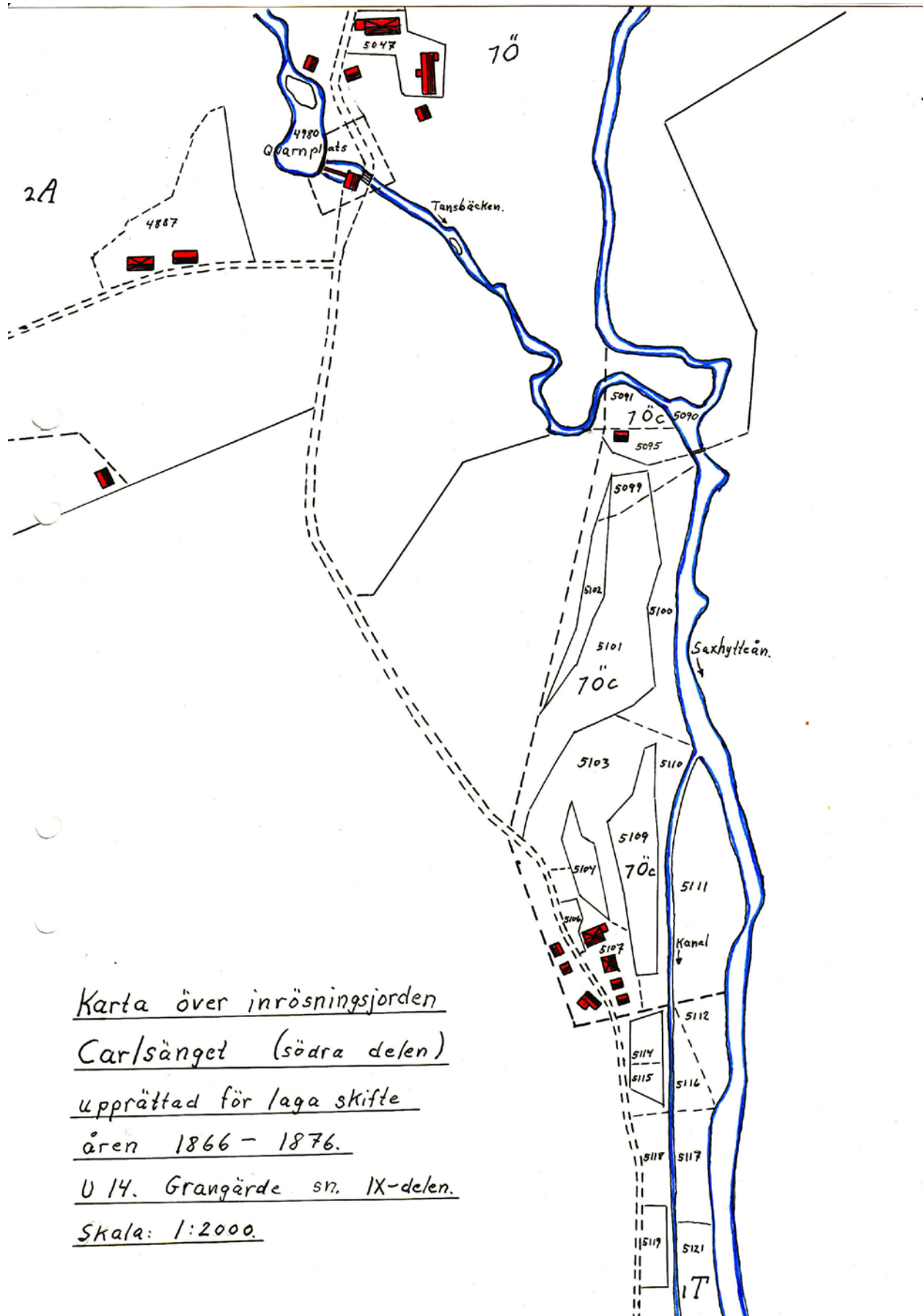
av S.W. Lundmarker.

Skala: 1: 2000.

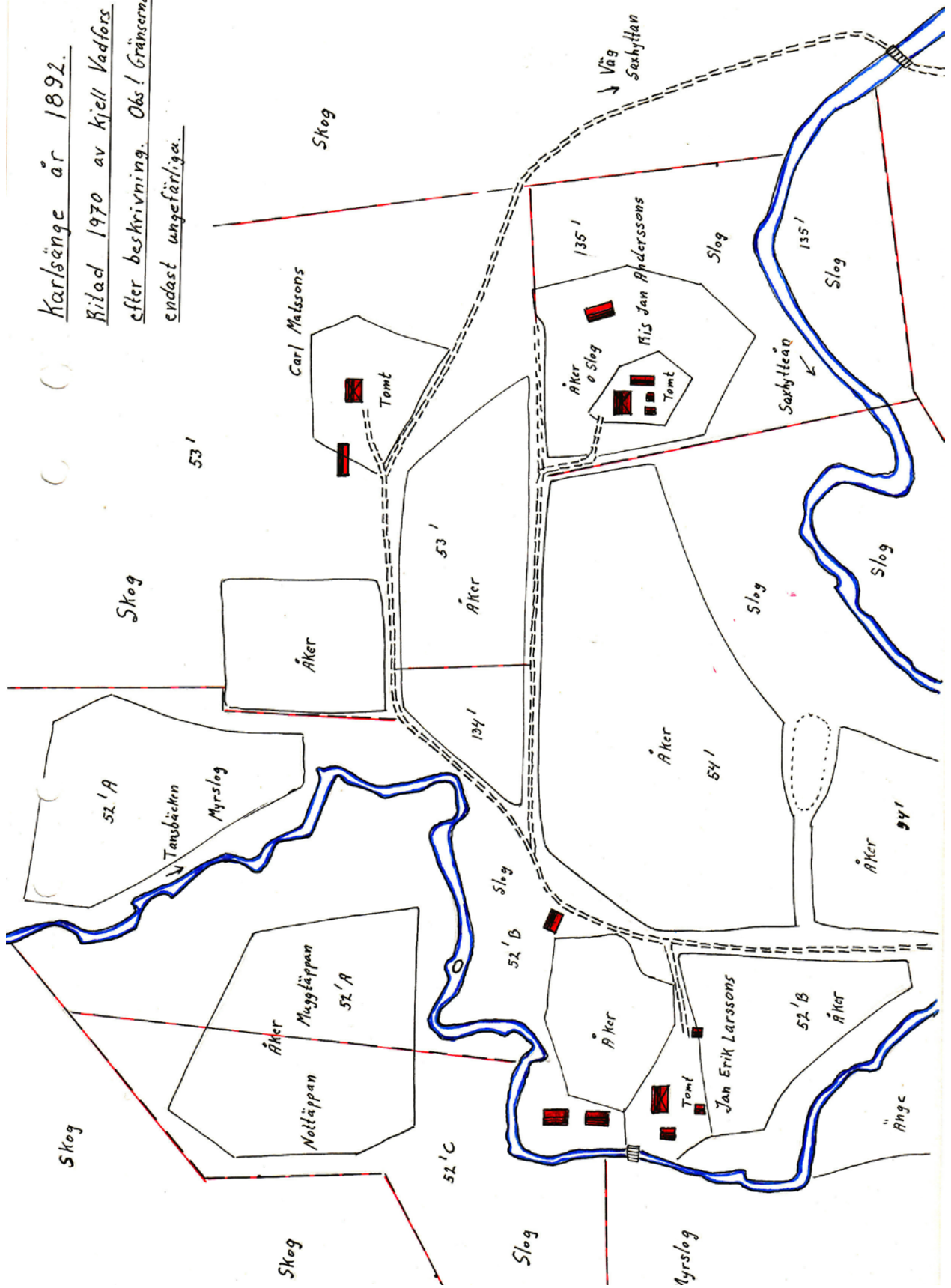
Karta över inrösningsjorden till
 Carlsäpnets by. Upprättad för laga skifte 1866-76.
 Skala: 1:2000.

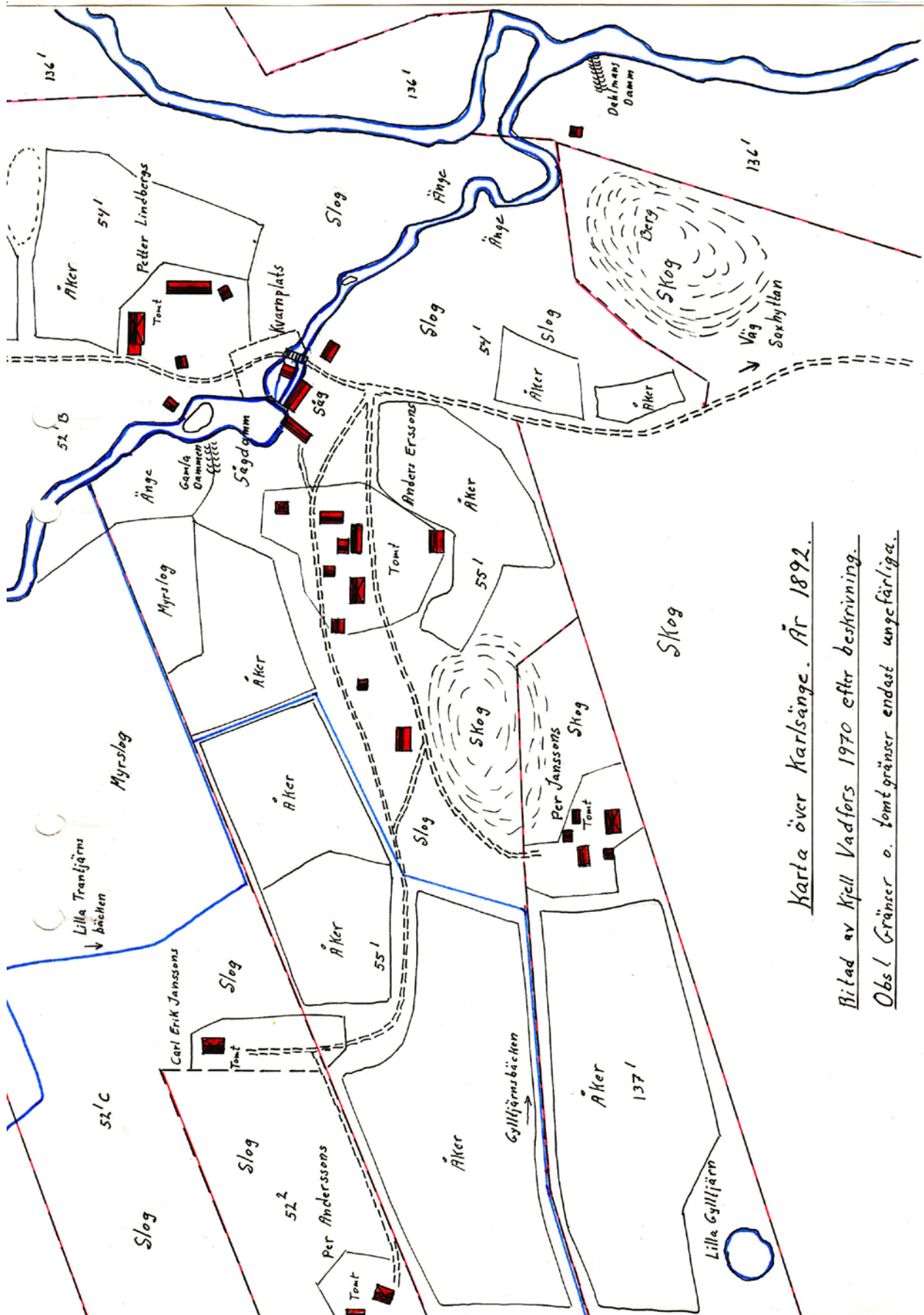

Karta över inrösningsjorden
Carlsängen (södra delen)
upprättad för laga skifte
åren 1866 - 1876.
U 14. Grangärde sn. IX-delen.
Skala: 1:2000.

Karlsänge år 1892.

Ritad 1970 av Kjell Vadfors
efter beskrivning. Obs! Gränserna
endast ungefärliga.

Karta över Karlsånge. År 1892.

Bitad av Kjell Vadfors 1970 efter beskrivning.

Obs! Gränser o. tomtgränser endast ungefärliga.

Laga Skiftet, åren 1866 - 1876. Carlsänget.

Utdrag ur ägobeskrivning och taxeringslängd samt hävdeförteckning vid Laga Skifte å alla ägor till Kyrkoby- och Saxhytte Samfällighet i Grangärde Socken och Stora Kopparbergs Län, upprättad åren 1867 och 1868.

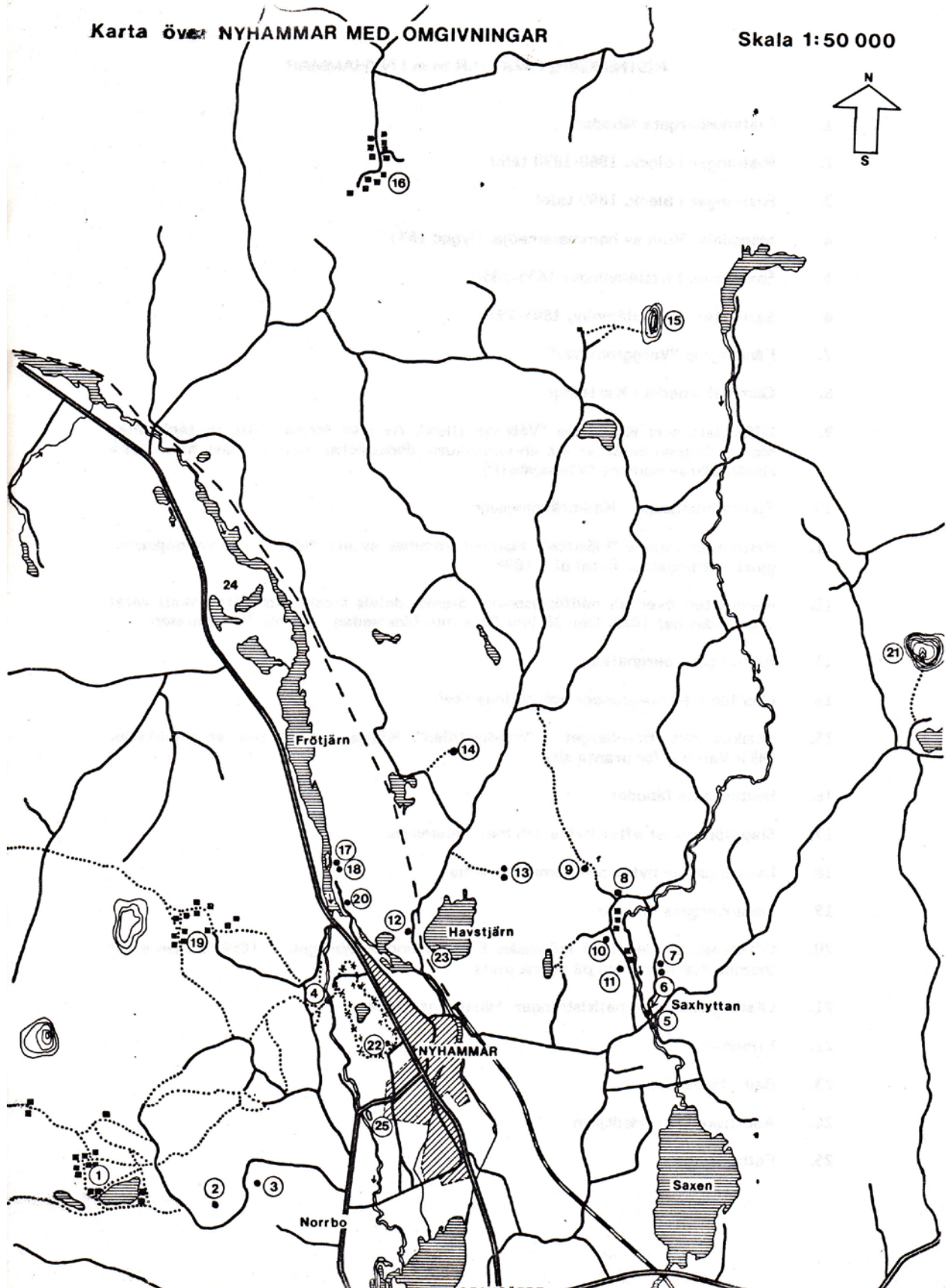
4838 - 4840.	Tägt Erik Jansson, Carlsänget.	Åker o slog.
4864 - 4869.	Gärdsve Per Larsson, Carlsänget.	Åker o slog.
4870	"- " " " "	Holme, impedimenter.
4871 - 4879.	"- " " " "	Slog.
4880 - 4886.	Tägt Erik Jansson, Carlsänget.	Åker och slog.
4886 a	"- " " " "	Väg, impedimenter.
4887	"- " " " "	Tomt.
4888 - 4930.	"- " " " "	Åker o slog.
4931	Tägt Per Jansson, Carlsänget.	Slog.
4932	"- " " " "	Tjärn, impedimenter.
4933 - 4939.	"- " " " "	Åker.
4940	"- " " " "	Tomt.
4941 - a	Tägt Per Jansson o Tägt Erik Jansson.	Slog.
4942 - 4953.	Tägt Per Jansson.	Åker.
4954 - 4958.	Nyhammars Bruks egendom, Carlsänget.	Slog.
4959 - 4960.	"- " " " "	Holme, slog.
4961	"- " " " "	Slog.
4962	"- " " " "	Vattendrag, impedimenter.
4963 - 4966.	"- " " " "	Åker o slog.
4967 - 4968.	"- " " " "	Vattendrag o holme. Imp.
4969 - 4976.	"- " " " "	Åker o slog.
4977	"- " " " "	Tomt.
4978 - 4979.	"- " " " "	Slog.
4980 - 4981.	"- " " " "	Kvarndamm o vattendrag.
4982	"- " " " "	Väg, impedimenter.
4983	"- " " " "	Åker.
4984	"- " " " "	Väg.
4985 - 4987.	Mugg Daniel Dahielsson i Östersaxen.	Åker o slog.
4988 - 4993.	Ris Anders Ersson och Ris Lars Larsson i Saxh. 1/2 var.	Åker o slog.
4994 - 4996.	Nyhammars Bruks egendom, Carlsänget.	Slog.
4997 - 4998.	"- " " " "	Vattendrag o holme, imp.
4999 - 5004.	"- " " " "	Slog.
5005	"- " " " "	Väg, impedimenter.
5006 - 5009.	Täpp Per Persson och Ris Lars Larsson, Saxh. 1/2 var.	Åker o slog.
5010 - 5013.	And.Ols Anders Andersson i Saxhyttan.	Åker o slog.
5014	Täpp Per Persson och Ris Lars Larsson, Saxh.	Åker.
5015 - 5018.	And.Ols Anders Andersson i Saxhyttan.	Åker o slog.
5019 - 5020.	Plåt Anders Persson, Carlsänget.	Åker o slog.
5021 - 5024.	Ris Jan Andersson, Carlsänget.	Åker o slog.
5025	"- " " " "	Gata i slog.
5026 - 5029.	"- " " " "	Åker o slog.
5030	"- " " " "	Tomt.
5031 - 5033.	"- " " " "	Åker o slog.
5034	Saxhytteån, impedimenter.	
5035 - 5040.	Nyhammars Bruks egendom, Carlsänget.	Åker o slog.
5041	"- " " " "	Sten, impedimenter.
5042	"- " " " "	Åker.
5043 - 5046.	Gärdsve Per Larsson, Carlsänget.	Åker o även impedimenter.

Laga Skiftet, forts.

5047 Gärdsve Per Larsson, Carlsänget. Tomt.
5048 - 5050. "- "- "- "- Åker o slog.
5051 - 5055. Nyhammars Bruks egendom, Carlsänget. Skog.
5056 - 5057. "- "- "- "- Väg, impedimenter.
5058 - 5059. Gärdsve Per Larsson, Carlsänget. Skog.
5060 "- "- "- "- Väg, impedimenter.
5061 "- "- "- "- Skog.
5062 - 5071. "- "- "- "- Åker o slog.
5072 - 5074. Nyhammars Bruks egendom i Carlsänget. Åker o slog.
5075 - 5077. Gärdsve Per Larsson. Åker o slog.
5078 Saxhytteån, impedimenter.
5079 - 5095. Nyhammars Bruks egendom i Carlsänge. Slog.
5096 - 5097. Saxhytteån och Tansbäcken, impedimenter.
5098 - 5106. Plåt Anders Persson, Carlsänget. Åker o slog.
5107 "- "- "- "- Tomt.
5108 - 5111. "- "- "- "- Åker o slog.
5112 - 5116. Ställbergs Anders Jansson. Åker o slog.
5117 - 5122. And.Ols Per Andersson i Saxhyttan. Åker o slog.
5123-- 5125. Per Görssons änka i Saxhyttan. Åker o slog.

Karta över NYHAMMAR MED OMGIVNINGAR

Skala 1:50 000

RISTNINGAR, FÄBODAR m m i NYHAMMAR

1. Fjällmusbergets fäbodar
2. Ristningar i block. 1860-1890 talet
3. Ristningar i block. 1880 talet
4. Mångdala. Ruin av hammarsmedja. Byggt 1833
5. Saxhyttan. Hyttlämningar 1635-1850
6. Saxhyttan. Kvarnlämning 1845-1919
7. Fångstgrop "Varggrolinda"
8. Gammal smedja i Karlsänge
9. Offerplats norr Karlsänge "Välängshällen". Av isen formad häll, nu täckt med mossor. Sägner berättar att en kungakurir dödsstörtat med sin häst här. (Väl = risväl. Därav namnet "Välängshäll")
10. Tjärbränningsugn - Kalkbränningsugn
11. Ristningar i block "Hölsten". Namnet kommer av att "hölen", dvs vallpojkar, gjort ristningarna. Årtal bl a 1898
12. Minnessten över en nödförlossning. Stenen delvis trasig. Inskriften skall vara: Jag föddes här 1823. Den 18 juni firas min födelsedag. Tickols, P Andersson
13. Ristningar i berghällor
14. Område med husgrunder och odlingsrösen
15. Utsiktspunkt. Brynberget - "Predikstolen". Klippa formad som en predikstol. OBS! Varning för branta stup
16. Bastbergets fäbodar
17. Slaggförekomst efter hytta och hammarsmedja
18. Lämningar av hytta och hammarsmedja
19. Gasenbergets fäbodar
20. Offerkast. 17 dec 1915 mördades Elin Viklund Stenberg. f. 1894. Dagen efter mordet återfanns hon på denna plats
21. Utsiktspunkt med hållristningar. Hästbergs Klack
22. Elljusbana
23. Bad - Havstjärn
24. Ädelfiske Övre Hedtjärn
25. Fotbollsplan

ORDLISTA.

ibm	förkortning för latinets ibidem = på samma ställe
item	latin = likaledes, alltså
ejusdem	latin = samma dag, månad etc.
hujus	latin = dennes, i denna månad

LÄNGDMÅTT.

1 verktrum	= 1/12 fot = 12 verklinjer = 24,74 mm
1 fot	= 1/2 aln = 2 kvarter = 12 verktrum = 0,2969 meter
1 aln	= 24 verktrum = 0.594 meter
1 famn	= 3 alnar = 1,781 meter
1 rev	= 10 stänger = 100 fot = 29,69 meter
1 stång	= 10 fot = 2,969 meter
1 fjärdingsväg	= 9.000 fot = 2.672 meter
1 gammal mil	= 6.000 famnar = 18.000 alnar = 10.689 meter

YTMÅTT.

1 spannland	= 20 snesland = 2.538 kvadratmeter
1 snesland	= 100 bandland = 126,939 kvadratmeter
1 bandland	= 144 kvadratfot = 12,6939 kvadratmeter
1 kvadratrev	= 100 kvadratstänger = 881,5 kvadratmeter = 0,088 ha
1 tunnland	= 2 spannland = 32 kappland = 4.936 kvadratmeter = 0,49 ha
1 kappland	= 12,15 bandland = 1.75 kannland = 154,27 kvadratmeter
1 hektar	= 11.34 kvadratrev = 2,057 tunnland

RYMDMÅTT.

1 stop	= 4 kvarter = 16 jungfrur = 1,308 liter
1 kanna	= 2 stop = 8 kvarter = 32 jungfrur = 2,62 liter
1 kappe	= 1/32 tunna = 4,58 liter
1 spann	= 1/2 tunna = 73 1/4 liter
1 tunna våta varor	= 48 kannor = 125,62 liter
1 tunna löst mål	= 6 skäppor = 32 kappar = 146,55 liter
1 tunna fast mål	= 2 spann = 36 kappar = 164,87 liter

VIKTENHETER.

1 lod	= 4 kvintin = 12,28 gram
1 lödig mark	= 16 lod = 210,6 gram
1 mark	= 340 gram
1 skålpund	= 32 lod = 100 ort = 0,425 kilogram
1 lispund	= 20 skålpund = 8,5 kilogram
1 skeppund	= 20 lispund = 400 skålpund = 170,12 kilogram

KOLMÅTT,

1 stig	= 20 hektoliter = 2 kubikmeter
--------	--------------------------------

MYNT.

1 riksdaler	= 48 skilling = 18 daler
1 daler	= 2 skilling och 8 runstycken = 32 runstycken
1 daler	= 32 runstycken = 32 öre
1 skilling	= 12 runstycken

Riksdaler silvermynt, präglat i Sverige 1534 - 1871, var till ca 1600 identiskt med daler. 1776 - 1873 var riksdalern svenskt huvudmynt. Sedlarna riksdaler riksgälds och riksdaler banco, blev självständiga myntsorter med lägre värde än silvermyntet, kallat riksdaler specie. 1855 infördes myntsorten riksdaler riksmünt = 1/4 riksdaler, och 1873 ersattes denna av kronan.

NAMN PÅ SJUKDOMAR I ÄLDRE TIDER.

Andtäppa:	Ett av de vanligaste symtomen vid hjärtsjukdomar. Kan även förekomma vid lungsjukdomar och blodbrist.
Angina pectoris:	Anfall av smärtor i bröstet, framkallade av otillräcklig blodtillförsel till hjärtmuskeln.
Barnsnöd:	Födslovånda vid förlossning.
Bleksot:	Blodbrist, anemi
Blodgång:	Benämning på ihållande blödningar från olika slemhinnor.
Blodsjuka:	Rödsot. Även i betydelsen mjältbrand
Blodsot:	Detsamma som dysenteri (rödsot)
Blodspottning	Härrör från sjuklig inre blödning från t.ex. mage, lungor eller tandkött.
Brottfälling:	Detsamma som epilepsi.
Brännsjuka:	Häftigt feberanfall vid olika infektionssjukdomar. Detsamma som fläckfeber, hetsig feber, nervfeber, rötfeber.
Bröstfeber:	Samtidigt lungsäcks- och lunginflammation.
Bröstkramp:	Med smärtor förenade andnödsanfall, vanligen framkallade av hjärtsjukdom.
Bröstplågor:	Kan vara framkallade av angina pectoris.
Bröstsjuka:	Vanligen detsamma som lungsot.
Bröstsmärtor:	Se bröstplågor.
Bröstvärk:	En fluss, egentligen i luftrörets grenar, utan feber, som härrör mest av en förkylning.
Bukrev:	Motsvarade alla slags magsjukdomare såsom tarmvred, Blindtarmsinflammation, gallsten, magsår.
Dansjuka.	Chorea major: Vid svår hysteri, krampdans. Chorea minor: Den vanliga av ovillkorliga, i och för sig samordnade, men oändamålsenliga rörelser utmärkande danssjukan.
Dragsjuka:	Folklig benämning på förgiftning med mjöldryga.
Fallsjuka:	Fallandesot = epilepsi.
Flen:	Avser åtskilliga sjukdomar såsom magspänning, magkramp o dyl. Även smärta i hjärttrakten.
Fluss:	Detsamma som flytning, katarr
Fläckfeber:	Tyfus. Se även rötfeber.
Gastrisk feber:	Intetsägande namn för olika lättare infektioner i magsäcken, t.ex. magkatarr, paratyfus.
Hetsig feber:	Kan stå för många sjukdomar allt från influensa till lunginflammation.
Håll:	Häftig huggande eller stickande smärta.
Håll och styng:	Lunginflammation, lungsäcksinflammation.

Forts. namn på sjukdomar.

Kräfta:	Tumörsjukdom = cancer.
Lungсот:	Tuberkulos
Meserere:	Detsamma som tarmvred.
Mjältsjuka:	Detsamma som melankoli, svårmod.
Moderpassion:	Detsamma som hysteri, varierande psykiska och nervösa symtom.
Modersjuka:	Blåskatarr.
Nervfeber:	Detsamma som tyfus.
Obstruktion:	Förstoppning, tarmvred, kan även vara lungsjukdom.
Pleuresie:	Lungsäcks- eller lunginflammation.
Riset:	Engelska sjukan. Rakitis.
Rödsot:	Detsamma som dysenteri
Rötfeber:	Benämning på olika, i synnerhet epidemiska febersjukdomar, särskilt tyfoidfieber, fläckfeber, återfallsfeber och av blodförgiftning förorsakad feber.
Skörbjugg:	Sjukdom orsakad av C-vitaminbrist.
Slag:	Plötslig död genom t.ex. hjärnblödning eller av hjärt- och kärlsjukdomar.
Stenpassion:	Vanligen namn på blåssten.
Stranguri:	Detsamma som urinstämma.
Torrvärk:	Namn på olika former av reumatism, ledvärk, gikt
Torsk:	Barnsjukdom i munhålan och matstrupen med vita eller gulaktiga beläggningar.
Tvinsot:	Avtynade, försvagning, förtvining.
Vattusot:	Vattensvullnad = ödem.

Källa: Svenska sjukdomsnamn i gångna tider av Gunnar Lagerkranz.
Utgiven av Sveriges Släktforskarförbund.

